

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**TÜRKİYE’DE ISLAH EDİLMİŞ MERALARIN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: Edirne,
Afyonkarahisar, Aksaray, Niğde ve Uşak, Ardahan, Artvin, Çorum,
Erzurum ve Kars İlleri Örneği**

**Dr. Celal CEVHER
Doç. Dr. Bülent ALTUNKAYNAK
Doç. Dr. Yener ATASEVEN
Dr. Özdal KÖKSAL
Dr. Gonca Gül YAVUZ
Dr. Umut GÜL
Zeliha YASAN ATASEVEN**

Bu çalışma TAGEM/TEAD/13/A15/P01/005-001 numaralı proje raporundan oluşturulmuştur.

YAYIN NO: 252

ISBN: 978-605-9175-22-7

ÖNSÖZ

Çiftçilerin içinde buldukları sosyo-ekonomik koşulların belirlenmesi kırsal alanda sürdürülebilir çevre, kırsal tarım, mera alanları ve doğal mirasın korunmasına yönelik girişimlerde belirleyici olmaktadır. Sürdürülebilir tarım ve yaşam için göz önünde bulundurulması gereken doğal kaynakların başında çayır-mera, yaylak ve otlaklar gelmektedir. Bu alanların, hayvancılığın gelişmesi ve toprak erozyonunun önlenmesine yönelik katkıları büyüktür. Bu kadar öneme sahip olmalarına rağmen meralar günümüze kadar yeterince korunamamışlardır. Meraların önemli bir kısmı yüzey topraklarını kaybetmiş ve başka amaçlar için kullanılmışlardır. Bu olumsuzlukları önlemesi için 1998 yılında Mera Kanunu çıkartılmıştır. Mera Kanunu çerçevesinde mera ıslah çalışmaları başlamış ve bu çalışmalar devam etmektedir. Bu çalışmada, farklı bölgelerde tamamlanmış mera ıslah çalışmalarının kullanıcılar üzerindeki sosyal ve ekonomik boyutları saptanmıştır. Ayrıca, mera ıslah çalışmalarının bölge ve Türkiye ekonomisine olan katkıları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma alanı, mera ıslah çalışmasının tamamlandığı köyler olmuştur. Köydeki çiftçilerin tamamı popülasyon olarak kabul edilmiştir. Elde edilen veriler çizelge, şekil ve grafiklerle sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Çalışmamın başından sonuna kadar yaptıkları yardım ve emekten dolayı Doç. Dr. Bülent ALTUNKAYNAK'a; verilerin girişi, verilerin düzenlenmesi, çizelge, şekil ve analizlerin yapılması aşamasındaki desteklerinden dolayı Dr. Özdal KÖKSAL'a ve Doç. Dr. Yener Ataseven'e; veri girişi, verilerin düzenlenmesi ve çizelgelerin oluşturulmasını ve yorumlanmasını sağlayan Dr. Gonca GÜL YAVUZ'a, Dr. Umut GÜL'e ve Z. YASAN ATASEVEN'e şükranlarımı sunarım. Çalışmalarımın düzenli ve zamanında yapılmasına destek veren kurum idarecilerime minnet borçluyum. Anket yapılan bölgede görev yapan Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlüklerindeki ve Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Birlikleri'ndeki meslektaşlarımıza, değerli zamanlarını ayırarak ankete katılan araştırmacılara ve çiftçilere teşekkür ediyoruz. Bu araştırma Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmiştir. Araştırmanın ülkemizin yem bitkisi üretimine ve hayvancılığına faydalı olması en büyük temennimizdir.

Dr. Celal CEVHER

Proje Koordinatörü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, meraların sürdürülebilir kullanımı ve verimliliklerinin artırılmasına katkı sağlayan değişkenlerin elde edilmesidir. Elde edilen veriler ile meraların sürdürülebilir kullanımı üzerine etki eden faktörler ve mera ıslah çalışmalarının meydana getirdiği değişimler belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, üç bölgede yer alan 11 ilde yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, çiftçilerin ortalama yaşı 50.4 olarak saptanmıştır. Eğitim düzeyi bakımından çiftçilerin %71.6'sı ilkokul ve %2.2'si üniversite mezundur. Yapılan analizlerde yaş ve eğitim durumunun sürdürülebilirlik görüşü üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı saptanmıştır. Sosyo-ekonomik değişkenler bakımından yapılan Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Modeli'ne göre 1. bölgedeki çiftçilerin meraların kullanımı için sürdürülebilir deme olasılığı sürdürülemez diyenlere göre 11,162 kat daha (3. bölgedeki çiftçilere göre) fazla olduğu tespit edilmiştir. 2. bölgedeki çiftçilerin meraların kullanımı için sürdürülemez deme yerine sürdürülebilir deme olasılığı (3. bölgedeki çiftçilere göre) 4,853 kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Olabilirlik oran testi sonuçlarına göre; hayvan sayısı sürdürülebilirlik görüşü üzerinde önemli bir etkiye sahip bulunmamıştır. Toplam arazi miktarı ($p<0.05$) ve hayvancılık yapma amacının sürdürülebilirlik üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$).

Meralardaki verimliliğin artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına ilişkin elde edilen sonuçlarda Mera Kanunu'nun uygulaması (%71.4), ıslah çalışmalarının yapılması (%87.8), otlatma planının uygulanması (%84.9) ve merada eğitim çalışmalarının yapılmasının (%52) meranın verimliliği üzerine katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Bu koşulların sağlanması durumunda meraların sürdürülebilirliği üzerine pozitif yönde bir etkisinin olacağı tespit edilmiştir. Yapılan mera ıslah çalışmalarına katılım oranı %51.5 olarak belirlenmiştir. Mera ıslah çalışmasına katılım en yüksek (%61.2) 3. bölgede gerçekleşmiştir. Mera Yönetim Birlikleri'nin birçok köyde kurulmadığı tespit edilmiştir. Mera ıslah çalışması sonucunda araştırma alanında meydana gelen değişimler hayvan sayısında artış (%21.3), kaba yem miktarında artış (%65.6) ve hayvancılık yapan çiftçi sayısında artış (%19.2) olarak belirlenmiştir. Islah çalışmalarından sonra artan kaba yem miktarı meralarda devam ettirilememiştir. Bu da sürdürülebilir mera kullanımını olumsuz etkilemiştir. Sonuç olarak, araştırma alanında yapılan mera ıslah çalışmalarında istenen başarının sağlanmadığı, başarı sağlanan meralarda sürdürülebilirliğin devam ettirilemediği, mera ıslah çalışmalarının benimsenmediği, ıslah çalışmalarına çiftçi katılımının yüksek olduğu ve mevcut mera ıslah çalışmaları ile sürdürülebilir mera kullanımının gerçekleşmeyeceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mera Alanları, Merada Sürdürülebilirlik, Mera Islah Çalışmaları

ABSTRACT

The aim of this study is to obtain the variables that contribute to increase the sustainable use and productivity of the pastures. Effective factors on sustainable using of pastures and the changes caused by the pasture improvement studies have been determined with obtained data. The study was conducted in 11 provinces located in three regions. According to the results; 50.4% is the average age of the respondents. In terms of education level 71.6% of respondents graduated from primary school and 2.2% from university. It was determined that age and education hasn't got a significant impact on sustainability view. According to the multi-class logistic regression model in respect of socio-economic variables; the possibility of saying sustainable in first region was determined as more than 11,162 fold from the possibility of saying unsustainable in third region. Also, the possibility of saying sustainable in second region was determined as more than 4,853 fold from the possibility of saying unsustainable in third region. According to the likelihood ratio test; it was determined that the number of animals hasn't got a significant impact on sustainability view. On the other hand, total land size ($p < 0.05$) and aim of livestock were determined as statistically effective factors on sustainability ($p < 0.01$).

According to the results related to increasing the productivity of pastures and improving the sustainability; administration of pasture law (71.4%), improvement studies (87.8%), implementation of grazing plans (84.9%) and training programs carried-out on pastures (52%) were determined to contribute on the productivity of the pastures. Participation rate to pasture improvement studies was determined as 51.5%. The third region has the highest participation ratio (61.2%) to pasture improvement studies. Pasture Management Associations are not established in many villages. Increasing the number of animals (21.3%), the amount of forage (65.6%) and the number of respondents engaged in livestock (19.2%) were found as changes that occurred as a result of pasture improvement studies in the research area. But increased forage amount wasn't continued after the improvement studies. This has a negative impact on the sustainable use of pastures. As results; the expected success on improvement studies in research area wasn't achieved. The sustainability on successful pastures wasn't continued, and the pasture improvement studies weren't adopted. Participation in rehabilitation activities have been determined to be high. It was concluded that the sustainable use of pasture can't be achieved by existing improvement studies despite the high participation.

Key Words: Grassland and Meadows, Sustainability in Pasture, Pasture Improvement Studies

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	
ÖZET	
ABSTRACT	
İÇİNDEKİLERİ DİZİNİ	i
ÇİZELGELER DİZİNİ	ii
GRAFİKLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	v
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	4
3. MATERYAL VE METOT	10
3.1. Materyal.....	10
3.2. Yöntem.....	10
3.2.1. Örnek Hacminin Hesaplanması.....	10
3.2.2. Verilerin Analizi.....	11
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	14
4.1. Bireysel Özellikler.....	14
4.1.1. Yaş durumu.....	14
4.1.2. Eğitim durumu.....	16
4.1.3. Çiftçilerin ikamet ve tarımsal faaliyet durumları.....	17
4.2. İşletme Özellikleri.....	19
4.2.1. Arazi varlığı.....	19
4.3.14. Mera üzerindeki ot veriminin aynı düzeyde kalması.....	47
5. SONUC VE ÖNERİLER	51
6. KAYNAKLAR	54
7. EKLER	57
7.1. EK-1 Proje Anketi.....	57
7.1. EK-2 Mera Kanunu.....	63
7.2. Ek-3. Mera Yönetmeliği.....	73
8. YÜRÜTÜCÜLERİN ÖZ GEÇMİŞİ	85
9. EL BROŞÜR (LİFLET) ÖRNEĞİ	87
Proje Sonuçlarının Uygulamaya Aktarılması.....	87

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 3.1. Mera Islah Çalışması Sayısı.....	10
Çizelge 3.2. İllere Göre Anket Sayıları.....	11
Çizelge 3.3. BBHB Dönüştürme Normu.....	12
Çizelge 4.1 Yaş Dağılımının Bölgelere Göre Dağılımı.....	15
Çizelge 4.2. Yaş Dağılımı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	15
Çizelge 4.3. Eğitim Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı.....	16
Çizelge 4.4. Eğitim Durumu ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	17
Çizelge 4.5. İkamet Yeri ve Tarım Dışı Gelirin Bölgelere Göre Dağılımı.....	18
Çizelge 4.6. Sosyo-Ekonomik Özellikler Üzerindeki Olabilirlik Oran Testi Sonuçları...	18
Çizelge 4.7. Sosyo-Ekonomik Özelliklerin Görüşler Üzerindeki Etkisi İçin Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları.....	19
Çizelge 4.8. Arazi Varlığının (da) Bölgelere Göre Dağılımı.....	20
Çizelge 4.9. Arazi Varlığı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	20
Çizelge 4.10. Hayvan Varlığının (BBHB) Bölgelere Göre Dağılımı.....	21
Çizelge 4.11 Hayvan Varlığı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	23
Çizelge 4.12. Hayvancılık Yapma Amacının Bölgelere Göre Dağılımı.....	24
Çizelge 4.13. Hayvancılık Yapma Amacı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	24
Çizelge 4.14. İşletme Altyapısının Etkisi İçin Olabilirlik Oran Testi Sonuçları.....	25
Çizelge 4.15 İşletme Alt Yapısının Etkisi İçin Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları.....	25
Çizelge 4.16. Mera Kanunu Hakkındaki Bilgi Düzeyinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	26
Çizelge 4.17 Mera Kanunu Hakkındaki Bilgi Düzeyi ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	27
Çizelge 4.18 Meranın Önemi Hakkındaki Bilgi Düzeyinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	28
Çizelge 4.19. Meranın Verimini Arttırmaya Yönelik Faaliyetlerin Bölgelere Göre Dağılımı.....	30
Çizelge 4.20. Meranın Verimini Arttırmaya Yönelik Faaliyetler ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	31
Çizelge 4.21. Mera Islah Çalışmasına Talepte Bulunma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı.....	32
Çizelge 4.22. Otlatmada Değişiklik Yapma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı.....	33
Çizelge 4.23. Mera Islah Çalışmasına Katılımın Bölgelere Göre Dağılımı.....	34
Çizelge 4.24 Mera Islah Çalışmasına Katılım ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	34
Çizelge 4.25 Meradaki Sürdürülebilirliğe Etki Eden Faktörlerin Bölgelere Göre Dağılımı.....	35
	37

Çizelge 4.28 Meranın Amaç Dışı Kullanımının Bölgelere Göre Dağılımı.....	41
Çizelge 4.29. Meranın Kiralanma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı.....	42
Çizelge 4.30. Mera Yönetim Birliğine Katılım İsteğinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	43
Çizelge 4.31 Mera Yönetimini Kimler Yapmalı Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı..	44
Çizelge 4.32. Mera Islah Çalışması Sonucundaki Değişimin Bölgelere Göre Dağılımı...	46
Çizelge 4.33. Meradaki Kaba Ot Veriminin Aynı Düzeyde Kalmasının Bölgelere Göre Dağılımı.....	47
Çizelge 4.34. Otlatma Planını Bilme Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı.....	48
Çizelge 4.35. Otlatma Planına Uyuma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı.....	49
Çizelge 4.36. Otlatma Sorunlarının Bölgelere Göre Dağılımı.....	50

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1. Hayvanlar İyi Besleniyor ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	39
Grafik 4.2. Islah Çalışmasında Deneyim Sahibi Olma ile Sürdürülebilirlik İlişkisi.....	40

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BBHB	: Büyükbaş Hayvan Birimi
BÜGEM	: Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
BMB	: Batı Marmara Bölgesi
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
da	: Dekar
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DGD	: Doğrudan Gelir Desteği
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GTHB	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
ha	: Hektar
KAB	: Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi
MKY	: Mera Kanunu ve Yönetmeliği
MYB	: Mera Yönetim Birliği

1. GİRİŞ

Yerkürenin büyük bir bölümü çayır ve mera alanlarından oluşmaktadır. 2010 yılı FAO verilerine göre dünyadaki mera alanı 3,4 milyar ha olup, bu alan tarım alanlarının %72'sini ve kara alanlarının da %27'sini kapsamaktadırlar. Bu alanların %12'si Çin'de bulunmakta ve bu ülkeyi sırasıyla Avustralya (%11), ABD (%7), Brezilya (%6), Kazakistan (%5), Suudi Arabistan (%5), Moğolistan (%4), Sudan (%3), Arjantin (%3) ve diğer ülkeler (%44) izlemektedir. Türkiye'de ise 1940 yılında 44.2 milyon hektar olan çayır ve mera alanları olumsuz nedenlerden dolayı 1991 yılına kadar büyük bir azalış göstermiştir. 1998 yılında Mera Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte meralarda tespit ve tahdit çalışmaları başlamış ve yapılan çalışmalarla birlikte 2010 yılına kadar olan süreçte mera alanları 12.3 milyon ha'dan 13.4 milyon ha'a çıkarılmıştır. Bu hali ile Türkiye dünya mera alanlarının %0.38'ine sahip olup, dünya sıralamasında 46. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin mera alanları AB ülkelerinin birçoğundan daha fazladır. AB'de en fazla mera alanı İspanya'da olup 11,5 milyon ha ile dünya mera alanlarının %0.33'üne sahiptir (Volkan, 2011).

Çayır ve meralar yeryüzünün ısınmasındaki sera etkisinin azaltılmasında etkin rol oynamakta ve karbondioksitin artmasıyla ortaya çıkan sera etkisini özümleme ile azaltmaktadırlar. Ayrıca meraların erozyonun önlenmesinde, toprak verimliliğinin artırılmasında, oluşturduğu bitki örtüsü ile yüzey akışını engelleyerek suyun etkin şekilde kullanılmasını sağlamada büyük öneme sahip oldukları bilinmektedir. Bununla birlikte, meraların iyi bir şekilde değerlendirilmesi sonucunda hayvansal ürün maliyetlerinin azaltılması sağlanmakta ve bunun sonucunda dünyadaki insanların yeterli ve dengeli beslenmesine katkı yapılabilmektedir.

Türkiye'de kaba yem kaynağı olarak doğal bitki örtüsünün %5'i otu biçmek sureti ile yararlanılan çayırlar, geriye kalan %95'i ise otlatılmak sureti ile yararlanılan mera ve yaylaklardır. Çayır ve meralar her ülkede tüketilen yemin büyük bir kısmının üretildiği ve en ucuz yem kaynaklarıdır. Doğal otlatma alanlarının önemi, sadece hayvanlara kaba yem sağlama bakımından ele alınamaz. Bu doğal kaynakların ekonomik yararları yanında su ve rüzgâr erozyonunu önleyerek toprakları koruma; toprak verimliliğini artırma, çeşitli av ve yaban hayvanlarına yaşama ortamı oluşturma, su toplama havzası olarak taban suyu ve akarsuları zenginleştirme, temiz hava kaynağı olma ve kirli havayı temizleme gibi önemli fonksiyonları da vardır (Ekiz, v.d. 2001).

Türkiye'de meraların kullanımı devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, kullanma hakkı bir veya birden fazla köy veya belediyeye aittir. Meralar özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz ve sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama durumu ise etüt sonucu mera olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler ve mera olarak kullanılmak amacıyla kamulaştırılacak yerler köyün ihtiyacından fazla ise 25 yıla kadar kiralanabilir. Kiralama durumu her 5 yılda bir yeniden değerlendirilmektedir. Amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumuna getirmek amacı ile yapılan masraflar sebebiyet verenlerden tahsil edilmektedir.

Hayvancılık açısından gelişmiş ülkelerde meraların önemi yeterli düzeyde anlaşılmış olup, gerekli önlemler alınmış ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. Genel bir yaklaşımla; dünyanın sanayileşen ve ekonomisinde hayvancılık büyük önem taşıyan ülkelerinde, mera arazileri uzmanlaşmış hayvancılık işletmeleri tarafından kullanılmakta, merayı ve çevreyi koruma önlemlerine tam olarak uyulmakta ve çok yüksek ekonomik getirilere ulaşılmaktadır. ABD, Kanada, Arjantin ve Avustralya gibi geniş doğal veya kültür meralarına sahip ülkelerde çok ucuza hayvansal üretim yapılmakta, üretimin bir bölümü de ihraç edilmektedir (Açıkgöz, v.d. 2011). Diğer taraftan, gelişmekte olan ve özellikle Afrika ve Asya kıtalarının yarı kurak iklim koşullarında bulunan ülkelerinde ise mera arazilerinin kullanımına ve bakımına özen gösterilmemekte, ekolojik koşulların da elverişsiz olması nedeniyle, ulusal felaket boyutunda ve mera kayıplarına bağlı çevre sorunları artarak devam etmektedir (Avcioğlu, v.d. 2010).

Türkiye'de yüzyıllardan beri meralarda otlatma yapıldığı halde, bugüne kadar bu alanlar teknik (ıslah, amenajman), bitkilerin büyüme ve gelişme ihtiyaçlarını karşılama yönünde ve hayvanların yem ihtiyaçlarını düzenli bir şekilde karşılayabilen alanlar olarak ele alınmamış ve tahripkar bir şekilde kullanılmaya devam edilmiştir. Hayvan beslemenin geniş çapta çayır ve meralara, yani tabiatın verdiği

yemlere dayandığı ülkelerde de mera vejetasyonu bu şekilde tahrip edilmiş, verimsiz hale getirilmiş, bu durum sadece hayvancılığı değil, diğer tarımsal faaliyetleri ve genelde toplumun ekonomik durumunu ve ülkelerin geleceğini olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak tarımda ilerlemiş Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde uzun yıllar yapılan araştırma ve denemelerle otlama alanlarının amenajmanı konusunda yeryüzünün diğer bölgelerine de uygulanabilecek temel prensipler ortaya konmuştur. 19. yüzyılın sonlarında başlayan ve 20. yüzyılın ortalarına doğru meyvelerini veren çayır mera araştırmaları ile bu ülkeler başta olmak üzere, diğer ülkelerdeki otlama işlerine kuvvetli bir ışık tutulmuştur. Bugün bu ülkelerde et ve tereyağı dağlarının oluşmasında, hayvan ıslahının yanında, tabi ve suni meraların korunması, bakımı, ıslahı ve otlatılması konularına son yarım yüzyılda, elde edilen bilgilerin uygulanmasının da büyük payı vardır. Türkiye’de çayır ve meraların bozulmasının başlıca altı nedeni bulunmaktadır. Bunlar; aşırı otlama, erken otlama, kuraklık, kontrolsüz otlama, meraları yakma ve yabancı otların istilasidir (Ekiz, 1999).

Mera, yaylak ve kışlak alanlarına özgü bir yasanın olmaması bilinçsiz ve kontrolsüz kullanımın uzun yıllar sürmesine neden olmuş, ancak 28 Şubat 1998 yılında 4342 sayılı Mera Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile bu yönde büyük bir adım atılmıştır. Bu Kanun’un yürürlüğe girmesi ile mera, yaylak ve kışlakların bugünkü olumsuzluklarının düzeltilmesi, yüksek verimli ve kaliteli bitki türleri ile örtülü, erozyonun olmadığı alanlar haline getirilmesi kısa sürede sonuçlandırmak mümkün değildir. Hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin bilinçsiz kullanım şeklinin Mera Kanunu ile kısa sürede değiştirilmesi bir eğitim meselesidir. Bütün bunlara rağmen, bu Kanun’un etkin bir şekilde uygulanması ile bu alanların iyileştirilmesi zaman içerisinde olacak, hayvanların ucuz yemle beslenmesi sağlanacak ve Türkiye ekonomisi bundan büyük yarar görecektir (Ekiz, 1999). 4342 sayılı Mera Kanunu, meralara ilişkin çeşitli yasalar içinde yer alan kuralları birleştiren ve meraların hukuki konumu, belirlenmesi ve korunmasına yönelik ilkeleri düzenleyen bir kanundur. Kanun’un etkinliği, uygulanmasında ortaya çıkabilecek eksiklik ve hataların ivedi olarak düzenlenmesi koşuluna bağlıdır (Gün, 1998).

Sürdürülebilir kalkınmanın toplumsal, çevresel ve ekonomik boyutlarının her birinin kendi içinde, toplumsal gereksinimler, biyolojik çeşitlilik, üretim ve kültür mirası gibi önemli farklı konu başlıkları vardır. Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin çalışmalarda bu farklı yönleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak değil, birbirleriyle etkileşim içinde ele alınması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, ülkenin kısıtlı doğal kaynaklarını ve çevre değerlerini iyileştiren ve koruyan bir şekilde ekonomik büyümenin sağlanmasıdır. Bu büyüme refah artışı ile eğitim, sağlık ve diğer sosyal alanlarda yaşanan iyileşmelerle bireylerin yaşam standardını yükselten, ancak bu şartlar sağlanırken nesil içi ve nesiller arası hakkaniyeti gözetilen bir kalkınma süreci olarak ele alınmalıdır (Yıkılmaz, 2011).

Türkiye’de sürdürülebilir tarım için toprak ve insan (işgücü) arasında belirli bir dengenin sağlanması ekonomik etkinlik açısından zorunludur. Sürdürülebilir tarım politikalarının gerçekleşmesi için yapılması gerekenler özetlenecek olursa; tarımsal yayım ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği nedeniyle bilinçsiz gübreleme ve ilaçlama, anız yakma, nadasa bırakma ve topoğrafik yapıya uygun olmayan toprak işleme faaliyetleri gibi verimliliği olumsuz yönde etkileyen faaliyetlerin doğru bir şekilde yapılmasıdır (Ören, v.d. 2000).

Türkiye’de sürdürülebilir tarım açısından ele alınması gereken alanların başında da çayır, mera, yaylak, otlak ve benzeri doğal kaynaklar gelmektedir. Bu alanlar, hayvancılığın gelişmesinde ve düşük maliyetli hayvansal ürün elde edilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde ekonomi ve ekolojiye ilişkin faktörlerin göz önünde tutulması yatmaktadır. Bu nedenlerden dolayı mera alanlarını yalnızca bir tarım ya da bir toprak koruma ögesi olarak görmemek gerekmektedir. Bununla birlikte ülke kalkınması ve toplumun geleceğinde sayısız yararı olacak bir kaynak oluşturması açısından meraların korunarak geliştirilmesi ve bir üretim ortamı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Meralar üzerindeki olumsuzlukları önlemek ve verimlerini arttırmak için 1998 yılında 4342 sayılı Mera Kanunu çerçevesinde 2000-2013 yılları arasında 10.145.486 ha mera alanında tespit, 5.760.389 ha tahdit ve 3.315.463 ha’da tahsis çalışması yapılmış ve tahsis çalışmalarına devam edilmektedir. Tahsis çalışması tamamlanmış olan mera alanlarında ıslah ve amenajman projeleri devam etmekte olup 2013 yılına kadar 1.032 proje ile 4.715.396 da alanda çalışmalar devam etmiştir (Anonim, 2012).

Araştırma bölgesinde mera çalışmalarının kullanıcılar üzerindeki etkilerinin ele alınması gerekmektedir. Çünkü yeni bir yöntem veya teknolojinin benimsenmesindeki başarı hedef kitlenin özelliklerinin bilinmesine bağlıdır. Diğer yandan, köyün ortak kullanım alanı olan meraların sürdürülebilir kullanımının sağlanması konusunda sadece hayvansal üretim yapan çiftçilerin değil, köyde yaşayan diğer bireylerin koşullarının ve bakış açılarının da dikkate alınması gerekmektedir. Bu amaçla, üç bölgede 11 ilde ıslah ve amenajman işlemleri tamamlanmış meraların mevcut kullanım şekilleri ortaya konmuş ve çiftçilere olan etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın amacının, öneminin ve kapsamının açıklandığı giriş bölümü çalışmanın birinci kısmını oluşturmaktadır. İkinci bölümde, daha önce Türkiye’de ve diğer ülkelerde yapılmış ve konuyla benzerlik gösteren çalışmalar özetlenerek sunulmuştur. Araştırmanın yürütülmesi sırasında kullanılan materyal ve yöntem üçüncü bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Dördüncü bölümde araştırma bulgularına geçilmiş ve bu bölüm çiftçilerin bireysel özellikler, işletme özellikleri, mera alanları ve ıslah çalışmaları olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir. Son olarak araştırma bulgularının yer aldığı, nedenlerinin tartışıldığı ve bazı önerilerin sunulduğu sonuç ve tartışmalar ile çalışma tamamlanmıştır.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Araştırma ile ilgili olarak gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında yapılmış olan çalışmalarda öncelikle çiftçi davranışları ve karar verme süreci ele alınmış, ardından sürdürülebilir tarım ve mera alanları ile ilgili çalışmalar ele alınarak konular arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır.

Konu ile ilgili olarak incelenen ve çiftçi davranışları ve karar verme üzerine yapılmış araştırma ve çalışmalar aşağıda sunulmuştur:

Konyar ve Osborn (1990), yaptıkları çalışmada bir üreticinin, devlet tarafından uygulanan “tarım alanlarının korunması” projesine katılması sonucunda elde edeceği yarar fazla ise katılma yönünde karar vereceğini, ancak elde edeceği yarar az ise katılmamaya karar vereceğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada üreticilerin programa katılma kararlarını etkileyen faktörler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; işletme yapısı ve büyüklüğü, arazi tasarruf biçimi, çiftçinin yaşı, erozyon ve koruma programına katıldığında elde edeceği gelirin üreticilerin programa katılmaya karar vermelerinde etkili faktörlerdir.

Dennery (1995), üretici kararlarının incelenmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada üreticilerin aile harcamaları, işletme içi tüketim, verimli işgücüne sahip olma ve arazi egenim biçiminden kaynaklanan risklerin üreticilerin ekeceği ürüne karar vermelerinde etkili faktörler olduğunu belirlemiştir.

Koppelman ve French (1996), işletme düzeyinde karar verme ile ilgili olarak yaptıkları çalışmada, her işletmenin kendine ait bir sosyo-ekonomik yapısı olduğunu, bu nedenle üreticilerin karar verirken bunların yanı sıra bir takım dış faktörleri de dikkate aldığını savunmuşlardır. Üreticilerin yatırım veya üretim kararını verirken değerlendirdiği bu dış faktörler ise pazara yakınlık, destekleme politikaları, yerel veya bilimsel bilgiye ulaşılabilirlik ve toplumsal kurallardır.

Punyagard (1998), “Soğan Kooperatifi Üyelerinin Soğan Ekim Alanlarını Genişletmelerine Karar Vermelerinde Etkili Olan Faktörler” isimli araştırmasında 330 üyeden 99’u ile anket yolu ile görüşmüştür. 99 üyenin 74’ü soğan ekim alanını genişletmeyi isterken 25’i istememektedir. Araştırma bulgularına göre işgücü ihtiyacı, toplam gelir ve tarımsal gelir soğan ekim alanlarının genişletilmesi konusunda karar vermeyi önemli derecede etkileyen değişkenlerdir. Bunun yanı sıra uygun arazi koşullarına sahip olma, gelir artışı isteği, soğan yetiştiriciliği konusunda bilgili ve tecrübeli olma ve komşular da karar vermeyi etkileyen faktörler arasındadır.

Arnoud ve Lebon’a göre (2000), karar verme zaman içinde oluşan bazı etki ve incelemelerin bir sonucudur ve bir anlık eylemden ziyade bir dizi eylemi içeren ve belirli bir zaman dilimi içerisinde oluşan bir süreçtir. Bu süreç; durumun kavranması, öneminin tanımlanması, alternatiflerin ortaya konulması, en iyi alternatifin seçilmesi ve kararın uygulanması olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır.

Sripakdee’nin (2000), Thailand’ın Chiang Mai Eyaleti, San Sai bölgesinde üreticilerin geçimlik tarım projesine katılmaya karar vermeleri konulu araştırmasında üretici kararları üzerine etkili olan faktörler de incelenmiştir. Bu çalışmada, Gayeli Örneklem Yöntemi kullanılarak seçilen, 86’sı projeye katılan ve 86’sı katılmayan olmak üzere toplam 172 üretici ile görüşülmüştür. Araştırma bulgularına göre projeye katılma kararı vermeye etki eden faktörler eğitim düzeyi, çalışma durumu, tarımsal bilgiye ulaşabilme olanakları ve yayım elemanları ile görüşme sıklığıdır. Ayrıca bu araştırma ile projeye katılmayan üreticilerin daha fazla gelir elde edebileceklerine inanmadıkları belirlenmiştir.

Thungwa (2000), Amphoe Sathing Phra’da (Thailand) üreticilerin karma üretim yapmaya karar vermeleri üzerine yaptıkları çalışmada karma üretim yapan ve yapmayan üreticiler arasında üretici kararlarını etkileyen ekolojik ve sosyo-ekonomik faktörleri incelemişlerdir. Bu amaçla 54’ü karma üretim yapan ve 99’u karma üretim yapmayan toplam 153 üretici ile yapılan görüşmelerde, üreticilerin sahip oldukları arazi genişliği, işgücü verimliliği, üreticilerin çoğunun düşük gelirli olması ve gelirlerini yükseltme isteği, karma üretim konusunda sahip oldukları bilgi ve tecrübeler üretici kararlarını etkileyen önemli faktörler olarak bulunmuştur.

Geason vd. (2003), “Farklı Üretim Konularına Yönelmede Üretici Kararları Üzerine Psiko-Sosyal Model” isimli çalışmada üretici kararlarını etkileyen anahtar unsurlar üzerinde durmuştur. Çalışmanın sonunda ise bu unsurlar, söz konusu üretim farklılığının etkinliği, anlaşılabilirliği, ekolojik

yapı, sürdürülebilirliğin sağlanması, biyolojik veya ekolojik sınırlılıklar, üretici tarafından uygulanabilir olması ve toplumsal kurallar ve baskılar olmak üzere yedi başlık altında toplanmıştır.

O'Malley (2003) Nova Scotia'da (Kanada), toprak kullanımının planlamasına yönelik politikalarla üretimin çeşitlendirilmesi arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, üreticilerin nasıl çeşitlendirme yapacaklarına karar vermelerinde etkili olan bazı faktörler incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; eğitim, aile ihtiyaçları, mali olanaklar, pazar olanakları, coğrafi konum, devlet tarafından verilen desteklemeler veya teşvikler ve yerel planlama politikaları, toprak kullanımı ve ürün çeşitliliği konuları üretici kararlarını etkileyen faktörlerdir.

Boz ve Akbay (2005), "Mısır Üretiminin Kahramanmaraş'ta Yayılması ve Benimsenmesini Etkileyen Faktörler" başlıklı araştırmalarında eğitim seviyesi, gelir, işletme genişliği ve kredi kullanımı ile benimseme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir.

Balabanlı vd. (2006)'ye göre çiftçiler, Mera Kanunu hükümleri ve mera kullanım yöntemleri hususunda bilgilendirilmelidir. Bu alanların verimliliğinin artırılması için sarf edilen emek, hizmet ve masrafların ne için yapıldığı üreticilere yayım faaliyetleri ile açıklanmalı, mera amenajmanı kurallarına uyulmadan yapılan otlatmaların hayvancılığa verdiği zararlar anlatılmalı, üreticilerden mutlaka yardım ve destek alınarak yapılan işlerin kalıcı olması sağlanmalıdır. Yasanın tam anlamı ile uygulanması ve mera ıslah projelerinin başarılı olması büyük ölçüde yöre insanının yapılan hizmetlere inanması ve projeleri desteklemesine bağlıdır.

Aksoy ve Yavuz (2008), Türkiye'de ve özellikle hayvancılığın yoğun yapıldığı Doğu Anadolu'da düşük maliyetli kaliteli üretim yapıp AB ile rekabet edilebilmesi için verimin artırılması gerektiğini belirtmektedirler. Yapılan regresyon analiz sonuçlarında hayvancılığı ticari amaçlı yapan işletmelerin daha kolay uyum sağlama eğiliminde olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçtan hareketle özellikle potansiyeli olan işletmelerin yalnızca ev ihtiyacını karşılayan aile işletmeleri olmaktan kurtulup ticari amaçlı üretim yapabilecek büyüklüğe kavuşturulması sağlanmalı ve politika yapıcılarının bu yönde politikalar oluşturmaları işletmelerin rekabet etme şanslarını artıracaktır. Türkiye'nin yukarıda sayılan şartları yerine getirmesi gerek sürekli gelişen AB'ye uyum konusunda gerekse küreselleşen dünya ile rekabet etme konusunda önemli katkılar sağlayacaktır.

Değirmenci (2008), bir sulama projesi içerisinde farklı amaç grupları ve kuruluşlar (çiftçiler, yatırımcı kuruluşlar, yerel yöneticiler, tarımsal kuruluşlar, politikacılar vb.) etkin rol oynamaktadır. Bu amaç grupları ve kuruluşlar arasında belirli bir eşgüdümü sağlayacak yapı Türkiye'de oluşturulamamıştır. Sulama oranının düşük gerçekleşmesine ilişkin problemler incelendiğinde sulayıcıların eğitim yetersizliği, kurumlar arası koordinasyon eksikliği, sosyal ve ekonomik problemlerdir. Sulu tarım projelerinin planlama, uygulama, kontrol ve düzeltme aşamasında, insana saygı esas olmalı, katılımcı yönetim uygulanmalı, proje ilgi grupları arasında tam ve sürekli tatmin sağlanmalı, proje zamanında ve doğru uygulanmalı ve sürekli bir eğitim programı uygulanmalıdır. Sulu tarım projelerinin geliştirme aşamasında sorunları çözebilenin iki temel koşulu sorunun bilincinde olabilecek ve sorunu doğru tanımlayacak yöneticilerin sulama yönetimi içerisinde aktif görev almaları temin edilmesidir.

Öztürk ve Megüloğlu (2008), gerek genel kalkınma gerekse kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliği en başta doğal kaynakların korunması ve rasyonel kullanımına bağlıdır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınmada öncelikle doğal kaynaklar korunmalıdır. Kalkınma sürecinde bölge ve yörenin potansiyelinden hareket edilmeli, kırsal alanda sosyal altyapı ve teknik altyapıya ilişkin gereksinimlerin belirlenmesi ve giderilmesinde öncelikler listesi oluşturulmalıdır. İyi bir fiziksel kırsal alan planlanmasıyla kırsal alandaki yaşam koşulları kolaylaştıracağı için, kırsal alandan kentlere doğru olan göç akımları da dengeli bir duruma kavuşturulabilir ve bu bağlamda da kentler özellikle de metropol bölgelerdeki göç baskısı kontrol altına alınabilir.

Şahin ve Yılmaz (2008a), Van ilini de içine alan Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKP) kapsamında yörede çok sayıda yem bitkileri üretimi, mera kullanımı ve hayvancılığı geliştirme projeleri uygulanmıştır. Yeni uygulanan bu projeler ile yöredeki üretici tutum ve davranışlarında önemli gelişmelerin olması beklenmektedir. Araştırma bölgesinde mera kullanımı ve yönetimi, yem bitkileri üretimi ve muhafazası gibi konularda uzman ziraat mühendisleri tarafından yöredeki üreticilere eğitici ve öğretici kurslar verilmesi yöre çiftçilerinin bilinçlenmesi açısından yararlı

olacaktır. Araştırma bölgesinde işletmecilerin yem bitkileri üretimi ve mera kullanımı konusunda önemli bilgi yetersizliği olduğu görülmüş olup bu konularda ilgili kuruluşlar (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl ve İlçe Müdürlükleri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi, Ziraat Fakültesi vb.) tarafından üreticilere bu konularda eğitici ve yönlendirici çalışmalar artırılmalıdır.

Sezgin vd. (2008) tarafından Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Projesi (SKKP) kapsamında yapılan çalışma çiftçi eğitimi çalışmalarının etkinliklerini belirlemek ve karşılaştırmalı analizini yaparak yerel çiftçi eğitimi programlarında dikkate alınması gereken hususları belirlemek amacı ile yürütülmüştür. Çalışmada; çiftçiler ile 212 adet, teknik elemanlar ile 46 adet ve öğretim görevlileri ile 20 adet olmak üzere toplam 278 adet anket kullanılmıştır. Çalışmada yapılan tanımlama analiz sonuçlarına göre birçok konuda Erzurum İli Büyükbaş Hayvan Islahı Projesi (EBHIP)'nin SKKP'dan daha üstün ve etkin olduğu belirlenmiştir. Lojistik regresyon sonuçlarına göre ise suni tohumlama yaptırma ve yeni doğan buzağıya ağız sütü verilmesi konusunda sadece EBHIP çiftçi eğitim çalışması çiftçilerde davranış değişikliği meydana getirmiştir. Ahırlarda otomatik suluk bulundurma konusunda ise sadece SKKP çiftçi eğitim çalışması çiftçilerde davranış değişikliği meydana getirmiştir. Kışın ahırların havalandırması, yem bitkisi ekerken mibzer kullanılması ve desteklerden faydalanılması konularında ise iki proje kapsamında yapılan çiftçi eğitim çalışmasının olumlu etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Yaşar vd. (2008)'ye göre, gerek çiftçileri gerekse birlikleri, su yönetimi konusunda harekete geçirebilmek için konunun kişisel isteklere ve gönüllü katılımlara bırakılmaması gerekmektedir. Su yönetimi ve sürdürülebilirlik konusunda, hem çiftçilerin hem de birliklerin ayrı ayrı eğitim kapsamına alınması ve bu konularda farkındalık yaratılması gerekmektedir. Bu eğitimler değişik kurumların (özel, kamu vb.) işbirliğiyle düzenlenmeli ve işin hem teknik hem de sosyal ve çevresel yönü anlatılarak sulama yönetimi ile ilgili her konuda bilgi birikimi sağlanmalıdır. Çiftçi eğitimleri, belirli dönemler halinde ve zorunlu olarak sulama birlikleri tarafından çiftçilere verilmelidir. Birliklerin eğitimleri ise ilgili kamu kuruluşları (üniversite, bakanlık, DSİ vb.) tarafından özel olarak düzenlenmeli ve yine zorunlu tutulmalıdır.

Demir ve Aral (2009) tarafından yapılan çalışmada, Kars ilindeki süt sığırcılık işletmelerinin faaliyetlerine genel olarak bakıldığında ihtisaslaşmanın yeterince sağlanamadığı, süt sığırcılığının daha çok bitkisel üretim ile birlikte yürütüldüğü söylenebilir. Bu nedenle, gerek Türkiye'de gerekse ilde ölçek ekonomisinin sağlayabileceği avantajlardan faydalanmak için süt sığırcılık işletmelerinin işletme ölçeklerinin büyütülmesi ve üretimde ihtisaslaşmaya gidilmesinin gerekliliği önem arz etmektedir.

Tatlıdil vd. (2009), çiftçilerin sürdürülebilir tarımı algılamaları ve belirleyicileri başlıklı araştırmalarında Kahramanmaraş ilinde 208 çiftçi ile görüşülmüştür. Elde edilen veriler Lojistik Regresyon Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Analizde kullanılan 20 bağımsız değişkenden yaş, eğitim, gelir, köyde yönetime katılma, kooperatif üyeliği, toplam işletme büyüklüğü ve sulanan arazi gibi sosyo-ekonomik özellikler, kitle iletişim araçlarının (gazete, radyo, televizyon) kullanımı, internet kullanımı, yayım elemanları ile görüşme sıklığı ve seyahat etme ise haberleşme davranışlarını oluşturan değişkenlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, eğitim, arazi mülkiyeti, bilgiye ulaşılabilirlik ve yayım elemanı ile görüşme sıklığının sürdürülebilir tarımsal faaliyetler için önemli değişkenler olduğunu ortaya koymuştur.

Konu ile ilgili olarak incelenen ve mera alanları üzerine yapılmış araştırma ve çalışmalar aşağıda sunulmuştur:

Eren (2006), Kahramanmaraş ili Göksun ilçesindeki sığır besiciliği yapan işletmelerin yapısı ve sorunlarını incelemiştir. Araştırmada, işletmelerin sığır besiciliğinde temel olan bazı besicilik uygulamalarına yer verme düzeyleri belirlenmiştir. Sığır besiciliği yapan işletmelerin önemli bazı uygulamalara yer verme düzeyleri ile sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Besiciler işletmelerde kullanılan yemlerin %71.5'i piyasadan temin etmektedirler. Bu durum besicilerin karlılık oranının düşmesini sağlamaktadır. Ankete katılan besiciler, besicilikte yem ve yem ürünlerinin maliyetini minimize etmek amacıyla meraların korunmasına ve daha uzun süre yararlanılmasına olumlu bakmaktadırlar.

Anık vd. (2007) tarafından yürütülen araştırma Konya ilinin 31 ilçesi ve bu ilçelere bağlı 62 köyde yaşayan ve mera alanlarını kullanan çiftçileri kapsamaktadır. Elde edilen verilerde çiftçilerin tamamına yakınının, gelir ve eğitim açısından en alt guruba dahil olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) iki yolu izlemesi gerekmektedir. Birincisi, uluslararası standartlara bir hayvancılık mesleğini nasıl icra edecekleri çiftçilere öğretildiği takdirde gelirlerini yükseltme olanağına kavuşacakları onlara gösterilebilir. İkincisi, uluslararası standartlarda hayvancılık mesleğinin yapılabilmesi açısından otlama sorunun büyük ölçüde meranın optimum kullanımı ile mümkün olduğu ve Bakanlığın ilgili birimlerinin bu hizmetle yükümlü olduğu onlara anlatılmalıdır. Araştırmanın yapıldığı 62 köyde yaşayan çiftçilerin %80'ine yakını bugüne kadar Bakanlığa ait hiçbir tanıtım yayınının ellerine ulaşmadığını belirtmişlerdir. Okuma ve bilgi edinme alışkanlığı kazandırılması gereken orta yaş ve üzeri, alt eğitim düzeyi ve yoksulluk içinde yaşayan bir hedef kitleye yönelik tanıtımın yapılmakta olduğu gerçeği göz ardı edilmeden çiftçilere görsel ağırlıklı materyaller sunulmalıdır. Bundan dolayı, Bakanlığın eğitim ve tanıtım amaçlı faaliyetlerini bu araştırma ile tespit edilen hedef kitle karakteristiklerine göre yayın ve tekniklerini yeniden düzenlemesi gerekmektedir. Çiftçilerin %20'si hayvanlarını ahırda bulundururken %70'i fiilen meraları kullanmaktadır.

Karaman vd. (2007) tarafından yapılan araştırma "Halkın Bilgi-Bilinç Düzeyi ve Sorunlar-Beklentiler" adı altında Eskişehir, Afyonkarahisar, Kütahya, Bursa, Sakarya, Düzce ve Bolu illerinde yürütülmüştür. Hedef kitlenin tamamına yakını, gelir ve eğitim açısından Türkiye ortalamasına göre kısmen alt gruplarda yer almaktadırlar. Çalışma alanındaki hedef kitle yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır. Uluslararası standartlara uygun bir hayvancılık mesleğini nasıl yapabilecekleri kendilerine öğretildiği takdirde, gelirlerini yükseltme olanağına kavuşacakları çiftçilere gösterilebilir. Aynı zamanda hayvancılık mesleğinin yapılabilirliği açısından otlama sorununun büyük ölçüde meranın optimum kullanımı ile mümkün olduğu ve bakanlığın (GTHB) ilgili birimlerinin bu hizmetle yükümlü olduğu onlara anlatılabilir. Böylece, mera konusuyla doğrudan ilgili köylülerin, mesleğini eğitilmiş bir profesyonel olarak icra etmesi temin edilerek, ülke ekonomisine katkıları hedeflenebilir

Sürmen vd. (2007), Samsun, Amasya, Tokat, Sinop, Kastamonu, Karabük, Bartın, Zonguldak, Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize illerinde "Halkın Bilgi-Bilinç Düzeyi ve Sorunlar-Beklentiler" adı altında bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma bölgesinde çiftçilerin yarısı meraların ıslahının yapıldığını, dörtte biri de yapılmakta olduğunu belirtmiş olmalarına rağmen mera alanları ile ilgili hemen hemen hiçbir çalışma yapmamaktadırlar. Meralar ciddiye alınacak düzeyde yanlış ve zamansız kullanılmaktadır. Bakanlığın (GTHB) tanıtım faaliyetlerinin ve özellikle tanıtım yayınlarıyla, eğitici-bilgilendirici yayınlarının izlenme oranı son derece düşüktür. Çiftçilerin eğitimi diyalog etrafında kurgulanan "grup terapi"lerine benzer bir üslupla gerçekleştirilmesi daha doğru olacaktır. Okuma ve bilgi edinme alışkanlığı kazandırılması gereken orta yaş ve üzeri, alt eğitim düzeyi ve yoksulluk içinde yaşayan bir hedef kitleye yönelik tanıtımın yapılmakta olduğu gerçeği göz ardı edilmeden onlara, görsel-işitsel ağırlıklı materyaller sunulmalıdır.

Balabanlı (2008) tarafından araştırma bölgesinde (Antalya, Burdur, Denizli, Isparta ve Muğla illeri) mera ıslahı ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Çiftçilerin bir kısmı meraların ıslahının yapılmadığı yönünde, bir kısmı ise yapıldığına dair beyanda bulunmuştur. Elde edilen verilere göre GTHB mera alanlarıyla ilgili yoğun çalışmalarına karşılık vatandaş mera alanlarıyla ilgili hemen hemen hiçbir çalışma yapmamaktadır. Bu konuda halkı eğitmek ve bilinçlendirmek için GTHB'nin bazı girişimlerde bulunması gerekmektedir. Bilgilendirme ve bilinçlendirme işini (GTHB) bir eğitim programı çerçevesinde projede görevli Koordinatör Öğretim Üyeleri ve GTHB İl Müdürlükleri bünyesi içerisinde yer alan mera teknik ekibine mensup mühendislerle gerçekleştirebilir. Meralarının ıslahı ve bakımı yapılan alanlardaki köylüler aynı zamanda GTHB'nin mera ile ilgili diğer faaliyetleri hakkında da ihtiyaçları olan pek çok bilgiyi edinebilmektedir. Yani, mera ıslahı ve bakımı ile ilgili olarak köye gelen Bakanlık mensupları aynı zamanda mera ile ilgili mevzuatı anlatmakta, otlama planının neden gerekli olduğu konusunda köylüleri aydınlatmakta, Bakanlık faaliyetleri ile ilgili olarak köylüleri bilgilendirmektedir. Araştırma yapılan bölgelerde hem bilgi kaynağı hem de sorun çözücü merciler olarak muhtarlarla tarım ilçe ve il teşkilatları öne çıkmaktadır.

Sürdürülebilirlik üzerine yapılmış araştırma ve çalışmalar aşağıda sunulmuştur:

Anonim (1991), Fas'ın doğu bölgesinde Hayvancılık ve Mera Geliştirme Projesi kapsamında yürütülen Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) projesinde mera ve hayvancılıkta sürdürülebilir üretim artışı, meraların bozulmasının önlenmesi, geçimlik çiftçilerin gelir ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çevresel bozulmayı durdurmak ve hayvansal üretim yapan üreticilerin gelirlerinin artırılması, amaçlanmıştır. Projedeki bu alan çiftçilerin sınırlı kaynakları ve ilkel altyapılarının olması ve mera üzerinde geleneksel hayvancılık yapmalarından dolayı hedef kitle olarak alınmışlardır. Bu projenin ana odağını merada verimliliğin sürdürülmesi olmuştur. Bundan dolayı, meraları kullanan gruplar teşvik edilmiş, katılımları sağlanmaya çalışılmış ve sürdürülebilirliği sağlamak bir araç olarak kullanılmıştır. Bunu sağlamak için araştırma, yayım ve geliştirme, kredi ve eğitim imkânlarında yararlanılmıştır.

Güler ve Çobanoğlu (1997)'a göre doğal kaynaklar ile bunların yer aldığı doğal çevre arasında hassas bir denge bulunmaktadır. İklim, toprak, su ve yaşam dengesinin yani ekolojik dengenin bozulmasına neden olan yanlış ve aşırı kullanımlar bu dengeyi ortadan kaldırmakta ve insan dahil tüm canlıların yaşama ortamlarını giderek daraltmaktadır. Bunun sonucu olarak ülke ekonomileri ve toplum sağlığı önemli ölçüde zarar görmekte sosyal, kültürel ve bilimsel değerler önemli ölçüde gerilemektedir. Tüketilen bir ekosistemin, bozulan bir ekolojik dengenin yerine konulması çok zor hatta olanaksızdır. Bu durum doğa ve doğa kaynakları ile insan arasındaki problemlerin çözümünü önemli bir konu olarak ortaya çıkarmaktadır.

Çetin (2006)'e göre bölgesel sürdürülebilir kalkınma yerel-bölgesel otoriteler ve dinamikler tarafından kabul görmelidir. Sürdürülebilir kalkınma uygulamaları; bölgesel kaynaklar, bölgesel aktörler ve dinamiklerin bunu kolektif olarak benimsemesi, desteklemesi ve aktif katılımı durumunda sonuç verebilecektir. İşbirliği ve güven ne ölçüde olursa sonuçlar da o derece başarılı olacaktır.

Aksungur ve Firidin (2008)'e göre su kaynaklarının akılcı ve sürdürülebilir kullanımı mekansal ve sektörler arası planlama ve karar verme süreçlerinin eşgüdüm ve entegrasyonu ile başarılabilir. Su kaynaklarının yönetiminde iki temel husus ortaya çıkmaktadır: Bunlardan biri su kaynaklarını korumak, diğeri sürdürülebilir bir şekilde su kaynaklarının kullanımını yönetmektir.

Çukur ve Işın (2008) tarafından yapılan çalışmada sürdürülebilir tarım kavramını duyup duymamayı etkileyebileceği düşünülen faktörlerin bir arada değerlendirilebilmesi sonucunda, sürdürülebilir tarım kavramını duyup duymama ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Üreticilerin eğitim durumu yükseldikçe bu kavramı duymaları ve farkında olma eğilimleri artmaktadır. Özellikle sürdürülebilir tarım kavramı konusunda bilincin artırılması üzerinde eğitim önem taşımaktadır.

Anonim (1991), Güneydoğu Kazakistan'da yapılan projede Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve dört belediye ile işbirliği içinde yürütülmüştür. Bu proje hem merkezi ve hem de yerel yönetimlerce kabul görmüştür. UNDP tarafından geliştirilen bu çalışma mera kullanımına ilişkin düzenlemeleri geliştirmek ve sürdürülebilir mera kullanımını teşvik etmeye yöneliktir. Yapılan çalışma; arazilerin işlenmesini, hayvansal ürünlerin pazarlanma koşullarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesini ve mera komitelerinin meranın nasıl kullanıldığını koordine etmesine yöneliktir. Bölgede yapılan eğitim çalışmasında kullanıcılara ve yöneticilere sürdürülebilir merayı sağlamak için teknik bilgi verilmiştir. Kırsal ekonominin kalkındırılması, üreticilerin ve diğer sektörlerdeki karar vericilere arazi ve mera bozulmasının etkileri konusunda farkındalığı arttırmak ve duyarlı olmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yerel altyapının iyileştirilmesi sonucu merkezden uzak mera alanlarının kullanımı ile dengeli bir otlatma imkanı geliştirilmiştir.

Hayta (2009), "Sürdürülebilir Tüketim Davranışının Kazanılmasında Tüketici Eğitiminin Rolü" adlı çalışmasında, üretimin ve buna paralel olarak tüketimin hızla artması sürdürülebilirlik kavramının gündeme gelmesine neden olduğunu belirtmiştir. Sürdürülebilir yaşam ve gelişim süreci büyük ölçüde bilinçli tüketim davranışlarına odaklanmaktadır. Tüm bu etkenler göz önüne alındığında bilinçli tüketim davranışlarının kazandırılmasında önemli bir yeri olan tüketici eğitimi kavramı günümüzde evrensel bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Tüketici eğitimi, bireyin ekonomik faaliyetlerini yönlendirme, ihtiyaçlarını giderme, kaynaklarını rasyonel kullanma, temel haklarını öğrenme, pazarı etkileme gücünü artırmayı hedef alan eğitim ve bilgilendirme yatırımı olarak tanımlanmaktadır.

Tüketici eğitimi, tüketicinin değerlerini ve kabiliyetlerini geliştirerek, tüketimden maksimum fayda sağlmasına, karar verme kapasitesini artırmasına, ekonomiyi ve değişen piyasa koşullarını anlamasına yardımcı olmaktadır. Olumsuz davranışları ve anlayışı değiştirmek ancak eğitimle mümkün olabilmektedir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Araştırmanın kapsamını, mera ıslah çalışmalarının alan olarak en fazla yapıldığı illerdeki (Çizelge 3.1) köyler oluşturmuştur. Köylere ilişkin istatistikler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü (BÜGEM)'den elde edilmiştir. Örnekleme birimi bu köylerdeki hanelerdir. Veriler, bu hanelerden tesadüfi olarak seçilen toplam 719 çiftçi ile yüz yüze görüşme sonucu toplanmıştır.

Çizelge 3.1. Mera Islah Çalışması Sayısı

Sıra No	İl	Proje Sayısı (adet)	Proje Alanı (da)
1	Afyonkarahisar	9	33.557
2	Aksaray	6	82.699
3	Artvin	12	141.576
4	Bursa	31	35.112
5	Çorum	16	21.764
6	Edirne	37	112.020
7	Erzurum	20	153.071
8	Kars	14	129.758
9	Niğde	6	37.787
10	Uşak	16	34.552
11	Ardahan	6	68.469

Kaynak: BÜGEM 2012

3.2. Yöntem

3.2.1. Örnek Hacminin Hesaplanması

Anket çalışması, mera ıslah çalışmasının iki yıl önce (2011 yılı dahil) tamamlandığı köylerde yapılmıştır. Örnekleme aşamasında köylerde ikamet eden çiftçilere ait haneler dikkate alınmıştır. Çalışmaya alınan 11 ilde toplam olarak 20.750 hane bulunmaktadır. Her bir ildeki hane sayısı dikkate alınarak örnek hacmi Tabakalı Örnekleme Yöntemi'ne göre aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmıştır.

$$n = \frac{N \sum N_h P_h Q_h}{N^2 D^2 + \sum N_h P_h Q_h}$$

n: Örnekleme seçilecek hane sayısı

N: Toplam hane sayısı

D^2 : İstenen varyans (duyarlılık/güvenirlilik) $D^2 = (d / z)^2$

N_h : h. ildeki toplam hane sayısı

P_h : h. il için oran tahmini $Q_h = 1 - P_h$

d: Orandan belli bir % sapma (duyarlılık)

z: Belli bir güven düzeyi için z tablo değerini ifade etmektedir.

Araştırmada örnek hacminin belirlenmesinde %2.5 hata ve %99 güven ($z=2.58$) sınırları içerisinde çalışılmıştır. İllere ait oran değerleri bilinmediğinden oran tahmini olarak $P_h = 0.5$ alınmıştır.

Çalışmada tabakalı örnekleminin kullanılmasının nedeni her bir ili temsil edecek sayıda hanenin örnekleme seçilmesini garanti altına almaktır. Eldeki verilerin ilgili formüle uygulanması sonucunda, araştırmada kullanılacak örnek hacmi 719 hane olarak belirlenmiştir. Örnek hacminin tabakalara paylaştırılmasında orantılı paylaştırma yöntemi kullanılmıştır. Orantılı paylaştırmanın tercih edilmesinin nedeni illerin hane sayılarının farklı olmasıdır. Buna göre her bir il için örneklem büyüklüğü (n_h) aşağıdaki formül aracılığıyla hesaplanmıştır.

$$n_h = \frac{N_h}{N} n$$

Çizelge 3.2. İllere Göre Anket Sayıları

Sıra No	İl	Anket Sayısı
1	Afyon	68
2	Aksaray	23
3	Ardahan	29
4	Artvin	28
5	Bursa	251
6	Çorum	20
7	Edirne	141
8	Erzurum	61
9	Kars	40
10	Niğde	32
11	Uşak	26
TOPLAM		719

Veriler, araştırmanın amacına uygun olarak düzenlenen anket formları ile yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra hatalı veri girişlerinin olup olmadığı kontrol edilmiş daha sonra verilerde yer alan aykırı değerler tespit edilerek çıkartılmıştır. Bu işlemlerden sonra araştırmanın amacına uygun analizler yapılmıştır.

3.2.2. Verilerin Analizi

Veri toplama işleminden sonra elde edilen veriler, istatistik programları kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin kodlanarak dijital ortama aktarılmasından sonra veri kalitesine ilişkin ön analizler (hatalı girişler, aykırı ve uç değerlerin tespiti vb.) yapılmıştır. Hangi analizlerin yapılacağına karar verilirken istatistiksel varsayımların (normallik varsayımı, homojen varyans varsayımı vb.) incelenmesi yapılmış ve problemlere uygun analizler kullanılmıştır. Çalışmada normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov testi, homojen varyans varsayımları ise Levene Testi ile incelenmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkilerin araştırılmasında (örneğin bölgelere göre mera ıslah çalışmasını başarılı bulma durumu) ki-kare testi uygulanmıştır. Çalışmada meralarda sürdürülebilirlik skoru bağımlı değişken ve diğer değişkenler bağımsız değişken olarak ele alınmıştır.

Meralarda sürdürülebilirlik durumu “sürdürülebilir, kararsızım ve sürdürülemez” şeklinde sınıflandırıldığında bu düşünce üzerinde etkili olan bağımsız değişkenlerin belirlenmesi için Çok Sınıflı Lojistik Regresyon modelleri kullanılmıştır. Çok sınıflı modeller, ikiden fazla seçenek arasında tercih yapılması söz konusu olduğunda kullanılan tercih modelleridir. Sırasız tercih modellerinden biri olan Çok Sınıflı Lojistik Regresyon modellerinde bağımlı değişken ikiden fazla seçeneğe sahiptir. Bu modellerde bağımlı değişkeni oluşturan M seçenek arasından m. seçeneğini gerçekleştirme olasılığının belirlenmesi için olasılıklı car hesaplanır. M seçeneikli bağımlı değişkenin bağımsız değişkenin belirlenen bir değeri için m seçeneğinin gerçekleştirme olasılığı,

$$P(Y = m | X)$$

olarak gösterilir. i. bireyin M seçenek arasından m. seçeneği tercih etme olasılığı aşağıdaki gibi verilir.

$$P(Y_i = m | X) = \frac{e^{X_i \beta_i}}{\sum_{j=1}^M e^{X_j \beta_j}}$$

Çok sınıflı lojistik modellerinin doğrusal olmaması nedeni ile bağımsız değişkenin etkisi olasılıklar üzerinde sabit olmamaktadır. Bu nedenle bağımsız değişkenin yorumlanabilmesi için bir karşılaştırma grubu seçilerek marjinal etkiler hesaplanır.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni etkileyip etkilemedikleri LR yani olabilirlik oran (Likelihood Ratio) testi ile incelenebilir. İlk olarak tüm değişkenlerin yer aldığı model tahmin edilerek LR sonuçları daha sonra bağımsız değişkenin çıkarıldığı kısıtlı model tahmin edilerek LR sonuçları elde edilir. Bu iki değer arasındaki farka dayalı test istatistiği kullanılarak bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni etkilemediği şeklindeki hipotez test edilir.

Çalışmada yer alan analizlerin bir kısmı Türkiye geneli için ve bölgeler için ayrı ayrı elde edilmiştir. Çalışmada analizler için elde sonuçları $\alpha=0.01$ ve $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeylerinde yorumlanmıştır.

Çizelge 3.3. BBHB Dönüştürme Normu

Sıra No	Hayvan cinsi	BBHB	Sıra No	Hayvan cinsi	BBHB
1	Bir kültür ırkı süt ineği	1.00	9	Manda (erkek)	0.90
2	Kültür melezi	0.75	10	Manda (dişi)	0.75
3	Yerli inek	0.50	11	Öküz	0.60
4	Dana-Düve (kültür ırkı)	0.60	12	Kuzu-Oğlak	0.04
5	Dana-Düve (kültür melezi)	0.45	13	Boğa	1.50
6	Dana-Düve (yerli)	0.30	14	At	0.50
7	Koyun	0.10	15	Katır	0.40
8	Keçi	0.08	16	Eşek	0.30

Kaynak: Anonim 2015

Meralarda Sürdürülebilirlik: Meralardaki toprak, su, bitki örtüsü ve benzeri potansiyellerin ıslah çalışmasından sonra ve ilerleyen yıllarda da aynı şekilde devam ettirilmesine denir.

Çalışma Kapsamındaki Bölgelerde Yer Alan İller:

Birinci Bölge: Bursa ve Edirne

İkinci Bölge: Afyonkarahisar, Aksaray, Niğde ve Uşak

Üçüncü Bölge: Ardahan, Artvin, Çorum, Erzurum ve Kars

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde araştırma kapsamındaki illerde çiftçilerle yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen bulgular verilmiştir. Çalışma kapsamında Türkiye genelinde 11 il araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Bu illerde toplam 40 ilçe ve bu ilçelere ait 51 köyde anket çalışması yapılmıştır. Daha önce yapılmış olan tarımsal yayım ve tarımsal sürdürülebilirlik araştırmaları da dikkate alınarak bulgular “*bireysel özellikler, işletme özellikleri, mera alanları ve ıslah çalışması*” olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır.

4.1. Bireysel Özellikler

Araştırmada çiftçilerin yaşı, eğitim düzeyi, tarım dışı geliri, ikamet yeri ve çiftçi örgütlerine üyelik bireysel özellikler başlığı altında ele alınmıştır.

4.1.1. Yaş durumu

Köylerde anket sonucu elde edilen bilgiler ışığında yem bitkisi üreten çiftçilerin yaş durumlarına ait genel bir profil belirlenmeye çalışılmıştır. İşletme yönetimindeki başarı, üretim deseninin uygun belirlenmesi, işletmedeki net karın maksimum seviyeye çıkartılması ve düzenli kaynak kullanımında yaş faktörünün etkisinin olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan yaş bireysel bir özelliktir ve yaş aralığı çiftçilerin mera kullanım kararlarını geniş ölçüde etkileyebilecek bir özelliktir.

Norveç’te 2003 yılında organik gıda üretimi ve tüketiminin çiftçiler ve tüketiciler arasındaki ortak yaklaşımlarının araştırıldığı bir çalışmada genç çiftçilerin tarım işletmelerinde karar verici bir konuma geçtikleri zaman üretimi gelenekselden organik olana doğru yeniden organize ettiği saptanmıştır (Storstad, v.d. 2003). Bununla birlikte çiftçilerin benimseme davranışları ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik çalışmalarda birbirinden oldukça farklı sonuçlara ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu amaca yönelik 228 araştırmanın yaklaşık olarak yarısı bu konuda hiçbir ilişki bulunmadığını ortaya koyarken, 20’si erken benimseyenlerin daha genç olduklarını, 30’su ise erken benimseyenlerin daha yaşlı olduklarını göstermiştir (Taluğ ve Tatlıdil, 1993). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde “Islah Edilmiş Mera Alanlarının Sürdürülebilir Kullanımına Etki Eden Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Araştırılması” adlı bir çalışmada yaş düzeyinin sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin önemli olmadığını tespit edilmiştir (Cevher, v.d. 2010). Bir başka araştırmada ise anket yapılan işletmelerdeki çiftçilerin yaş grupları ve toplamda aldıkları paylar belirlenmiştir. Köylerden kente genç nüfusun göç etmesinden dolayı (okumak, çalışmak vb. nedenlerle) köylerdeki genç nüfusun oranı azalmış, bu durum da araştırma sahasında genç nüfusun oranının az çıkmasına neden olmuştur. Buna göre, Batı Marmara Bölgesi’nde (BMB) yaş ortalaması Kuzey Anadolu Bölgesi’ne (KAB) göre daha düşüktür. KAB’daki yaşlı nüfusun oranı %14.6 ile BMB’den (%3.7) fazladır. İşletmeler toplamındaki 65 yaş üstünün oranı (%10.1) Türkiye genelindeki orana (%7.1) yakın bulunmuştur. BMB’de yaş ortalamasının düşük olması, çiftçilerin yenilikleri daha kolay kabul etmelerini ve desteklemelerden faydalanmada daha istekli olmalarını sağlayabilecektir (Demir ve Yavuz, 2010).

Yapılmış olan araştırmalar ve bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, çiftçilerin yaşlarının sürdürülebilir mera kullanımına etkili olabileceği düşünülerek bireysel özellikler içerisinde bu değişkene yer verilmiştir. Çiftçilerin yaşlarına ait verilerle Çizelge 4.1 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.1. Yaş Dağılımının Bölgelere Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	Bölgeler				Toplam	χ^2
	1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge			
= < 35	Sayı	38	9	14	61	13.78**
	%	9.7	6.0	7.9	8.5	
36-50	Sayı	164	63	69	296	
	%	41.8	42.3	38.8	41.2	
51-65	Sayı	173	65	73	311	
	%	44.1	43.6	41.0	43.3	
=> 66	Sayı	17	12	22	51	
	%	4.3	8.1	12.4	7.1	
Toplam	Sayı	392	149	178	719	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Çizelge 4.1’de görüleceği gibi çiftçilerin yaşları dört gruba ayrılmıştır. Test sonucu incelendiğinde çiftçilerin yaş dağılımı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.01$). Yani çiftçilerin yaş grupları arasında bölgelere göre oransal farklılıklar olduğu söylenebilir. Bu konuda yapılan benzer bir çalışmada da yaş grupları ile iller düzeyinde ilişkinin var olduğu saptanmıştır (Cevher, v.d. 2010). Çiftçilerin yaşları 23 ile 81 yaş arasında değişmekle birlikte ortalama yaş 50.4 olarak saptanmıştır. 35 yaşın altında olan çiftçilerin toplamı %8.5, 36-50 yaş grubunda bulunan çiftçilerin oranı %41.2, 51-65 yaş grubundakiler %43.3 ve 66 yaşın üstünde olan çiftçilerin oranı ise %7.1 olarak belirlenmiştir. 66 yaşın üstünde olan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %12.4 oranı ile 3. bölge olarak tespit edilmiştir. 35 yaşın altında olan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %9.7 oranı ile 1. bölge olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.2. Yaş Dağılımı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Yaş Dağılımı	Sürdürülebilirlik Durumu				χ^2	
	Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür	Toplam		
= < 35	Sayı	29	17	15	61	13.88**
	%	47.5	27.9	24.6	100.0	
36-50	Sayı	141	97	58	296	
	%	47.6	32.8	19.6	100.0	
51-65	Sayı	175	76	60	311	
	%	56.3	24.4	19.3	100.0	
=> 66	Sayı	36	8	7	51	
	%	70.6	15.7	13.7	100.0	
Toplam	Sayı	381	198	140	719	
	%	53.0	27.5	19.5	100.0	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Çizelge 4.2’ye göre sürdürülebilirlik durumuna ilişkin görüşler ile yaş dağılımı arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Yüzde dağılımlar incelendiğinde yaş arttıkça sürdürülebilirlik düşüncesinin azaldığı görülmektedir. Örneğin yaşı 35 ve altında olan çiftçilerde sürdürülür düşüncesinde olanların oranı %24.6 iken bu oran 66 yaş ve üstündeki çiftçilerde %13.4 olarak gözükmektedir. Genel olarak meraların kullanımı için sürdürülemez düşüncesinin çiftçilerde daha

baskın olduğu görülmektedir. Çiftçilerin %53'ü söz konusu soruya sürdürülemez cevabını vermişlerdir.

4.1.2. Eğitim durumu

Yenilikçi teoriye göre, yenilikçiler geç benimseyenlerden daha iyi eğitim almışlardır ve yerel topluluklarının dışında daha fazla sosyal iletişim kurma eğilimindedir (Rogers, 1983). Eğitim düzeyi, her alanda olduğu gibi kırsal alanda da kişilerin sosyo-ekonomik durumunu ortaya koymada önemli göstergelerden biridir. Eğitim düzeyi kişilerin davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Köksal, 2009). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde “Islah Edilmiş Mera Alanlarının Sürdürülebilir Kullanımına Etki Eden Sosyo Ekonomik Faktörlerin Araştırılması” adlı çalışmada eğitim düzeyinin sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin önemli olmadığı tespit edilmiştir (Cevher, 2010). BMB’de okuryazar olmayanların oranı %3.2 ile, KAB’dan (%16.8) oldukça düşüktür. Buna göre okur-yazarlık oranı yüksek olan BMB’de çiftçilerin desteklemelerden daha fazla faydalanma isteğinde olacakları düşünülmektedir (Demir ve Yavuz, 2010). Tarımda yeni teknolojilerin benimsenmesinde erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Nitekim bu amaçla yapılmış olan 275 araştırmanın %74’ünde herhangi bir tarımsal yeniliği benimseme davranışı ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (Rogers, 1983). Bu nedenle araştırmada çiftçilerin eğitim düzeylerinin sürdürülebilir mera kullanımında etkili bir faktör olabileceği düşünülerek bireysel özellikler içerisinde bu değişkene de yer verilmiştir. Çalışma alanındaki eğitim düzeylerine ait verilerle Çizelge 4.3 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.3. Eğitim Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Bölgeler				Toplam	χ^2
	1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge			
Okur-Yazar	Sayı	12	7	9	28	15.43**
	%	3.1	4.7	5.1	3.9	
İlkokul	Sayı	293	112	110	515	
	%	74.7	75.2	61.8	71.6	
Ortaokul	Sayı	42	16	22	80	
	%	10.7	10.7	12.4	11.1	
Lise	Sayı	38	11	31	80	
	%	9.7	7.4	17.4	11.1	
Üniversite	Sayı	7	3	6	16	
	%	1.8	2.0	3.4	2.2	
Toplam	Sayı	392	149	178	719	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Çizelge 4.3’ten çiftçilerin eğitim seviyeleri ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Yani çiftçilerin eğitim seviyeleri arasında bölgelere göre oransal farklılıklar olmadığı söylenebilir. Araştırma kapsamındaki illerde çiftçilerin %71.6’sı ilkokul mezunudur. Bu eğitim seviyesindeki çiftçilerin en fazla olduğu bölge ise %75.2 oranı ile 2. bölgedir. Üniversite mezunu olan çiftçilerin toplam oranı %2.2 olarak saptanmıştır. Bu gruptaki çiftçilerin en fazla olduğu bölge ise %3.4 ile 3. bölgedir. Araştırmadan elde edilen verilere göre çiftçiler arasında eğitim seviyesi bakımından büyük farklılıklar görülmektedir. Araştırma bölgesinde eğitim düzeyine ilişkin alınan verilerde çiftçilerin eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Bundan dolayı, mera kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanması ve meraların kullanımı bakımından çiftçilere daha fazla

eğitim verilmesi gerekmektedir.

Çizelge 4.4. Eğitim Durumu ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Eğitim Durumu	Sürdürülebilirlik Durumu				χ^2	
	Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür	Toplam		
Okur-Yazar	Sayı	18	8	2	28	8.08**
	%	64.3	28.6	7.1		
İlkokul	Sayı	274	140	101	515	
	%	53.2	27.2	19.6		
Ortaokul	Sayı	36	25	19	80	
	%	45.0	31.2	23.8		
Lise	Sayı	47	20	13	80	
	%	58.8	25.0	16.2		
Üniversite	Sayı	6	5	5	16	
	%	37.5	31.2	31.2		
Toplam	Sayı	381	198	140	719	
	%	53.0	27.5	19.5		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.4'e göre sürdürülebilirlik durumuna ilişkin görüşler ile eğitim durumu arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Yüzde dağılımlar incelendiğinde eğitim durumu arttıkça genel olarak sürdürülebilirlik düşüncesinin de arttığı görülmektedir. Örneğin okur-yazar olan çiftçilerde sürdürülür düşüncesinde olanların oranı %7.1 iken bu oranın üniversite mezunu çiftçilerde %31.2 olduğu görülmektedir.

4.1.3. Çiftçilerin ikamet ve tarımsal faaliyet durumları

Benimseme modeline ve benimseme çalışmalarına göre yenilikçiler ve erken benimseyenler yeniliği daha sonra benimseyen kişilerden farklı olarak karakterize edilebilir. Yenilikçilerin kozmopolit ilişkileri vardır ve çoğunlukla azımsanamayacak ölçüdeki mesafelere rağmen bilgi kaynaklarıyla iletişim halindedirler (Padel, 2001). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde "İslah Edilmiş Mera Alanlarının Sürdürülebilir Kullanımına Etki Eden Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Araştırılması" adlı çalışmada çiftçilerin ikamet yeri ve tarım dışı gelir durumlarının sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin önemli olduğu tespit edilmiştir (Cevher, 2010). Yapılan bir çalışmada, BMB'de çiftçilerin %69.9'u başka herhangi bir faaliyette bulunmazken, bu oran KAB'da %58.6 düzeyindedir. BMB'de bu oranın yüksek olması da, yapılan tarımsal faaliyetin bölgedeki çiftçilerin geçimini karşılayabilmesi ve elde edilen verimin (et verimi yaklaşık 216,7 kg/baş ve süt veriminin ise 2,8 kg/baş) daha yüksek olmasının etkisi bulunmaktadır. Bu durum, BMB'de ihtisaslaşmış işletmelerin varlığını da beraberinde getirmektedir. Hayvancılık desteklemelerinde amaç daha çok ihtisaslaşmış işletmelerin oluşması olduğundan, BMB'deki çiftçiler desteklemelerden daha fazla faydalanma eğiliminde olacaklardır (Demir ve Yavuz, 2010).

Çiftçilerin kırsalda veya kentte yaşamaları sürdürülebilir mera kullanım kararını etkileyebilecek bir değişken olarak incelenmiştir. Çiftçilere kırsal alanda mı kentte mi yaşadıkları sorulmuştur. Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre mahalle olan ve yem bitkisi üretiminde bulunan köyler kırsal alan olarak değerlendirilmiştir. Tarım dışı iş kollarında çalışma durumu, işletmede bir gelir kaynağı olarak tarımsal üretime verilen önemin bir göstergesi kabul edilmiş ve çiftçilerin sürdürülebilir mera kullanım kararını etkileyebilecek bir değişken olarak incelenmiştir. Araştırmada çiftçilerin ikamet etme ve tarım dışı gelir durumları ile elde edilen verilerde Çizelge 4.5 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.5. İkamet Yeri ve Tarım Dışı Gelirin Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler					χ^2
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam		
İkamet Yeri	Kırsal	Sayı	383	145	176	704	1.15*
			97.7	97.3	98.9	97.9	
	Kent	Sayı	9	4	2	15	
			2.3	2.7	1.1	2.1	
Toplam	Sayı	392	149	178	719		
			100.0	100.0	100.0	100.0	
Tarım Dışı Gelir	Evet	Sayı	89	69	52	210	29.07**
			22.7	46.3	29.4	29.2	
	Hayır	Sayı	303	80	125	508	
			77.3	53.7	70.6	70.8	
Toplam	Sayı	392	149	177	718		
			100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.5 incelendiğinde çiftçilerin ikamet yeri ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p < 0.05$). Yani ikamet yeri bölgelere göre farklılık göstermemektedir. Çizelgeden görüldüğü gibi çiftçilerin %97.9'si kırsal alanda ikamet ettiklerini ifade etmişlerdir. Aynı çizelgede çiftçilerin tarım dışı gelir elde etme durumları ile bölgeler arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Çizelgeye göre çiftçilerin %29.2'si tarım dışı gelire sahiptir. Araştırmada tarım dışı gelire sahip çiftçilerin büyük bir bölümü (%76) BAĞ-KUR emeklisi olarak belirlenmiştir. Diğer tarım dışı gelirlerin ise esnaf ve işçilik gelirleri olduğu saptanmıştır.

Çizelge 4.6. Sosyo-Ekonomik Özellikler Üzerindeki Olabilirlik Oran Testi Sonuçları

Adım	Etki	Olabilirlik Oran Testi		
		χ^2	sd	p
Adım 1	Sabit	.000	0	.
	Bölgeler	92.056	4	.000
	Yaş	8.981	6	.175
	Eğitim	7.115	8	.524
	İkamet Yeri	2.796	2	.247
	Tarım Dışı Gelir Durumu	.329	2	.848
	Model	120.553	22	.000
Adım 2	Sabit	.000	0	.
	Bölgeler	98.507	4	.000
	Model	98.507	4	.000

Çizelge 4.6'dan görüldüğü gibi modelin uygunluk testi geriye doğru çıkarma (backward elimination) yöntemiyle adımsal (iteration) olarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre 1. adımda çiftçinin bulunduğu bölge hariç diğer sosyo-ekonomik özellikler sürdürülebilirlik görüşü üzerinde önemli bir etkiye sahip bulunmamıştır ($p > 0.05$). Bu değişkenlerin çıkarılmasından sonra elde edilen model adım 2'de verilmiştir. Modele göre sürdürülebilirliğe ilişkin görüşlerde bölgenin istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir ($p < 0.01$).

Sürdürülebilirliğe ilişkin görüşler üzerinde etkili olan değişkenlerin sınıflarına ilişkin inceleme Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Analizi ile aşağıdaki gibi elde edilmiştir.

Çizelge 4.7. Sosyo-Ekonomik Özelliklerin Görüşler Üzerindeki Etkisi İçin Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Sürdürülebilirlik	Sınıf	B	St. Hata	Wald	sd	p	exp(B)	
Kararsızım	Sabit	-1.799	.220	66.619	1	.000	-	
	Bölge	1	1.659	.250	43.932	1	.000	5.252
		2	1.093	.292	14.065	1	.000	2.984
		3	0	.	.	0	.	.
Sürdürülebilir	Sabit	-2.780	.344	65.468	1	.000	-	
	Bölge	1	2.413	.366	43.442	1	.000	11.162
		2	1.580	.412	14.671	1	.000	4.853
		3	0	.	.	0	.	.

Referans sınıf: Sürdürülemez

Bölgeler açısından incelendiğinde, çiftçilerin meraların kullanımı için sürdürülemez demek yerine sürdürülebilir deme olasılığı bölgelere göre aynı değildir ($p < 0.05$). 1. bölgedeki çiftçilerin meraların kullanımı için sürdürülemez demek yerine sürdürülebilir deme olasılığı 3. bölgedeki çiftçilere göre 11,162 kat daha fazladır. Benzer şekilde 2. bölgedeki çiftçilerin meraların kullanımı için sürdürülemez demek yerine sürdürülebilir deme olasılığı 3. bölgedeki çiftçilere göre 4,853 kat daha fazla olduğu söylenebilir.

4.2. İşletme Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde çiftçilerin sahip oldukları arazi ve hayvan varlığı, hayvancılık sigortası ve hayvancılık yapma amacı değişkenleri ele alınmıştır.

4.2.1. Arazi varlığı

Arazi, tarımsal faaliyette üretim araçları içerisinde en önemlisi ve vazgeçilmez olanıdır. Tarım topraklarının sürdürülebilir kullanımı için toprak özelliklerinin bilinmesi ve yetiştirilecek bitki deseninin bilinçli seçimi önemlidir. Üretim deseni içinde seçilecek bitkisel ürünün toprak yapısının iyileştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Yem bitkisi toprak ve suyun muhafaza edilmesinde, kendinden sonra gelen ürünlerin verimini arttırmada, yabancı otların kontrol edilmesinde, toprağın derin tabaklarındaki çözünmemiş bitki besin maddelerinde (fosfor gibi) yararlanmasını ve bırakmış oldukları kök ve toprak üstü artıkları ile toprağın organik madde miktarını düzenlerler. Bu özelliklerinden dolayı yem bitkisi işletmelerin üretim deseni içinde yer verilmesi gereken bitkisel ürünlerdir.

Rogers (1983) yapmış olduğu yayılma araştırmalarında erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha büyük işletmelere sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Üretici kararları üzerinde etkili faktörleri inceleyen bir takım araştırmalarda da yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Konyar ve Osborn, 1990; Boz, 1993; Thungwa, 2000). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılmış bir çalışmada çiftçilerin arazi varlığının sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin iller düzeyinde önemli olduğu tespit edilmiştir (Cevher, 2010). Yozgat yöresinde yapılan hayvancılığın büyük çoğunluğu (toplam işletmelerin %76.6'sı) 50 da'ın altında araziye sahip olup, ekstansif bir hayvancılık şeklinde yapılmaktadır. Söz konusu işletmelerde genelde verim potansiyelleri düşük hayvanların yem gereksinimleri yılın büyük bir kısmında çayır-meralardan karşılanmaya çalışılmakta, iklim koşullarının hayvanların meraya çıkmasına olanak vermediği dönemlerde ise büyük ölçüde hasat artışı

sap ve saman ile arpa, buğday, yulaf gibi tahıl danelerinden karşılanmaya çalışılmaktadır. İşletmeler yeterli büyüklüğe ulaşmadıkça yem bitkisi üretim alanlarının artması beklenmemelidir. Araştırma bulgularına göre kaba yem desteği alan ve almayan çiftçiler arasında bireysel özellikler içerisinde yer alan yaş, eğitim düzeyi, gelir kaynağı ve üye olunan çiftçi örgütleri açısından istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilirken, yem bitkisi yetiştirilen arazi genişliği açısından anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Doğal olarak, kaba yem desteği alan çiftçilerin toplam arazi genişlikleri destek almayanlara oranla daha geniştir (Saygı ve Alarslan 2012).

Bu nedenle araştırmada çiftçilerin sahip oldukları işletme büyüklüğünün incelenmesinin yararlı olabileceği düşünülmüş ve elde edilen veriler doğrultusunda Çizelge 4.8 hazırlanmıştır.

Çizelge 4.8. Arazi Varlığının (da) Bölgelere Göre Dağılımı

Arazi Varlığı	Bölgeler				Toplam	χ^2
	1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge			
Arazisi Olmayan	Sayı	26	10	8	44	38.88**
	%	6.6	6.7	4.5	6.1	
≤61	Sayı	246	55	83	384	
	%	62.8	36.9	46.6	53.4	
62-150	Sayı	66	50	49	165	
	%	16.8	33.6	27.5	22.9	
>150	Sayı	54	34	38	126	
	%	13.8	22.8	21.3	17.5	
Toplam	Sayı	392	149	178	719	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.8 incelendiğinde çiftçilerin toplam arazi varlığı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Yani toplam arazi varlığı dağılımı bölgelere göre anlamlı farklılıklar gösterebilmektedir. Çizelgede gösterilmemekle birlikte ortalama arazi genişliği 99.2 da olarak belirlenmiştir. Bölgelere göre ortalama arazi genişliği 1. bölgede 91.2 da, 2. bölgede 111.3 da ve 3. bölgede 108.6 da olarak tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki illerin ortalama arazi genişliği (99.2 da) Türkiye ortalama arazi genişliğinden (61.1 da) büyüktür. Elde edilen bu sonuca göre mera ıslah çalışmasının yapıldığı illerdeki çiftçilerin arazi genişliğinin büyük olduğu belirtilebilir. Çizelgeden görüldüğü gibi arazisi olmayan çiftçilerin oranı %6.1 olarak tespit edilmiştir. Arazi miktarı 61 da'dan az olan çiftçilerin oranı %53.4, arazi varlığı 62-150 da olanlar %22.9 ve 150 da'dan fazla arazisi olan çiftçilerin oranı ise %17.5 olarak belirlenmiştir. Arazisi olmayan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %6.7 oranı ile 2. bölgedir. Bölgeler bazında arazisi 61 da'dan az olan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %62.8 ile 1. bölgedir.

Çizelge 4.9. Arazi Varlığı İle Sürdürülebilirlik İlişkisi

Arazi Varlığı	Sürdürülebilirlik Durumu				Toplam	χ^2
	Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür			
Arazisi Olmayan	Sayı	22	9	13	44	5.61**
	%	50.0	20.5	29.5	100.0	
≤ 61	Sayı	207	103	74	384	
	%	53.9	26.8	19.3	100.0	
62-150	Sayı	90	44	31	165	
	%	54.5	26.7	18.8	100.0	
>150	Sayı	62	42	22	126	
	%	49.2	33.3	17.5	100.0	
Toplam	Sayı	381	198	140	719	
	%	53.0	27.5	19.5	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.9'a göre sürdürülebilirlik durumuna ilişkin görüşler ile arazi varlığı arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Yüzde dağılımlar incelendiğinde arazi miktarı arttıkça sürdürülebilirlik düşüncesinin azaldığı görülmektedir. Örneğin arazisi olmayan çiftçilerde meraların kullanımının sürdürülür düşüncesinde olanların oranı %29.5 iken bu oran 150 da'dan fazla araziye sahip çiftçilerde %17.5 olarak gözükmemektedir.

4.2.2. Hayvan varlığı

Hayvancılık; Türkiye'nin hem ulusal beslenme ve hem de ulusal kalkınmasında, dış satımın arttırılmasında, sanayiye hammadde sağlanmasında, bölgesel ve sektörler arası dengeli kalkınma ve kalkınmanın istikrar içinde başarılmasında önemlidir. Ayrıca, kırsal alanda gizli işsizliğin önlenmesinde sanayi ve hizmetler sektörlerinde yeni istihdam olanaklarının yaratılmasında ve kalkınma finansmanının öz kaynaklara dayandırılmasında önemli bir potansiyele sahiptir (Şahin ve Yılmaz, 2008b). Gelişmişlik düzeyinin belirlenmesindeki kriterlerden biri de kişi başına düşen hayvansal ürün miktarıdır. Hayvancılık sektörü beslenme ile birlikte ülkelerin birçok sektörüne direkt ve dolaylı olarak da etki etmektedir. Etki ettiği en önemli sektörlerin başında yem sanayi, et ve süt mamulleri sanayisi, dericilik sanayi ve bu alanlardaki istihdam alanlarını gelmektedir. Bu bağlamda ülkeler hayvansal üretimde devamlılığı sağlamak için hayvansal üretime direkt veya dolaylı olarak etki eden faktörleri değişik destekleme politikaları ile desteklemelidir. Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada her türlü hayvan yetiştiriciliği yapılabilecek düzeydedir. Hayvancılık yetiştiriciliğinin en önemli kısmını ise sığırcılık faaliyeti oluşturmaktadır. Bununla birlikte küçükbaş hayvancılığı da tarımsal işletmeler içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yem bitkisi üretiminin büyükbaş ve küçükbaş hayvan beslenmesinde önemi büyüktür. Bundan dolayı araştırma kapsamındaki işletmelerin hayvan varlıkları belirlenmeye çalışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu bölümde hayvan sayısı belirlenirken bir kültür ırkı süt ineği büyükbaş hayvan birimi (BBHB) normu uygulanmıştır. Kültür melezi 0.75 BBHB, yerli inek 0.50 BBHB, koyun 0.10 BBHB ve keçi 0.08 BBHB olarak alınmıştır. Diğer hayvanlar ise BBHB normundaki katsayılar ile BBHB'ye dönüştürülmüştür. Meraların bozulmasının önemli etkenlerden bir tanesi mera alanlarının kapasitelerinin üzerinde hayvanla otlatılmalarıdır. Mera alanlarında sürdürülebilir bir kaba yem ve uygun otlatma planını sağlamak bakımından meranın kapasitesi ölçüsünde otlatılması zorunludur. Meranın kapasitesi üzerinde hayvan sayısı ile otlatılması bitki örtüsünün bozulmasına sebep olacaktır. Bu bakımdan hayvancılık yapma yoğunluğu ile sürdürülebilir mera kullanımı arasında bir ilişki olabileceği düşünülerek çiftçilerin sahip oldukları hayvan sayıları ile ilgili veriler değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda elde edilen veriler Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.10 incelendiğinde küçükbaş hayvan sayısı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Yani küçükbaş hayvan sayısı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Küçükbaş hayvanı olmayan çiftçilerin oranı %87.6, 1-3 BBHB'ye sahip çiftçilerin oranı %2.1, 4-10 BBHB'ye sahip çiftçilerin oranı %2.6 ve 10 BBHB'den fazla olan çiftçilerin oranı ise %7.6 olarak belirlenmiştir. Küçükbaş hayvan sayısı olmayan çiftçiler en fazla (%92.1) 3. bölgededir. Büyükbaş hayvan sayısı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Yani büyükbaş hayvan sayısı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Büyükbaş hayvan sayısı bakımından çizelge incelendiğinde; büyükbaş hayvanı olmayan çiftçilerin oranı %43.8, 1-5 BBHB'ye sahip çiftçilerin oranı %7.9, 6-15 BBHB'ye sahip çiftçilerin oranı %21.7 ve 15'den fazla BBHB sahip çiftçilerin oranı ise %26.6 olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.10. Hayvan Varlığının (BBHB) Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler				Toplam	χ^2	
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge				
Küçükbaş Hayvan Sayısı	Hayvan	Sayı	344	122	164	630	26.44**	
	Yok	%	87.8	81.9	92.1	87.6		
	1-3	Sayı	4	8	3	15		
		%	1.0	5.4	1.7	2.1		
	4-10	Sayı	5	8	6	19		
		%	1.3	5.4	3.4	2.6		
	>10	Sayı	39	11	5	55		
		%	9.9	7.4	2.8	7.6		
	Toplam		392	149	178	719		
	Büyükbaş Hayvan Sayısı	Hayvan	Sayı	219	65	31		315
Yok		%	55.9	43.6	17.4	43.8		
1-5		Sayı	15	15	27	57		
		%	3.8	10.1	15.2	7.9		
6-15		Sayı	58	42	56	156		
		%	14.8	28.2	31.5	21.7		
>15		Sayı	100	27	64	191		
		%	25.5	18.1	36.0	26.6		
Toplam		Sayı	392	149	178	719		
Toplam Hayvan Sayısı		Hayvan	Sayı	188	55	30	273	86.14**
	Yok	%	48.0	36.9	16.9	38.0		
	1-5	Sayı	11	13	26	50		
		%	2.8	8.7	14.6	7.0		
	6-20	Sayı	57	46	56	159		
		%	14.5	30.9	31.5	22.1		
	21-40	Sayı	54	18	31	103		
		%	13.8	12.1	17.4	14.3		
	>40	Sayı	82	17	35	134		
		%	20.9	11.4	19.7	18.6		
Toplam	Sayı	392	149	178	719			

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Toplam hayvan sayısı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılan bir çalışmada çiftçilerin hayvan varlığının sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin iller düzeyinde önemli olduğu tespit edilmiştir (Cevher, v.d. 2010). Toplam (küçükbaş+büyükbaş) BBHB sayısı bakımından, hayvanı olmayan çiftçilerin oranı %38, 1-5 BBHB'ye sahip olanların oranı %7, 6-20 BBHB'ye sahip olanların oranı %22.1, 21-40 BBHB'ye sahip olanların oranı %14.3 ve 40 BBHB'den fazla hayvanı olanların oranı ise %18.6 olarak belirlenmiştir. Çiftçilerin son 3 yıl (2010-2013) hayvanlarını sigorta güvencesine alma durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bölgesinden elde edilen verilerde çiftçilerin %14.6'sı hayvanlarını sigorta yaptırırken %85.4'ü sigorta yaptırmamıştır. Sigorta yaptıran çiftçiler en fazla (%19.9) 1. bölgede (Edirne ve Bursa illeri) olmuştur. Hayvanlarını sigorta yaptırmayan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %95.9 ile 3. bölgedir.

Çizelge 4.11. Hayvan Varlığı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Hayvan Varlığı	Sürdürülebilirlik Durumu				Toplam	χ^2
	Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür			
Hayvan	Sayı	138	86	49	273	17.09**
Yok	%	50.5	31.5	17.9	100.0	
1-5	Sayı	38	8	4	50	
	%	76.0	16.0	8.0	100.0	
6-20	Sayı	86	44	29	159	
	%	54.1	27.7	18.2	100.0	
21-40	Sayı	52	25	26	103	
	%	50.5	24.3	25.2	100.0	
>40	Sayı	67	35	32	134	
	%	50.0	26.1	23.9	100.0	
Toplam	Sayı	381	198	140	719	
	%	53.0	27.5	19.5	100.0	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Çizelge 4.11'e göre sürdürülebilirlik durumuna ilişkin görüşler ile hayvan varlığı arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Yüzde dağılımlar incelendiğinde hayvan sayısı 1-5 BBHB olan çiftçilerin sürdürülebilirlik düşüncesinin daha düşük olduğu görülmektedir.

4.2.3. Hayvancılık yapma amacı

Tarım sektöründe hayvancılık en fazla katma değer yaratan alanlardan birisidir. Hayvancılık et, süt ve diğer hayvansal ürünler sanayisi dışında doğrudan hayvancılığa dayalı sektörler (tarımsal ilaç, yem, hayvansal alet ve ekipman vb.) bakımından da ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır. Bu açıdan kırsal alanda yaşayan nüfusun hayvancılık yapması ayrı bir önem arz etmektedir. Ancak hayvancılığa verilmesi gereken önem bu konuda gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmaktadır. Bunun nedenleri bakım ve beslenme konusundaki yetersizlikler, çevresel faktörler, hayvan ırklarının genetik yapısının yeteri kadar hızlı geliştirilememesi ve mera alanlarındaki kaba yem miktarının arttırılamaması olarak sıralanabilir. Sıralanan nedenler hayvancılık yapma amacına ve önceliklere (aile tüketimi, pazar için üretim ve çevresel faktörler) göre değişmektedir.

Hayvancılık; hayvanların yetiştirilmesi, çeşitli şekillerde etinden ve sütünden yararlanılması ve elde edilen ürünlerin pazarlanması olayıdır. Türkiye'de hayvancılık faaliyetinin büyük bir kısmı bitkisel üretim faaliyeti ile birlikte yapılmaktadır. Çünkü çiftçiler hayvan varlıklarını işletmenin sigortası olarak görmektedirler. Çiftçiler bitkisel üretim desenine karar verirken işletmedeki birçok faktör (arazi varlığı, desteklemeler, alet-donanım varlığı, piyasa koşulları vb.) ile birlikte hayvan varlığını da dikkate almaktadırlar. Bu özelliklerden dolayı, araştırma alanında çiftçilerin hayvancılık yapma amacının belirlenmesi ve hayvancılık yapma amacının mera kullanımı üzerindeki etkileri saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler ile Çizelge 4.12 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.12. Hayvancılık Yapma Amacının Bölgelere Göre Dağılımı

Hayvancılık Yapma Amacı		Bölgeler			Toplam	χ^2
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge		
Aile tüketimi	Sayı	10	9	23	42	177.57**
	%	4.9	10.1	16.2	9.6	
Pazar İçin Üretim	Sayı	184	53	27	264	
	%	89.3	59.6	19.0	60.4	
Çevresel Faktörler	Sayı	12	27	92	131	
	%	5.8	30.3	64.8	30.0	
Toplam	Sayı	206	89	142	437	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.12’de görüleceği gibi çiftçilerin hayvancılık yapma amacı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Elde edilen istatistiksel sonuç, hayvancılık yapma amacının bölgelere göre farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Bu konuda yapılan benzer bir çalışmada hayvancılık yapma amacı ile iller düzeyinde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Cevher, v.d. 2010). Yüzde dağılımlardan görüldüğü gibi 1. bölgedeki çiftçilerin %89.3’ü pazar üretimi için hayvancılık yaparken, 2. ve 3. bölgelerde bu oran sırasıyla %59.6 ve %19’dur. 3. bölgede daha çok çevresel faktörler nedeniyle hayvancılığın yapıldığı görülmektedir.

Çizelge 4.13. Hayvancılık Yapma Amacı ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Hayvancılık Yapma Amacı		Sürdürülebilirlik Durumu			Toplam	χ^2
		Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür		
Aile tüketimi	Sayı	20	10	12	42	47.77**
	%	47.6	23.8	28.6	100.0	
Pazar İçin Üretim	Sayı	116	71	77	264	
	%	43.9	26.9	29.2	100.0	
Çevresel Faktörler	Sayı	98	30	3	131	
	%	74.8	22.9	2.3	100.0	
Toplam	Sayı	234	111	92	437	
	%	53.5	25.4	21.1	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.13’e göre çiftçilerin hayvancılık yapma amacı ile sürdürülebilirlik arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Yüzde dağılımlar incelendiğinde daha çok çevresel faktörler için hayvancılık yapan çiftçilerde meralar sürdürülemez diyenlerin oranının %74.8 gibi büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.14. İşletme Altyapısının Etkisi İçin Olabilirlik Oran Testi Sonuçları

Adım	Etki	Olabilirlik oran testi		
		χ^2	sd	p
Adım 1	Sabit	.000	0	.
	Toplam Arazi	13.329	6	.038
	Hayvan Sayısı (BBHB)	14.863	8	.062
	Hayvancılık Yapma Amacı	63.219	4	.000
	Model	87.91	18	.000
Adım 2	Sabit	.000	0	.
	Toplam Arazi	13.255	6	.039
	Hayvancılık Yapma Amacı	62.792	4	.000
	Model	73.050	10	.000

Çizelge 4.14'te görüldüğü gibi modelin uygunluk testi geriye doğru çıkarma (backward elimination) yöntemiyle adımsal (iteration) olarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre 1. adımda hayvan sayısı sürdürülebilirlik görüşü üzerinde önemli bir etkiye sahip bulunmamıştır. Bu değişkenin çıkarılmasından sonra elde edilen model adım 2'de verilmiştir. Modele göre sürdürülebilirliğe ilişkin görüşlerde toplam arazi miktarı ve hayvancılık yapma amacının istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir ($p < 0.01$). Sürdürülebilirliğe ilişkin görüşler üzerinde etkili olan değişkenlerin sınıflarına ilişkin inceleme Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Analizi ile aşağıdaki gibi elde edilmiştir.

Çizelge 4.15. İşletme Alt Yapısının Etkisi İçin Çok Sınıflı Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

	Sürdürülebilirlik	Sınıf	B	St. Hata	Wald	sd	p	exp(B)
Kararsızım	Toplam Arazi	Sabit	-.924	.298	9.628	1	.002	
		Yok	-1.697	1.093	2.410	1	.121	.183
		<=61 da	-.545	.295	3.417	1	.065	.580
		62-150 da	-.028	.337	.007	1	.933	.972
		>150 da	0	.	.	0	.	.
	Hayvan cılık Yapma	Aile tüketimi	.603	.448	1.812	1	.178	1.828
		Pazar İçin Üretim	.773	.263	8.624	1	.003	2.167
		Çevresel Faktörler	0	.	.	0	.	.
		Sabit	-3.713	.657	31.953	1	.000	
		Yok	.661	.663	.992	1	.319	1.936
Sürdürülebilir	Toplam Arazi	<=61 da	-.079	.363	.047	1	.828	.924
		62-150 da	.633	.412	2.359	1	.125	1.884
		>150 da	0	.	.	0	.	.
		Aile tüketimi	3.092	.699	19.583	1	.000	22.015
		Pazar İçin Üretim	3.171	.608	27.155	1	.000	23.826
	Çevresel Faktörler	0	.	.	0	.	.	

Referans sınıf: Sürdürülemez

Çizelge 4.15'e göre aile tüketimi için hayvancılık yapan çiftçilerin meralar için sürdürülemez demek yerine sürdürülebilir deme olasılığı çevresel faktörler için hayvancılık yapan çiftçilere göre anlamlı derecede farklıdır ve 22,015 kat fazladır. Benzer şekilde pazar için hayvancılık yapan çiftçilerin

sürdürülemez demek yerine sürdürülebilir deme olasılığı çevresel faktörler için hayvancılık yapan çiftçilere göre anlamlı derecede farklıdır ve 23,826 kat fazladır.

4.3. Mera Alanları ve Islah Çalışmaları

Araştırmanın bu bölümünde hayvancılık yapan çiftçilerin Mera Kanunu ve Yönetmeliği (MKY)'ni bilme, meralara ilişkin bilgi düzeyi, meranın hayvancılık açısından önemi, merada verimliliğinin artırılması, mera ıslah çalışmasına talepte bulunma, mera ıslah çalışmasına katılım, mera ıslah çalışmasının sağladığı yararlar, meradaki kaba yem bitkisinin aynı düzeyde kalması, yem bitkisi üretiminden sonra merada otlatma durumu, mera ıslah çalışmasının başarısı durumu, mera ıslah çalışmasının sürdürülebilirliği, sürdürülebilirliğe etki eden faktörler ve merada sürdürülebilirliğin koşulları olmak üzere toplam 17 değişken ele alınmıştır.

4.3.1. Mera Kanunu bilgi düzeyi

4342 sayılı MKY 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. Mera Kanunu'nun amacı; kadimden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırın tespiti, tahdidini ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını düzenlemektir. Ayrıca, meraların belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullanılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamaktır. Mera alanlarından yararlanan ve yararlanmayan çiftçilerin MKY'yi bilmesinin bu alanları daha fazla güvence altına alma ihtiyacı hissedebilecekleri düşüncesinden hareketle araştırmanın bu bölümünde bu konu ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca, MKY hakkında mera ıslah çalışmasına başlanılmadan önce çiftçilere eğitim çalışması yapılmıştır. Bu nedenlerden dolayı, çiftçilere "MKY'yi biliyor musunuz?" sorusu sorulmuş ve bu bağlamda elde edilen sonuçlar kullanılarak Çizelge 4.16 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.16. Mera Kanunu Hakkındaki Bilgi Düzeyinin Bölgelere Göre Dağılımı

		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	χ^2
Evet	Sayı	139	40	37	216	13.45**
	%	35.5	26.8	20.8	30.0	
Hayır	Sayı	253	109	141	503	
	%	64.5	73.2	79.2	70.0	
Toplam	Sayı	392	149	178	719	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.16 incelendiğinde çiftçilerin Mera Kanunu'nu bilme ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılan bir çalışmada çiftçilerin Mera Kanunu'nu bilme ile sürdürülebilir mera kullanımı üzerine etkisinin iller düzeyinde önemli olmadığı tespit edilmiştir (Cevher, 2010). Çiftçilerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda, MKY'yi bilmeyenlerin oranı %70, bilenlerin oranı ise %30 olarak belirlenmiştir. Bölgeler bakımından MYK'ni bilmeyenlerin oranı en fazla %79.2 ile 3. bölge olarak tespit edilmiştir. MKY hakkında en fazla bilgisi olan çiftçiler %35.5 ile 1. bölge olarak belirlenmiştir. Mera ıslah çalışması süresince MKY hakkında çiftçilere bilgi verildiği (GTHB İl Müdürlüğü kayıtları) saptanmıştır. Buna rağmen, Mera Kanunu/Yönetmeliği hakkında bilgisi olmayan çiftçilerin oranı yüksek çıkmıştır. Bu sonuç, mera alalarının kullanımı ve korunması bakımından çiftçilerin Mera Kanunu hakkında daha fazla eğitim verilmesi gerektiğini göstermektedir.

Çizelge 4.17. Mera Kanunu Hakkındaki Bilgi Düzeyi İle Sürdürülebilirlik İlişkisi

Bilgi Düzeyi	Sürdürülebilirlik Durumu				χ^2
	Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür	Toplam	
Evet	Sayı	84	80	52	25.06**
	%	38.9	37.0	24.1	
Hayır	Sayı	297	118	88	100.0
	%	59.0	23.5	17.5	
Toplam	Sayı	381	198	140	719
	%	53.0	27.5	19.5	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.17'ye göre çiftçilerin Mera Kanunu hakkındaki bilgi düzeyi ile sürdürülebilirlik arasında bir ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Yüzde dağılımlar incelendiğinde “Mera Kanunu hakkında bilgi düzeyim yok” diyenlerde meraların kullanımı sürdürülemez diyenlerin oranı %59 iken bu oran “Mera Kanunu hakkında bilgi düzeyim var” diyenlerde ise %38.9 olarak görülmektedir.

4.3.2. Meranın önemi

Çayır ve meralar, çok sayıda işlevi aynı zamanda görebilen ekosistemlerdir. Bu ekosistem içinde meraların önemi özetlenecek olursa, meralar yeryüzü biyolojik yaşamında bitkilerin yaşam alanıdır. Meralar yaban ve evcil hayvanlar için yaşam alanı ve yem kaynağıdır, tüm dünyada toprakların verimliliğini artırmada ve muhafazasında çok önemli yeri vardır. Su kaynaklarının oluşumu, gelişimi ve kalitesini etkilemesi yönüyle meraların önemi büyüktür, biyolojik çeşitliliği ve bitkisel gen kaynaklarının en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Marjinal alanlarda yalnız çayır ve mera bitkilerinin yetişebilmeleri ile bu alanlardan da çok ekonomik verim sağlanması, ciddi bir planlama ile kırsal kesimin yakacak ihtiyacının karşılanması olarak sıralanabilir (Büyükburç ve Arkaç, 2000).

Bu çalışmada meraların önemi hakkındaki çiftçilerin bilgi düzeyinin meraların kullanımına etkide bulunacağı düşünülmüş ve çiftçilerin meranın önemi konusundaki tecrübelerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilerin meralar hakkındaki bilgilerinin önemli olabileceği varsayılarak, çiftçilere mera alanları hakkındaki bilgilerinin neler olduğu sorusu sorulmuştur. Yanıtlar kapalı uçlu (hayvanların otlatıldığı alanlar, toprak ve su kaynaklarını korumakta (erozyon), hayvansal üreme açısından ve hayvanlar mera bitkisini sevmektedir) olarak sorulmuş ve çiftçilerden 3'li Likert Ölçeği'ne göre önem derecelerinin sıralanması istenmiştir. Elde edilen yanıtlar ile Çizelge 4.18 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.18. Meranın Önemi Hakkındaki Bilgi Düzeyinin Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler					χ^2
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam		
Hayvanların Otlatıldığı Alanlar	Önemi	Sayı	8	1	0	9	75.06**
	Yok	%	2.0	0.7	0.0	1.3	
	Fark	Sayı	18	0	1	19	
	Etmiyor	%	4.6	0.0	0.6	2.7	
	Önemli	Sayı	366	148	173	687	
		%	93.4	99.3	99.4	96.0	
Toplam	Sayı	392	149	174	715		
Toprak ve Su Erozyonu Önler	Önemi	Sayı	103	53	26	182	197.27**
	Yok	%	26.3	35.8	14.9	25.5	
	Fark	Sayı	137	56	123	316	
	Etmiyor	%	34.9	37.8	70.7	44.3	
	Önemli	Sayı	152	39	25	216	
		%	38.8	26.4	14.4	30.3	
Toplam	Sayı	392	148	174	714		
Hayvanların Üremesi İçin Önemli	Önemi	Sayı	17	53	21	91	141.93**
	Yok	%	4.3	35.8	12.1	12.8	
	Fark	Sayı	95	51	108	254	
	Etmiyor	%	24.3	34.5	62.1	35.6	
	Önemli	Sayı	279	44	45	368	
		%	71.4	29.7	25.9	51.6	
Toplam	Sayı	391	148	174	713		
Hayvanlar Mera Bitkisini Sevmektedir	Önemi	Sayı	19	47	18	84	141.93**
	Yok	%	4.9	31.8	10.3	11.8	
	Fark	Sayı	87	49	91	227	
	Etmiyor	%	22.3	33.1	52.3	31.9	
	Önemli	Sayı	284	52	65	401	
		%	72.8	35.1	37.4	56.3	
Toplam	Sayı	390	148	174	712		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.18’de görüldüğü üzere meraların hayvan beslenmesinde önemli olduğunu belirten çiftçilerin oranı %96 olarak belirlenmiştir. Çiftçilerin meraların hayvan otlatılmasındaki öneminin kendileri için önemli olmadığını ve kendileri için fark etmediğini belirtenlerin oranı %4 olarak saptanmıştır. Meraların hayvan beslenmesindeki öneminin en fazla olduğu bölge %99.4 oranı ile 3. bölge olarak belirlenmiştir. Mera alanlarının erozyonu önleme bakımından öneminin olmadığını belirtenlerin oranı %25.5 olarak belirlenmiş olup bu gruptaki çiftçilerin en fazla olduğu bölge (%35.8) 2. bölgedir. Bu soruya verilen yanıtlar 3 kategoride de (önemli, fark etmiyor ve önemsiz) dikkate değer oranda yer almaktadır. Bu sonuç, meraların erozyonu önleme konusunda çiftçilerin yeterli bilgiye sahip olmadığını bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

“Meraların hayvanların üremesi için önemli olduğunu” belirtenlerin oranı %51.6, diğer durumlara göre (ahır, ağıl) farklı olmadığını söyleyenlerin oranı %35.6 ve önemli olmadığını belirtenlerin oranı ise %12.8 olarak tespit edilmiştir. Bu soruya yanıt veren çiftçiler en çok (%71.4) 1. bölgeden olmuştur. “Mera bitkisi hayvanlar tarafından sevilmetedir” sorusuna çiftçilerin %56.3’ü önemli, %31.9’u diğer bitkiler ile arasında fark olmadığı ve %11.8’i ise önemsiz olduğu yanıtını vermişlerdir.

“Mera bitkisi hayvanlar tarafından diğer yem bitkilerine göre daha çok sevilmiştir” yanıtı en çok (%72.8) 1. bölgeden gerçekleşmiştir. Araştırmacıların gözlemlerine göre yanıtlar kapalı uçlu verilmemiş olsaydı, “meralar toprak ve su erozyonunu korur ve meradaki bitkileri hayvanlar sevmektedir” sorularına verilen yanıtların oranının düşük olacağı bununla birlikte, yanıtlar kapalı uçlu soru şeklinde sorulmamış olsaydı, çiftçilerin verecekleri yanıtların büyük çoğunluğunun “meralar otlatma amaçlı kullanılan alanlardır” şeklinde belirtileceği düşünülmektedir.

4.3.3. Meranın verimini arttırmaya yönelik faaliyetler

Türkiye’deki meralar farklı özelliklerde (çok iyi, iyi, orta, zayıf) bulunmaktadır. Bundan dolayı, mera alanlarındaki verimliliği arttırmada meranın özelliklerini (sınıflarını) tespit edip her bir meraya ayrı uygulama yapılması gerekmektedir. Meralarda verimliliği arttırmak için yapılan ıslah çalışmaları düzenli otlatma yapılması, gübreleme yapılması, yabancı otların uzaklaştırılması, toprak ve su muhafaza işlemlerinin uygulanması ve üstten tohumlama yapılmasıdır. Bundan dolayı, çiftçiler tarafından meradaki verimliliğin artırılması için yapılması gereken uygulamaların bilinmesi, verimliliğin artırılması üzerine etkili olabileceği varsayılarak çiftçilere “meralardaki verimliliği arttırmak için neler yapılmalıdır” sorusu yöneltilmiş ve yanıtlar sıralı olarak (Mera Kanunu’nun eksiksiz uygulanması, yayım faaliyetlerinin artırılması, mera ıslah çalışmalarının yapılması ve uygun otlatma) verilmiştir. Araştırma yapılan bölgede ankete katılan çiftçilerin meralardaki verimliliğin artırılmasına ilişkin verilerin oransal dağılımı olarak Çizelge 4.19’da verilmiştir.

Çizelge 4.19 incelendiğinde “Mera Kanunu meranın verimliliğini artırır” değişkeni ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.01$). Yani Mera Kanunu’nun uygulanmasının verimlilik üzerine etkisi bölgelere göre farklılık göstermektedir. Araştırma bölgesindeki çiftçilerin meralardaki verimliliğin artırılmasına ilişkin vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde, “Mera Kanunu’nun eksiksiz uygulanması” sorusuna yanıt verenlerin %6.2’sinin Mera Kanunu uygulanırsa dahi meranın verimlilik üzerinde önemli etkisinin olmayacağını belirtmişlerdir. Çiftçilerin %22.4’ü Mera Kanunu’nun uygulanmasının verimlilik üzerinde fark etmeyeceğini ve %71.4’ü ise meranın verimliliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacağını belirtmişlerdir. Mera Kanunu’nun uygulanmasının verimlilik üzerine etki yapacağını belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge %81.4 ile 1. bölgedir. Elde edilen bu sonuca göre MKY’nin uygulamada yerine getirilmesi durumunda meraların verimliliği üzerine olumlu yönde etkisinin olacağı söylenebilir. Bunun da meraların sürdürülebilirliği üzerine pozitif yönde etkisinin olacağı belirtilebilir.

“Meralarda ıslah çalışması yapılmalı” değişkeni ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir ($p<0.01$). Çiftçilerin %7.4’ü ıslah çalışmalarının meraların verimliliği üzerinde etkisinin olmayacağını, %4.7’si ıslah çalışmasının verimlilik üzerine farklılık getiremeyeceğini ve %87.8 gibi büyük bir oranı ise meraların verimliliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacağını belirtmiştir. Mera ıslah çalışmalarının verimlilik üzerine etkisinin çok olacağını belirten çiftçiler %91.4 ile 1. bölgede oluşmaktadır.

Bu sonuçlar, meralarda uygulanmakta olan ıslah çalışmalarının verimlilik üzerine olumlu etki yaptığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak bu olumlu etkinin sürdürülebilir olması gerekmektedir. Bundan dolayı, ıslah çalışmalarının sürdürülebilirlik üzerine olan etkisi ayrı bir başlık altında incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.19. Meranın Verimini Arttırmaya Yönelik Faaliyetlerin Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler				χ^2		
		1.Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam			
Mera Kanunu Uygulanmalı	Katılmıyorum	Sayı	12	19	13	44	48.03**	
		%	3.1	12.9	7.4	6.2		
	Fark Etmiyor	Sayı	62	49	49	160		
		%	15.8	33.3	28.0	22.4		
	Katılıyorum	Sayı	318	79	113	510		
%		81.1	53.7	64.6	71.4			
Toplam		Sayı	392	147	175	714		
İslah Çalışması Yapılmalı	Katılmıyorum	Sayı	13	9	31	53		37.99**
		%	3.3	6.0	17.7	7.4		
	Fark Etmez	Sayı	21	5	8	34		
		%	5.4	3.4	4.6	4.7		
	Katılıyorum	Sayı	358	135	136	629		
%		91.3	90.6	77.7	87.8			
Toplam		Sayı	392	149	175	716		
Otlatma Planına Uyulmalı	Katılmıyorum	Sayı	12	9	3	24	21.95**	
		%	3.1	6.0	1.7	3.4		
	Fark Etmez	Sayı	33	31	20	84		
		%	8.4	20.8	11.4	11.7		
	Katılıyorum	Sayı	347	109	152	608		
%		88.5	73.2	86.9	84.9			
Toplam		Sayı	392	149	175	716		
Yayım Çalışması Yapılmalı	Katılmıyorum	Sayı	27	21	17	65		36.52**
		%	6.9	14.5	9.7	9.1		
	Fark Etmez	Sayı	123	72	82	277		
		%	31.4	49.7	46.9	38.9		
	Katılıyorum	Sayı	242	52	76	370		
%		61.7	35.9	43.4	52.0			
Toplam		Sayı	392	145	175	712		
Sulama İmkanları Arttırılmalı	Katılmıyorum	Sayı	15	115	17	147	257.36**	
		%	10.6	77.2	9.6	31.4		
	Fark Etmez	Sayı	51	0	21	72		
		%	36.2	0.0	11.8	15.4		
	Katılıyorum	Sayı	75	34	140	249		
%		53.2	22.8	78.7	53.2			
Toplam		Sayı	141	149	178	468		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Meralarda sürdürülebilir verimliliğin sağlanması bakımından uygun dönemlerde, uygun hayvanlarla otlatma ve otlatma planlarının uyulması gerekmektedir. Otlatma planı meraların düzenli bir şekilde otlatılması ile ilgili olarak otlatma mevsimini, otlatma kapasitesini, otlatma sistemini, otlatılacak hayvan cins ve miktarını, otlatmaya başlama ve son verme tarihleri ile otlatma hakları gibi ayrıntıları belirleyen uygulama planını olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, otlatma planına uyulması durumunda meralardaki verimlilik düzeyinin artırılmasına katkı sağlayıp sağlamayacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilerin %84.9'u otlatma planına uyulması durumunda meralarda verimlilik düzeyinin artırılabilirliğini belirtmiştir. Otlatma planının uygulanması durumunda bile meralardaki verimlilikte herhangi bir değişikliğin olmayacağını belirten çiftçilerin oranı %11.7'dir. Meradaki verimlilik üzerine otlatma planının etkisinin olmayacağını belirten çiftçilerin oranı ise %3.4 olarak tespit edilmiştir. Meralardaki verimlilik üzerine en fazla etkinin otlatma planı olduğu bilinmesine rağmen uygulamada bu durum yerine getirilememektedir. İşletmede yem bitkisi üretimi ve kültür ırkı hayvancılığın artırılması sürdürülebilir mera kullanımı üzerinde olumlu bir etki yapmasına neden olabilmektedir.

Mera ıslah çalışmalarına başlanılmadan önce Mera Kanunu ve meraların önemi hakkında mera kullanıcılarına yönelik eğitim çalışmaları yapılmaktadır. Araştırma alanında bu eğitim çalışmalarının meranın verimliliğine etkisinin ne düzeyde olacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çiftçilere “daha fazla eğitim çalışmasının yapılması meraların verimliliğine ne düzeyde katkı yapar?” sorusu sorulmuştur. Çizelge 4.20 incelendiğinde çiftçilerin %52’si eğitimin meranın verimliliği üzerine pozitif yönde katkı sağlayacağını, %38.9’u eğitimin verimlilik üzerine olumlu veya olumsuz bir katkısının olmayacağını ve %9.1’i ise eğitimin verimlilik üzerine hiçbir katkısının olmayacağını belirtmiştir. Eğitim çalışmalarının meranın verimliliği üzerine etkisinin olacağını belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge %61.7 ile 1. bölge olmuştur. Meralarda sulama imkanlarının artırılmasının verimlilik üzerine etkisi olacağına katılan çiftçilerin oranı %53.2 olarak tespit edilmiştir. Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılan bir çalışmada çiftçilerin meraların verimini arttırmaya yönelik faaliyetler ile sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin iller düzeyinde önemli olduğu tespit edilmiştir (Cevher, v.d. 2010).

Çizelge 4.20. Meranın Verimini Arttırmaya Yönelik Faaliyetler ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

		Sürdürülebilirlik Durumu				χ^2
		Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür	Toplam	
Mera Kanunu Uygulanmalı	Katılmıyorum	Sayı	27	11	6	25.51**
		%	61.4	25.0	13.6	
	Fark Etmiyor	Sayı	110	34	16	
		%	68.8	21.3	10.0	
	Katılıyorum	Sayı	242	151	117	
		%	47.5	29.6	22.9	
Toplam	Sayı	379	196	139	714	
	%	53.1	27.5	19.5	100.0	
Islah Çalışması Yapılmalı	Katılmıyorum	Sayı	37	14	2	14.88**
		%	69.8	26.4	3.8	
	Fark Etmiyor	Sayı	23	8	3	
		%	67.6	23.5	8.8	
	Katılıyorum	Sayı	320	174	135	
		%	50.9	27.7	21.5	
Toplam	Sayı	380	196	140	716	
	%	53.1	27.4	19.6	100.0	
Otlama Planına Uyulmalı	Katılmıyorum	Sayı	11	8	5	12.91*
		%	45.8	33.3	20.8	
	Fark Etmiyor	Sayı	58	20	6	
		%	69.0	23.8	7.1	
	Katılıyorum	Sayı	311	168	129	
		%	51.2	27.6	21.2	
Toplam	Sayı	380	196	140	716	
	%	53.1	27.4	19.6	100.0	
Eğitim Çalışması Yapılmalı	Katılmıyorum	Sayı	37	18	10	30.42**
		%	56.9	27.7	15.4	
	Fark Etmiyor	Sayı	175	71	31	
		%	63.2	25.6	11.2	
	Katılıyorum	Sayı	167	104	99	
		%	45.1	28.1	26.8	
Toplam	Sayı	379	193	140	712	
	%	53.2	27.1	19.7	100.0	
Sulama İmkânları Arttırılmalı	Katılmıyorum	Sayı	79	41	27	7.01
		%	53.7	27.9	18.4	
	Fark Etmiyor	Sayı	47	19	6	
		%	65.3	26.4	8.3	
	Katılıyorum	Sayı	158	63	28	
		%	63.5	25.3	11.2	
Toplam	Sayı	284	123	61	468	
	%	60.7	26.3	13.0	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Sürdürülebilirlik durumu ile Mera Kanunu'nun gerekliliklerinin yerine getirilmesi değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Mera Kanunu'nun uygulanması durumunda meralarda sürdürülebilirliğin olacağını belirten çiftçilerin oranı %19.5 iken sürdürülemez diyenlerin oranı %53.1 olarak saptanmıştır. Bu sonuç “*meralarda kanunların uygulanması durumunda bile sürdürülebilirliğin*” zor olacağını göstermektedir. Meralarda kaba yem veriminin sürdürülebilir olacağını belirten çiftçilerin %22.9'u, sürdürülemez diyen çiftçilerin %47.5'i ve kararsız olan çiftçilerin %29.6'sı sürdürülebilirlikte Mera Kanunu'nun yerine getirilmesine katıldıklarını belirtmişlerdir. Sürdürülebilirlik durumu ile meralarda ıslah çalışması yapılmalı değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Meralardaki ıslah çalışmalarının sürdürülebilir mera kullanımına etkisi olacağını (katılıyorum) belirten çiftçilerin oranı %21.5 olarak belirlenmiştir. ıslah çalışmalarının sürdürülebilir mera kullanımında önemli katkılarının olmasına rağmen elde edilen sonuç düşük oranda çıkmıştır. Bu da “*yapılan ıslah çalışmalarının mera alanlarında yeterli düzeyde başarılı olmadığının*” göstergesidir.

Meraların verimini arttırmaya yönelik uygulanan otlatma planına uyulması durumunda sürdürülebilir meraların olacağı düşüncesine katılan çiftçilerin oranı %21.2 olarak bulunmuştur. Otlatma planına uyulması durumunda bile sürdürülebilir meranın olmayacağına katıldıklarını söyleyen çiftçilerin oranı ise %51.2 olarak tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik durumu ile otlatma planının yerine getirilmesi değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Eğitim çalışmasının yapılması bakımından sürdürülebilirliğe katıldıklarını belirtenlerin oranı %26.8, katılmadıklarını belirtenlerin oranı %55.1, eğitim çalışmasının sürdürülebilir mera kullanımında fark getirmeyeceğini belirtenlerin oranı ise %28.1 olarak saptanmıştır. Türkiye'deki meraların önemli sorunlarından biri yeterli sulama imkânlarına sahip olamamasıdır. Bundan dolayı sulama imkanlarının artırılmasının sürdürülebilirlik üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Çizelge 4.20'de sulama imkanlarının artırılmasını sürdürülebilirlikte önemli görenlerin (katılıyorum) oranı %11.2 olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, sürdürülebilir mera kullanımının mevcut imkanlar, yasalar ve çiftçi davranışları bakımından güç olacağını bir göstergesi olarak ele alınabilir.

4.3.4. Mera ıslah çalışmasına talepte bulunma

GTHB Çayır Mera Yem Bitkileri Üretimini Geliştirme Projesi kapsamında mera ıslah çalışmalarını desteklemektedir. Yürütülen ıslah çalışmalarını GTHB İl Müdürlükleri, GTHB Araştırma Enstitüleri ve üniversiteler birlikte yapmaktadırlar. GTHB tarafından desteklenecek köylerin seçiminde öncelikle projenin amaçlarını ve hedeflerini benimseyebilecek, projedeki çalışmaları destekleyecek ve köy ekonomisi ağırlıklı olarak hayvancılığa dayanana bir yapının olması gerekmektedir. Çalışmaların benimsenmesi, çiftçi katılımının sağlanması ve sürdürülebilirliğin devam etmesi ıslah çalışmasının yapıldığı köydeki çiftçilerin kendi ihtiyaçlarının farkında olması ile mümkündür. Bu nedenle bu araştırmada çiftçilerin mera ıslah çalışmasına talepte bulunma düzeyleri sürdürülebilir mera alanlarına karar vermede etkili bir faktör olabileceği düşünülerek bu değişkene de yer verilmiştir. Bundan dolayı çiftçilere, “*mera ıslah çalışması için talepte bulundunuz mu?*” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen yanıtlarla Çizelge 4.21 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.21. Mera ıslah Çalışmasına Talepte Bulunma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

		Evet	Hayır	Toplam	χ^2
1. Bölge	Sayı	285	107	392	117.56*
	%	72.7	27.3	100.0	
2. Bölge	Sayı	44	105	149	
	%	29.5	70.5	100.0	
3. Bölge	Sayı	62	116	178	
	%	34.8	65.2	100.0	
Toplam	Sayı	391	328	719	
	%	54.4	45.6	100.0	

Çizelge 4.21'den çiftçilerin mera ıslah çalışmasına talepte bulunma durumları ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.01$). Yani çiftçilerin mera ıslah çalışmasına talepte bulunmalarında bölgelere göre oransal farklılıklar olduğu söylenebilir. Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılan bir çalışmada mera ıslah çalışmasına talepte bulunma ile sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin iller düzeyinde önemli olduğu tespit edilmiştir (Cevher, v.d. 2010).

Çizelge 4.21 incelendiğinde çiftçilerin %54.4'ünün mera ıslah çalışması için talepte buldukları %45.6'sı ise bulunmadıkları görülmektedir. Mera ıslah çalışmasına talepte bulunan çiftçilerin en fazla olduğu bölge 1. bölgedir (%72.7). 1. bölge hariç mera ıslah çalışmasına talepte bulunma oranı yeter düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu da araştırma alanındaki meralarda sürdürülebilirliğin güç olacağının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Çünkü çiftçilerin ihtiyaç duydukları konulara sahip çıkma yönünden isteksiz oldukları söylenebilir.

4.3.5. Yem bitkisi üretiminden sonra meradaki otlatma değişiklik yapma durumu

Türkiye'de meraların aşırı otlatılması problemini çözmek ancak yem kaynaklarının geliştirilmesi ve yem üretiminin artırılmasına bağlıdır. Yem kaynaklarını geliştirme konusunda en büyük imkanlardan birisi yem bitkileri ekim alanının genişletilmesidir. Yeterli miktarda yem bitkisi yetiştirip meralar üzerindeki otlatma baskısı azaltılmadan hiçbir mera ıslahı çalışmasından sonuç alınamayacağı bir gerçektir. Yem bitkileri tarımının geliştirilmesinin yanında, mera kullanım bilincinin çiftçilere aşılması mera alanlarından daha iyi yararlanma sonucunu doğuracaktır. Bu kapsamda yem bitkisi üretim miktarı ve alanını arttıran çiftçilerin mera alanlarındaki otlatma düzenlerinde meydana getirdikleri değişiklikler belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilere yem bitkisi üretimine başladıktan sonra mera otlatılmasında nasıl bir değişiklik yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen veriler ile Çizelge 4.22 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.22. Otlatmada Değişiklik Yapma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

		Azalttım	Değiştirmedim	Arttırdım	Toplam	χ^2
1. Bölge	Sayı	34	155	19	208	11.30**
	%	16.3	74.5	9.1	100.0	
2. Bölge	Sayı	10	98	3	111	
	%	9.0	88.3	2.7	100.0	
3. Bölge	Sayı	13	121	10	144	
	%	9.0	84.0	6.9	100.0	
Toplam	Sayı	57	374	32	463	
	%	12.3	80.8	6.9	100.0	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Çizelge 4.22'de çiftçilerin yem bitkisi üretiminden sonra otlatma konusunda değişiklik yapma durumları ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Yani çiftçilerin yem bitkisi üretiminden sonra otlatma konusunda değişiklik yapma bölgelere göre oransal farklılıklar olduğu söylenebilir. Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılan bir çalışmada çiftçilerin yem bitkisi üretiminden sonra otlatma konusunda değişiklik yapma ile sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin iller düzeyinde önemli olduğu tespit edilmiştir (Cevher, v.d. 2010). Çizelge 4.22 incelendiğinde mera ıslah çalışması ile birlikte yem bitkisi üretimine başlayan veya yem bitkisi üretimini arttıran çiftçilerin %80.8'i hayvanların merada otlatma durumunda değişiklik yapmadığını, %12.3'ü otlatmayı azalttığını ve %6.9'u ise mera alanlarından daha fazla yararlanmaya başladıklarını belirtmiştir. Yem bitkisi üretiminden sonra meralardaki otlatmayı azaltan çiftçilerin en fazla olduğu yer 1. bölgedir (%16.3). Yem bitkisi üretiminden sonra meradaki otlatmada değişiklik yapmayan çiftçilerin en fazla olduğu yer 2. bölgedir (%88.3). Çiftçilerin yem bitkisi üretimine

başlamasına rağmen otlatmada değişiklik yapmaması oranı çok yüksek bulunmuştur. Çiftçilerin yem bitkisi üretimini gerçekleştirmesine rağmen mera alanları üzerindeki otlatma baskısı devam etmektedir. Bu sonuç, meraların sürdürülebilir kullanımına olumsuz yönde etki edeceğinin bir göstergesi olarak ele alınabilir.

4.3.6. Mera ıslah çalışmasına katılım

Mera Kanunu'nun 26. maddesine göre mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanan çiftçi aileleri, yapılacak bakım ve ıslah çalışmalarına ilişkin giderlere komisyonca gerekli görülmesi halinde, valiliğin onayı ile belirlenecek süre ve sayıda katılmakla yükümlüdürler. Bu katılma şekli nakdi olabileceği gibi işçilik, araç, makine veya bunların işletme giderleri şeklinde de olabilmektedir. Ayrıca, Mera Kanunu'nun 19. maddesine göre muhtarlar ve belediye başkanları meraları geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinde kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar.

Kırsal kalkınma çalışmalarında etkinliğin artırılması için çiftçi katılımı sağlanmalıdır. Bundan dolayı, mera ıslah çalışmasına çiftçilerin katılımının sağlanmasının meralardaki çalışmaların başarısına ve sürdürülebilirliğine olumlu yönde etki edeceği düşünülmüş ve proje yürütücüleri bu konuda çiftçilerin katılımını sağlama yönünde eğitim çalışmaları yapmışlardır. Bu nedenle araştırma yapılan bölgelerde ankete katılan çiftçilerin mera ıslah çalışmasına katılım düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilerin mera ıslah çalışmasına katılım düzeylerine ait verilerle Çizelge 4.23 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.23. Mera Islah Çalışmasına Katılımın Bölgelere Göre Dağılımı

		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	χ^2
Evet	Sayı	178	83	109	370	13.63**
	%	45.4	55.7	61.2	51.5	
Hayır	Sayı	214	66	69	349	
	%	54.6	44.3	38.8	48.5	
Toplam	Sayı	392	149	178	719	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çiftçilerin mera ıslah çalışmasına katılım durumları ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Ankara, Kayseri ve Konya illerinde yapılan bir çalışmada çiftçilerin mera ıslah çalışmasına katılım konusunda değişiklik yapma ile sürdürülebilir mera kullanımı üzerindeki etkisinin iller düzeyinde önemli olmadığı saptanmıştır (Cevher, v.d. 2010). Çizelge 4.23'te görüleceği üzere mera ıslah çalışmasına katılan çiftçilerin oranı %51.5 ve katılmayanların oranı ise %48.5 olarak gerçekleşmiştir. Mera ıslah çalışmasına katılan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %61.2 ile 3. bölgedir.

Çizelge 4.24. Mera Islah Çalışmasına Katılım ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Bilgi Düzeyi	Sürdürülebilirlik Durumu				χ^2	
	Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür	Toplam		
Evet	Sayı	206	95	69	370	2.26
	%	55.7	25.7	18.6	100.0	
Hayır	Sayı	175	103	71	349	
	%	50.1	29.5	20.3	100.0	
Toplam	Sayı	381	198	140	719	
	%	53.0	27.5	19.5	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.24'te çiftçilerin mera ıslah çalışmasına katılımı ile bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir ($p<0.05$). Yani çiftçilerin mera ıslah çalışmasına katılımının bölgelere göre oransal olarak farklılık göstermediği söylenebilir. Mera ıslah çalışmasına katılan çiftçilerin %53'ü meralardaki sürdürülebilirliğin mevcut imkanlar doğrultusunda olamayacağını, %19.5'i sürdürülebilir mera kullanımının olabileceğini ve %27.5'i ise sürdürülebilirlik konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Araştırma alanından elde edilen bu sonuçlar "yapılan mera ıslah çalışmalarının sürdürülebilir olamayacağını" göstermektedir. Bundan dolayı, bundan sonra yapılacak yeni mera ıslah çalışmalarında yeni yöntem ve tekniklere ihtiyaç olduğu kaçınılmazdır.

4.3.7. Meradaki sürdürülebilirliğe etki eden faktörler

Islah edilen alanların bitki deseninin ve diğer tamamlayıcılarının sürdürülebilirliğini sağlamak ıslah çalışmasının en önemli amaçlarından biridir. Bundan dolayı, çalışmada meralardaki sürdürülebilirliğe etki eden faktörler saptanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda çiftçilere "ıslah çalışmasından sonra meralardaki verimlilik sürdürülebilir mi?" sorusu sorulmuştur. Kapalı uçlu olarak sorulan soruya yanıtlar, eski alışkanlıkları bırakmanın güçlüğü, teknik desteğin zamanında bulunamaması, meralar için alınan kararlara köyde herkesin uymaması ve Mera Kanunu'nun uygulamada yerine getirilmesi olarak sıralanmıştır. Elde edilen veriler ile Çizelge 4.25 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.25. Meradaki Sürdürülebilirliğe Etki Eden Faktörlerin Bölgelere Göre Dağılımı

		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	χ^2	
Eski Alışkanlıklar	Önemli	Sayı	70	21	7	98	27.08*
	Değil	%	17.9	14.1	4.0	13.7	
	Fark	Sayı	101	41	72	214	
	Etmiyor	%	25.8	27.5	41.1	29.9	
	Önemli	Sayı	220	87	96	403	
		%	56.3	58.4	54.9	56.4	
	Toplam	Sayı	391	149	175	715	
Teknik Destek Bulma Güçlüğü	Önemli	Sayı	41	16	12	69	28.92*
	Değil	%	10.5	10.7	6.9	9.7	
	Fark	Sayı	34	33	41	108	
	Etmiyor	%	8.7	22.1	23.4	15.1	
	Önemli	Sayı	315	100	122	537	
		%	80.8	67.1	69.7	75.2	
	Toplam	Sayı	390	149	175	714	
Aynı Kurallara Uyuma	Önemli	Sayı	50	14	6	70	16.34**
	Değil	%	12.9	9.4	3.4	9.8	
	Fark	Sayı	108	49	69	226	
	Etmiyor	%	27.8	32.9	39.4	31.7	
	Önemli	Sayı	231	86	100	417	
		%	59.4	57.7	57.1	58.5	
	Toplam	Sayı	389	149	175	713	
Mera Kanunu Uygulama	Önemli	Sayı	81	15	6	102	36.89*
	Değil	%	20.8	10.1	3.4	14.3	
	Fark	Sayı	106	57	72	235	
	Etmiyor	%	27.2	38.3	41.1	33.0	
	Önemli	Sayı	202	77	97	376	
		%	51.9	51.7	55.4	52.7	
	Toplam	Sayı	389	149	175	713	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Meralardaki sürdürülebilirliğe etki eden faktörlerden eski alışkanlıklar ile bölgeler arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Sürdürülebilir mera kullanımına olumsuz yönde etki edecek faktörlerin başında eski alışkanlıklar gelmektedir. Eski alışkanlıkların sürdürülebilir mera kullanımında önemli bir faktör olduğunu belirten çiftçilerin oranı %56.4, fark etmeyeceğini söyleyen çiftçilerin oranı %29.9 ve önemli olmadığını belirtenlerin oranı ise %13.7 olarak saptanmıştır (Çizelge 56.4). Eski alışkanlıkların sürdürülebilirlikte önemli olduğunu belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge 2. bölgedir (%58.4). Elde edilen bu sonuçlar, “*ıslah edilmiş mera alanlarının sürdürülebilirliği üzerine eski alışkanlıkların olumsuz yönde etki edeceğinin bir göstergesi*” olarak ele alınabilir.

Mera ıslah çalışmalarının önemli amaçlarından biri de ıslah uygulamalarının (ıslah yöntemleri ve teknikleri) çiftçilere öğretilmesi ve bu uygulamaların çiftçiler tarafından kendi meralarında kullanılmasına imkan sağlamaktır. Bu kapsamda sürdürülebilir mera kullanımında teknik uygulamaların sağlanma düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Sürdürülebilir mera kullanımında teknik desteğin olmasını önemli bulan çiftçilerin oranı %75.2, teknik desteğin sürdürülebilirlikte fark etmeyeceğini belirten çiftçilerin oranı %15.1 ve teknik desteğin önemli olmadığını söyleyen çiftçilerin oranı ise %9.7 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, “*meraların sürdürülebilir kullanımında teknik desteğin ne kadar önemli olduğunun*” bir göstergesidir.

Sürdürülebilir mera kullanımındaki önemli faktörlerden biri hayvancılık yapanların tamamının meralarda uyulması gereken kurallara uymasındır. Mera alanları ile ilgili kurallara uyulmasının sürdürülebilir mera kullanımına etkisi saptanmaya çalışılmıştır. Mera kullanımında aynı kurallara uymanın sürdürülebilirlikte önemli olduğunu belirten çiftçilerin oranı %58.5, aynı kurallara uymanın sürdürülebilirlikte fark etmeyeceğini belirtenlerin oranı %31.7 ve sürdürülebilirlikte aynı kurallara uymanın önemli olmadığını belirtenlerin oranı ise %9.8 olarak tespit edilmiştir. Aynı kurallara uymanın sürdürülebilirlikte önemli olduğunu belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge 1. bölgedir (%59.4).

Mera alanlarındaki olumsuzluklara etki eden faktörlerden bir diğeri kanun ve yönetmeliklerin zamanında uygulanmamasıdır. Elde edilen verilerde meraların sürdürülebilirliğinde MKY'nin zamanında uygulanmasının önemli olduğunu belirtenlerin oranı %52.7, fark etmeyeceğini belirtenlerin oranı %33 ve önemli olmadığını belirtenlerin oranı ise %14.3 olarak saptanmıştır. MKY'nin zamanında uygulanmasının sürdürülebilirlikte önemli olduğunu belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge 3. bölge (%55.4) olmuştur.

Meraların sürdürülebilir kullanımına etki eden faktörlerin başında çiftçilerin otlatma konusundaki eski alışkanlıkları gelmektedir. Çizelge 4.26'da görüldüğü gibi meralarda kaba yem veriminin eski alışkanlıklar bakımından sürdürülebilir olacağını belirten çiftçiler, sürdürülebilir olmayacağını belirten çiftçilere göre bu konuyu daha önemsiz görmektedir. Eski alışkanlıklar bakımından meralarda sürdürülebilirliğin olacağına katılan çiftçilerin oranı %19.6, sürdürülemez diyen çiftçilerin oranı ise %53.1 olarak saptanmıştır. Sürdürülebilirlik durumu ile eski alışkanlıklar değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Teknik desteğin (mera ıslah çalışmaları, otlatma planının belirlenmesi, gübreleme vb.) bulunması konusunda meralarda sürdürülebilirliğin olmayacağını belirten çiftçiler, sürdürülebilir olacağını belirten çiftçilere göre daha önemli bulmuşlardır. Meralarda sürdürülebilirliğin olacağını belirten çiftçilerin %18.1, sürdürülebilirliğin olamayacağını belirten çiftçilerin %54.4 ve kararsız olan çiftçilerin %27'si sürdürülebilirlikte teknik desteğin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sürdürülebilirlik durumu ile teknik destek bulma değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$).

Çizelge 4.26. Meradaki Sürdürülebilirliğe Etki Eden Faktörler ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

		Sürdürülebilirlik Durumu				χ^2	
		Sürdürülemez	Kararsız	Sürdürülür	Toplam		
Eski Alışkanlıklar	Önemli Değil	Sayı	40	25	33	98	21.16*
		%	40.8	25.5	33.7	100.0	
	Fark Etmiyor	Sayı	131	56	27	214	
		%	61.2	26.2	12.6	100.0	
	Önemli	Sayı	209	114	80	403	
		%	51.9	28.3	19.9	100.0	
Toplam	Sayı	380	195	140	715		
	%	53.1	27.3	19.6	100.0		
Teknik Destek Bulma Güçlüğü	Önemli Değil	Sayı	26	15	28	69	23.32*
		%	37.7	21.7	40.6	100.0	
	Fark Etmiyor	Sayı	62	32	14	108	
		%	57.4	29.6	13.0	100.0	
	Önemli	Sayı	292	148	97	537	
		%	54.4	27.6	18.1	100.0	
Toplam	Sayı	380	195	139	714		
	%	53.2	27.3	19.5	100.0		
Aynı Kurallara Uyuma	Önemli Değil	Sayı	28	13	29	70	52.44*
		%	40.0	18.6	41.4	100.0	
	Fark Etmiyor	Sayı	154	53	19	226	
		%	68.1	23.5	8.4	100.0	
	Önemli	Sayı	197	129	91	417	
		%	47.2	30.9	21.8	100.0	
Toplam	Sayı	379	195	139	713		
	%	53.2	27.3	19.5	100.0		
Mera Kanunu Uygulama	Önemli Değil	Sayı	38	20	44	102	60.37*
		%	37.3	19.6	43.1	100.0	
	Fark Etmiyor	Sayı	152	65	18	235	
		%	64.7	27.7	7.7	100.0	
	Önemli	Sayı	189	110	77	376	
		%	50.3	29.3	20.5	100.0	
Toplam	Sayı	379	195	139	713		
	%	53.2	27.3	19.5	100.0		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Mera alanlarının kullanımında aynı kurallara uyma bakımından meralarda sürdürülebilirliğin olacağına katılan çiftçilerin oranı %21.8, sürdürülemez diyen çiftçilerin oranı ise %53.2 olarak saptanmıştır. Bu konuda kararsız olan çiftçilerin oranı ise %27.3 olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik durumu ile aynı kurallara uyma değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p < 0.01$). Meralarda sürdürülebilirliğin olacağına katılan çiftçilerin %20.5'i sürdürülebilirliğin olacağına katılmayan çiftçilerin %50.2'si ve kararsız olan çiftçilerin %29.3'ü sürdürülebilirlikte Mera Kanunu'nun uygulanmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sürdürülebilirlik durumu ile Mera Kanunu'nun uygulanması değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p < 0.01$). Meralardaki sürdürülebilirliğe etki eden en önemli faktörler çiftçilerin eski alışkanlıklarını değiştirmesi, mera alanlarında verimin artırılması için teknik desteğin sağlanabilmesi, meralarda yararlanabilen çiftçilerin meralar için belirlenen aynı kurallara uyması ve MKY'de belirtilen kurallara uyması gelmektedir. Bu koşulların yerine getirilmesi durumunda meralardaki sürdürülebilirliğin ne olacağı belirlenmiştir. Belirlenen sonuçlara göre sürdürülebilirlik oranı çok düşük düzeyde çıkmıştır. Bu sonuçlar, "mevcut mera ıslah ve yöntemlerinin değiştirilmesi ve yeni yöntemlerin kullanılmasını" zorunlu kılmaktadır.

4.3.8. Mera ıslah çalışmasından sonra meydana gelen değişimler

Çayır ve mera alanları hayvansal üretimde en önemli girdiyi oluşturan kaliteli kaba yemin en ucuz ve en kolay temin edildiği alanlardır. Türkiye'de büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kaliteli kaba yem ihtiyacının yaklaşık %25-30'u çayır ve mera alanlarından karşılanmaktadır. Bundan dolayı mevcut

mera alanlarından istenilen verimin alınması için meraların ıslah edilmesi gerekmektedir. Yapılacak ıslah çalışmaları ile elde edilecek yararlar kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- İyi bir ıslah çalışması ile meradaki yem bitkisi üretimini 2-3 misli arttırmak mümkündür.
- Hayvanların sevdiği ve beslenme değeri daha yüksek mera bitkilerinin artırılması ve yem kalitesinin yükseltilmesi mera ıslah çalışması ile mümkündür.
- Islah edilmiş mera alanlarında otlayan hayvanların et ve süt üretiminde artış sağlanır.
- Meraya kafes çitlerin, hayvan barınaklarının tesisi ve mera yollarının yapılması hayvanların sevk ve idaresini kolaylaştırır ve daha az personelle çok iş yapılmasını sağlar.
- Zehirli bitkilerle savaşarak hayvan ölümleri azaltılmış olur.
- Mera alanının ot örtüsü ıslah tedbirleri ile iyileştirildiği takdirde erozyon da önlenmiş olur.

Mera ıslah çalışmasının tamamlandığı köylerde, “çiftçilere köyünüzde yapılan mera ıslah çalışmasının size sağladığı yararlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Verilecek yanıtların çerçevesini daraltmak için yanıtlar 5 madde halinde sıralanmıştır. Bu yanıtlar; hayvanlar daha iyi besleniyor, toprak ve su erozyonu önledi, deneyim sahibi olduk, doğal güzellik sağlandı ve yem maliyeti azaldı olarak sıralanmıştır. Elde edilen yanıtlara ait verilerle Çizelge 4.27 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.27. Islah Çalışmasının Meydana Getirdiği Değişikliklerin Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler				χ^2
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	
Hayvanlar Daha İyi Besleniyor	Katılmıyorum	Sayı	38	10	31	31.46*
		%	9.7	6.7	17.4	
	Fark Etmedi	Sayı	30	7	30	
		%	7.7	4.7	16.9	
	Katılıyorum	Sayı	324	132	117	
	%	82.7	88.6	65.7	79.7	
	Toplam	Sayı	392	149	178	719
Toprak ve Su Erozyonu Önledi	Katılmıyorum	Sayı	102	27	37	46.67*
		%	26.0	18.1	20.8	
	Fark Etmedi	Sayı	152	79	119	
		%	38.8	53.0	66.9	
	Katılıyorum	Sayı	138	43	22	
	%	35.2	28.9	12.4	28.2	
	Toplam	Sayı	392	149	178	719
Deneyim Sahibi Olduk	Katılmıyorum	Sayı	93	21	35	35.73*
		%	23.7	14.1	19.7	
	Fark Etmedi	Sayı	63	54	60	
		%	16.1	36.2	33.7	
	Katılıyorum	Sayı	236	74	83	
	%	60.2	49.7	46.6	54.7	
	Toplam	Sayı	392	149	178	719
Doğal Güzellik Sağlandı	Katılmıyorum	Sayı	106	20	43	89.45*
		%	27.0	13.4	24.2	
	Fark Etmedi	Sayı	119	59	117	
		%	30.4	39.6	65.7	
	Katılıyorum	Sayı	167	70	18	
	%	42.6	47.0	10.1	35.5	
	Toplam	Sayı	392	149	178	719
Yem Maliyeti Azaldı	Katılmıyorum	Sayı	68	30	42	108.02*
		%	17.3	20.1	23.6	
	Fark Etmedi	Sayı	125	78	122	
		%	31.9	52.3	68.5	
	Katılıyorum	Sayı	199	41	14	
	%	50.8	27.5	7.9	35.3	
	Toplam	Sayı	392	149	178	719

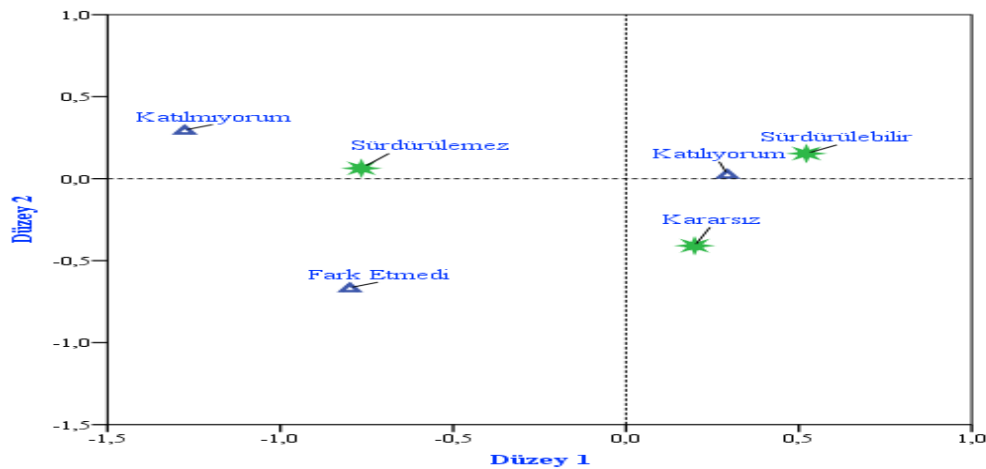
* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Mera ıslah çalışmasının meydana getirdiği değişiklikler ile bölgeler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). Çizelge 4.27 incelendiğinde çiftçilerin %79.7'si mera ıslah çalışması sonucunda hayvanların beslenmesinin eskiye göre daha iyi olduğunu, %9.3'ü beslenme durumunda herhangi bir değişikliğin meydana gelmediğini ve %11'i ise hayvanların beslenmesi konusunda iyileşme olmadığını belirtmişlerdir. Mera ıslah çalışmalarının hayvan beslenmesine pozitif yönde en fazla katkı sağladığı bölge 2. bölgedir (%88.6).

Mera ıslah çalışmasından sonra meydana gelen değişimlerden biri de toprak ve su erozyonunun önlenmesidir. "Mera ıslah çalışmaları erozyonu önledi mi?" sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde çiftçilerin %28.2'si bu konuda olumlu yönde görüş belirtirken, %48.7'si herhangi bir değişiklik olmadığını ve %23.7'si ise ıslah çalışmalarının erozyonun önlenmesine katkı sağlamadığını belirtmişlerdir. Mera ıslah çalışmalarının toprak ve su erozyonunun önlenmesine pozitif yönde katkı sağladığını belirten çiftçiler en fazla 1. bölgededir (%35.2). Elde edilen bu sonuçlar "*çiftçilerin mera ıslah çalışmalarının erozyonu önleme konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğunu*" göstermektedir. Yapılacak yayım çalışmaları ile bu konuda çiftçilere eğitim verilmesi sürdürülebilir mera kullanımına katkı sağlayabilir. Çizelge 4.27'de görüldüğü gibi çiftçilerin %54.7'si mera ıslah çalışması sonucunda mera alanlarında yapılan ıslah çalışmaları ve mera alanları ile ilgili diğer teknik çalışmaları öğrendiklerini belirtmişlerdir. Mera ıslah çalışmalarının deneyim sahibi olma bakımından fark etmediğini belirten çiftçilerin oranı %24.6'dır. Çiftçilerin %20.7'si ise ıslah çalışması sonrası deneyim artışına katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Islah çalışmalarının insan ve hayvansal alanlar bakımından doğal çevreye katkıları belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilerin %35.5'i ıslah çalışmalarının önceki çevre şartlarına göre daha güzel bir değişim meydana getirdiklerini söylemişlerdir. Çiftçilerin %23.5'i ile ıslah öncesi ve sonrası bakımından çevre koşullarında herhangi bir değişim olmadığını, %41 ise ıslah çalışmalarının çevre koşullarına negatif veya pozitif bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmacının gözlemleri, bu soruda yanıtlar sıralı olarak değil açık uçlu verilmiş olsaydı toprak ve su kaynakları korunmakta, deneyim sahibi olduk ve doğal çevre güzelleşti sorularına verilecek yanıtların oranı çok düşük olacağı yönündedir. Bu durum "*çiftçilerin mera alanları hakkındaki bilgi düzeyinin düşük olduğunu ve meraların sürdürülebilirliğine olumsuz yönde etki yapacağını*" bir göstergesidir. Çizelge 4.20 incelendiğinde çiftçilerin %35.3'ü mera ıslah çalışması sonucunda hayvanların merada otlatılmasından sonra hayvanların beslenmesi için verilen yem miktarında azalma yaptıklarını, bundan dolayı yem maliyetlerinin azaldığını belirtmişlerdir. Çiftçilerin %45.2'si ıslah çalışmalarının yem maliyetinde herhangi bir değişiklik meydana getirmediğini, %19.5'i ise yem maliyetinde azalış olduğuna katılmadıklarını söylemişlerdir. Bu sonuçlar, mera ıslah çalışmalarının çiftçilerin beklentilerini yeterli düzeyde karşılamadığı sonucunu doğurmaktadır. Bu durumun sürdürülebilir mera kullanımı olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

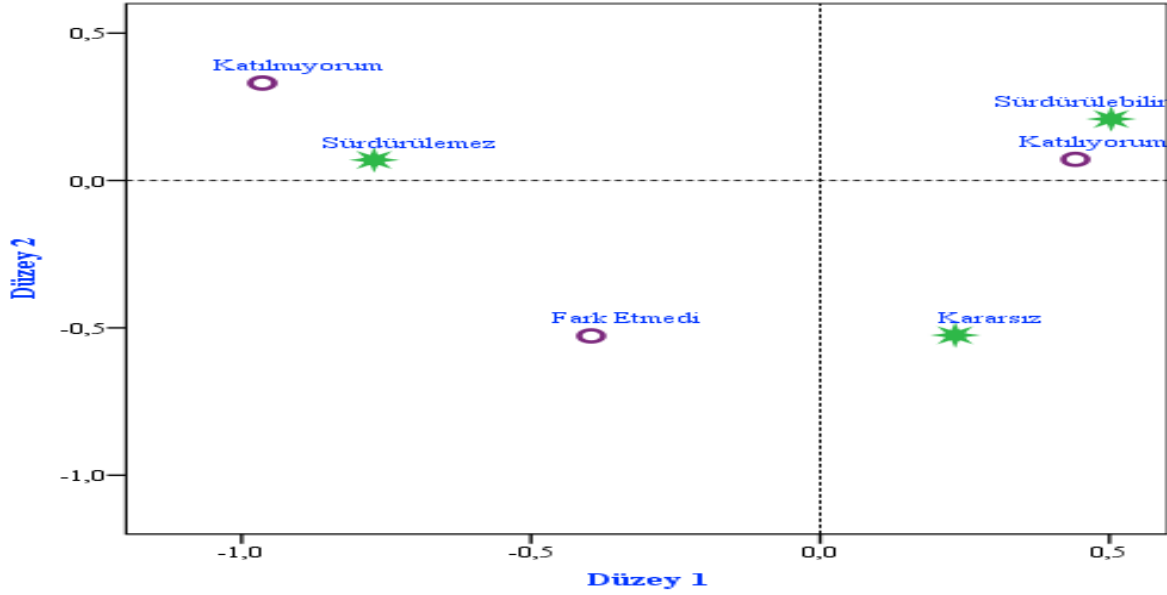
Islah çalışmasından sonra meralarda meydana gelen değişimlerden hayvanların daha iyi beslenmesi değişkeni ile sürdürülebilir mera kullanımı arasındaki ilişki aşağıdaki Grafikte 4.1'de gösterilmiştir.

Grafik 4.1. Hayvanlar İyi Besleniyor ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Yapılan uyum analizinde mera ıslah çalışmasından sonra hayvanların daha iyi beslendiğine katılıyorum diyen çiftçiler ile sürdürülebilir mera kullanımı arasında ilişki saptanmıştır. Hayvanların daha iyi beslenmesine katılmıyorum diyen çiftçiler ile sürdürülebilir bir mera kullanımının olmayacağı arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Sürdürülebilir mera kullanımı hakkında kararsız olan çiftçilerin hayvan beslenmesinde farkın olmadığını belirten çiftçiler arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar sürdürülebilir mera kullanımını gerçekleştirebilecek çiftçilerin hayvanlarını merada daha iyi beslendiğini belirten çiftçilerden oluştuğunu göstermektedir.

Islah çalışmasından sonra meralarda meydana gelen değişimlerden ıslah çalışmasını öğrendik ve deneyim sahibi olduk değişkeni ile sürdürülebilir mera kullanımı arasındaki ilişki Grafik 4.2’de gösterilmiştir.

Grafik 4.2. Islah Çalışmasında Deneyim Sahibi Olma ile Sürdürülebilirlik İlişkisi

Grafik 4.2 incelendiğinde mera ıslah çalışmasından sonra deneyim sahibi olduklarına katılıyorum diyen çiftçiler ile sürdürülebilir mera kullanımı arasında ilişki olduğu söylenebilir. Deneyim sahibi olmalarına katılmıyorum diyen çiftçiler ile sürdürülebilir bir mera kullanımının olmayacağı arasında ilişkinin olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir mera kullanımı hakkında kararsız olan çiftçiler ile deneyim sahibi olma konusunda farkın olmadığını belirten çiftçiler arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı belirtilebilir. Elde edilen bu sonuçlara göre sürdürülebilir mera kullanımını gerçekleştirebilecek çiftçiler mera ıslah çalışmasını öğrenen ve dolayısıyla deneyim sahibi olduklarını belirten çiftçilerden oluşmaktadır.

4.3.9. Meraların amaç dışı kullanımına yönelik düşünceler

Mera Kanunu'nun 14. maddesine göre, tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlakta başka şekilde yararlanılamaz. Ancak, bu Kanun'a veya daha önceki kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden (Anonim, 2011);

- Petrol Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyeti için zaruri olan,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın talebi üzerine turizm yatırımları için zaruri olan, kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan,
- Köy yerleşim yeri ile uygulama imar planı veya uygulama planlarına ilave imar planlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan,

- Sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi, bu kaynaklarda yapılması gereken su ürünleri üretimi ve termale dayalı tarımsal üretim faaliyetleri için ihtiyaç duyulan,
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun talebi üzerine 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümlerine göre petrol iletim faaliyetleri ile elektrik ve doğal gaz piyasası faaliyetleri için gerekli bulunan,
- Jeotermal kaynaklı teknolojik seralar için ihtiyaç duyulan yerlerin ilgili müdürlüğün talebi, komisyonun ve defterdarlığın uygun görüşü üzerine valilikçe tahsis amacı değiştirilebilir. Bu madde kapsamında başvuruda bulunan kamu kurumları ile işletmeciler, faaliyetlerini çevreye ve kalan mera alanlarına zarar vermeyecek şekilde yürütmek ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler.

Araştırma alanındaki çiftçilere “mera alanlarını başka amaçlar için kullanmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen veriler ile Çizelge 4.28 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.28. Meranın Amaç Dışı Kullanımının Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler				χ^2
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	
Konut Alanı	Hayır	374	132	169	675	11.99*
		96.4	89.2	96.0	94.8	
	Evet	14	16	7	37	
		3.6	10.8	4.0	5.2	
	Toplam	388	148	176	712	
Tarla Olsun	Hayır	349	119	168	636	19.14*
		89.7	80.4	95.5	89.2	
	Evet	40	29	8	77	
		10.3	19.6	4.5	10.8	
	Toplam	389	148	176	713	
Ahır-Ağıl Olsun	Hayır	357	129	168	654	7.29**
		91.8	87.2	95.5	91.7	
	Evet	32	19	8	59	
		8.2	12.8	4.5	8.3	
	Toplam	389	148	176	713	
Mera Olarak Kalsın	Hayır	25	11	7	43	1.89
		6.4	7.4	4.0	6.0	
	Evet	365	138	169	672	
		93.6	92.6	96.0	94.0	
	Toplam	390	149	176	715	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Meranın amaç dışı kullanımı ile bölgeler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). Çizelge 4.28 incelendiğinde çiftçilerin %94.8'i mera alanlarının konut alanı olarak kullanımını istemedikleri görülmektedir. Meraların tarla tarımına açılmasını istemeyen çiftçilerin oranı ise %89.2 olarak saptanmıştır. Meranın tarım alanı olarak kullanılmasını isteyen çiftçilerin en fazla olduğu bölge 2. bölgedir (%19.6).

Çizelge 4.28 incelendiğinde çiftçilerin %91.7'sinin mera alanlarının ahır-ağıl olarak kullanımını istemedikleri görülmektedir. Meranın bir bölümünü ahır-ağıl olarak kullanmak isteyen çiftçilerin en fazla olduğu bölge %12.8 ile 2. bölge olarak saptanmıştır. Meraların amaç dışı kullanımını istemeyen çiftçilerin oranı ise %94 olarak saptanmıştır. Meranın amacı dışında kullanılmasını istemeyen

çiftçilerin en fazla olduğu bölge 3. bölgedir (%96). Meraların amacı dışında kullanılmasını istemeyen çiftçilerin oranı oldukça yüksektir.

4.3.10. Meraların kiralanması isteği

Mera Yönetmeliği'nin 7. maddesine göre, kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere tahsis ya da terk edilen yerler, devletin hüküm ve tasarrufunda veya hazinenin mülkiyetinde bulunan arazilerden etüt sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler, mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılmak amacıyla kamulaştırılacak yerlerden çalışmalar sonucu ihtiyaç fazlası olarak belirlenen mera, yaylak, kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlak alanları kiralanabilir. Bu kiralama öncelikle en yakın köy veya belediyeye, o köy veya belediyede oturan ve hayvancılık yapan çiftçilere veya bu amaçlı kuruluşlara, ıslah etmek koşulu ile 25 yıla kadar kiralanabilir ve kiralama durumu her 5 yılda bir yeniden değerlendirilir. Mera Kanunu'nun 12. maddesine göre, köyün ihtiyacından fazla çıkan mera alanları ihtiyaç içinde bulunan çevre köy veya belediyelerle hayvancılık yapan özel veya tüzel kişilere kiralanabilir. Ayrıca bu Kanun kapsamına alınmakla birlikte, ancak ıslah edilmek suretiyle mera olarak kullanılacak alanlar, gerekli ıslah işlemlerini taahhüt eden özel ve tüzel kişilere kiralanabilir.

MKY kapsamında meraların köyde yaşayan çiftçiler tarafında kiralanma isteği ve meranın tüzel veya diğer kurum ve kuruluşlara kiralanması durumu araştırılmıştır. Meranın kiralanması veya kiraya verilmesi konusunda elde edilen veriler ile Çizelge 4.29 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.29. Meranın Kiralanma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

		Bölgeler				Toplam	χ^2
		1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge			
Merayı Kiralama İsteği	Evet	Sayı	128	51	61	240	0.87
			32.7	34.2	34.7	33.5	
	Hayır	Sayı	264	98	115	477	
			67.3	65.8	65.3	66.5	
Toplam	Sayı	392	149	176	717		
Meranın Kiraya Verilmesi	Evet	Sayı	13	4	1	18	0.15
			3.3	2.7	0.6	2.5	
	Hayır	Sayı	379	145	175	699	
			96.7	97.3	99.4	97.5	
Toplam	Sayı	392	149	176	717		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.29'a göre mera kiralama isteği ile bölgeler arasındaki ilişki anlamlı çıkmamıştır ($p < 0.05$). Diğer yandan meranın kiraya verilme durumu ile bölgeler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$). Çizelge 4.29 incelendiğinde, çiftçilerin %66.5'i mera alanlarını kiralamak istemediklerini ve %33.5'i ise mera alanlarını kiralamak istediklerini belirtmişlerdir. Araştırma alanındaki çiftçilerin %97.5'i meranın köy dışından herhangi bir kurum veya kuruluşa kiraya verilmesini istemedikleri görülmektedir. Çiftçilerin sadece %2.5'i meranın köy halkından olmayanlara kiraya verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.

4.3.11. Mera yönetim birliklerine katılım

Mera Yönetim Birlikleri (MYB) köy veya belediyede oturan hayvancılıkla uğraşan çiftçiler arasından mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemleri

tamamlandıktan sonra seçimle belirlenen 5 asil ve 5 yedek üyeden oluşur. Ayrıca, köylerde muhtar, Ziraat Odası temsilcisi, belediyelerde çiftçi mallarını koruma başkanları ve Ziraat Odası başkanları, köy veya belediyede bulunan tarımsal ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütü temsilcilerinden en fazla üyeye sahip ilk ikisinin göstereceği iki üye MYB'nin doğal üyesidir. Ekonomik arazi büyüklüğü mevcut olmayan mera, yaylak, kışlak ve umuma ait otlak ve çayır alanları için MYB kurulması zorunlu değildir (Mera Yönetmeliği Madde 11).

MYB'nin görevleri şunlardır (Mera Yönetmeliği Madde 12):

- MYB, Komisyon tarafından saptanan otlatma mevsiminin başlamasından en az 15 gün önce toplanır. Komisyonca belirlenen otlatma planlarının uygulanması ve verilen diğer görevleri görüşerek gerekli kararları alır ve bu kararları alışılmış araçlarla, yazılı ve sözlü olarak ilgililere duyurulur.
- Çayır, mera, yaylak ve kışlaklar için Komisyonca yapılan otlatma planlarının en iyi şekilde uygulanmasını sağlar.
- Çayır, mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah çalışmalarını organize eder, bu alanların otlatma planlarına uygun otlatılmalarını kontrol eder.
- Çayır, mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilecek ihtiyaç fazlası ürünlerin satılmasını, gelirlerinin köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba yatırılmasını sağlar.
- Otlatma hakkında doğan gelirlerin yani otlatma ücretlerinin toplanması, köy sandığına veya belediye bütçesine ayrı bir hesaba yatırılmasını ve bunların mevzuata uygun olarak harcanmasını sağlar. Komisyonca belirlenecek ayni ve nakdi katkıların toplanarak mera ıslah ve geliştirme işlerinde kullanımını gerçekleştirir.
- Köy veya belediyeye tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların bu Yönetmeliğin 9. maddesinde belirtilen işaretlenmiş sınırların korunması, tecavüzlerin önlenmesi, bu tecavüzlerin ilgililere bildirilmesi ile yükümlüdür.
- Mera, yaylak ve kışlakların, sınırlarının muhafazası, korunması, tecavüzlerin önlenmesi ve benzeri hizmetler için görevlendirilen korucuları denetler.

Çizelge 4.30. Mera Yönetim Birliğine Katılım İsteğinin Bölgelere Göre Dağılımı

		Mera Yönetimine Katılım İsteği			χ^2
		Evet	Hayır	Toplam	
1. Bölge	Sayı	217	175	392	6.32*
	%	55.4	44.6	100.0	
2. Bölge	Sayı	91	58	149	
	%	61.1	38.9	100.0	
3. Bölge	Sayı	118	60	178	
	%	66.3	33.7	100.0	
Toplam	Sayı	426	293	719	
	%	59.2	40.8	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

MYB'ye katılmak isteyen çiftçilerin oranı %59.2, katılmak istemeyen çiftçilerin oranı ise %40.8 olarak tespit edilmiştir. MYB'ye katılmak istemeyen çiftçilerin %52.8'i mera konusunda sorumluluk almak istemediklerini, %55.3'ü MKY'yi uygulatmanın güçlüğünden dolayı ve %60.3'nün ise MYB'ye hayvan sahiplerinin katılmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir. MYB'ye katılım isteği en fazla 3. bölgede olmuştur (%66.3). Araştırma alanında faaliyette olan MYB'nin sayısının çok az olduğu veya kurulmadığı saptanmıştır.

4.3.12. Mera alanlarının yönetimi

Mera Kanunu'na göre muhtarlar ve belediye başkanları mera, yaylak ve kışlakların ve sınır işaretlerinin korunmasından, tahsis amacına göre en iyi şekilde kullanılmasının sağlanmasından, geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinden, kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar. Bu amaçla ilgili köy ve belediyelerde "MYB" kurulur. Mera alanlarının yönetimi ve görevleri kanunla belirtilmiş olmasına rağmen, araştırmada mera alanlarının kimler tarafından yönetilmesini gerektiği çiftçilere sorulmuştur.

Çizelge 4.31. Mera Yönetimini Kimler Yapmalı Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

			1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	χ^2
Hayvancılık Yapanlar	Katılmıyorum	Sayı	163	105	98	366	74.38**
		%	41.8	70.5	55.7	51.2	
	Kararsız	Sayı	25	13	33	71	
		%	6.4	8.7	18.8	9.9	
	Katılıyorum	Sayı	202	31	45	278	
		%	51.8	20.8	25.6	38.9	
Toplam	Sayı	390	149	176	715		
Tarım Müdürlükleri	Katılmıyorum	Sayı	165	99	57	321	82.03**
		%	42.2	66.4	32.4	44.8	
	Kararsız	Sayı	48	21	63	132	
		%	12.3	14.1	35.8	18.4	
	Katılıyorum	Sayı	178	29	56	263	
		%	45.5	19.5	31.8	36.7	
Toplam	Sayı	391	149	176	716		
Mera Yönetim Birlikleri	Katılmıyorum	Sayı	114	45	37	196	19.71**
		%	29.1	30.2	21.0	27.3	
	Kararsız	Sayı	55	10	41	106	
		%	14.0	6.7	23.3	14.8	
	Katılıyorum	Sayı	223	94	98	415	
		%	56.9	63.1	55.7	57.9	
Toplam	Sayı	392	149	176	717		
Köy Heyeti	Katılmıyorum	Sayı	78	30	9	117	33.05**
		%	19.9	20.1	5.1	16.3	
	Kararsız	Sayı	55	6	30	91	
		%	14.1	4.0	17.0	12.7	
	Katılıyorum	Sayı	258	113	137	508	
		%	66.0	75.8	77.8	70.9	
Toplam	Sayı	391	149	176	716		
STK	Katılmıyorum	Sayı	335	145	156	636	31.04**
		%	85.9	97.3	88.6	89.0	
	Kararsız	Sayı	14	1	15	30	
		%	3.6	0.7	8.5	4.2	
	Katılıyorum	Sayı	41	3	5	49	
		%	10.5	2.0	2.8	6.9	
Toplam	Sayı	390	149	176	715		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Hayvancılık yapanların mera yönetimini daha iyi yapacaklarına katıldığını belirten çiftçilerin oranı %38.9, kararsız olanların oranı %9.9 ve katılmadıklarını belirtenlerin oranı ise %51.2 olarak saptanmıştır. Mera yönetiminin hayvancılık yapanlar tarafından olmasına katıldıklarını belirten çiftçilerin en fazla 1. bölgedir (%51.8). Mera alanlarının GTHB İl Müdürlükleri tarafından yönetilmesine katıldıklarını belirten çiftçilerin oranı %36.7, kararsız olanların oranı %18.4 ve katılmadıklarını belirtenlerin oranı ise %44.8 olarak tespit edilmiştir. Mera alanlarının yönetiminin GTHB İl Müdürlükleri tarafından yapılmasını isteyen (katılan) çiftçiler en fazla olduğu 1. bölgedir (%45.5).

Mera Kanunu'na göre meraların yönetimi MYB tarafından yapılmaktadır. Araştırma alanında ıslah edilmiş mera alanlarında MYB sayısı çok azdır. Bundan dolayı, çiftçilere meraların yönetiminin MYB tarafından yapılmasına katılıp katılmadığı sorulmuştur. Çiftçilerin %57.9'u meraların yönetiminin MYB tarafından yapılmasına katıldığını, %14.8'i kararsız olduğunu, %27.3'ü ise katılmadığını belirtmişlerdir. Katıldıklarını belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge 2. bölgedir. Mera yönetiminin köy heyeti tarafından yapılmasını isteyen (katılan) çiftçilerin oranı %70.9, kararsız olanların oranı %12.7 ve katılmadıklarını belirtenlerin oranı ise %16.3 olarak tespit edilmiştir. Meraların yönetiminin köy heyeti tarafından yapılmasını isteyen çiftçilerin en fazla olduğu bölge 3. bölgedir. Meraların sivil toplum kuruluşları (Ziraat Odaları, Hayvancılık Birlikleri vb.) tarafından yönetilmesini isteyen (katılan) çiftçilerin oranı %6.9, kararsız olanların oranı %4.2 ve katılmayanların (istemeyenlerin) oranı ise %89 olarak belirlenmiştir.

MYB'nin yönetimi için elde edilen sonuçlardan “*meraların köyde yaşayan ve köy heyetinde bulunan çiftçiler tarafından yönetilmesi isteği*” sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu da meraların köy dışında başka kişi veya kurumlar tarafından yönetilmemesi sonucunu doğurmaktadır. Araştırmacıların gözlemlerine göre elde edilen bu sonuç mera alanları üzerindeki olumsuzlukların devam etmesine neden olmaktadır. Çünkü araştırma alanında kurulan ve hiç birinin aktif olarak görev yapmadığı MYB hayvancılık yapan çiftçilerden oluşmaktadır (çoğunluk köyde yaşayanlarda oluşmaktadır).

4.3.13. Mera ıslah çalışmasının işletmede meydana getirdiği değişiklikler

Türkiye'de meralarının önemli bir kısmı (%75) kurak ve yarı kurak bölgelerde yer almaktadır. Bu meralar üzerinde erken ve aşırı otlatma gibi yanlış uygulamalar sonucunda vejetasyon bozulmuş ve verimlilik önemli ölçüde düşmüştür. Doğal meralar mevcut durumları, buldukları ekolojik çevre ve topografyaları itibariyle küçükbaş hayvanların beslenmesine daha uygundur. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de meralarının büyük bir kısmı ancak koyun yetiştiriciliğinde temel kaba yem üretim kaynağıdır. Yapılan araştırmalar, uygun ıslah ve amenajman yöntemleri kullanılarak çayır ve meraların üretim kapasitelerinin 4-5 yılda en az 3 kat artırılabilirliğini göstermiştir (Ekiz, v.d. 2001).

Mera ıslah yöntemlerinin tamamı, doğrudan veya dolaylı olarak yem üretimini olumlu yönde etkilemektedir. Yeteri kadar üretim artışı sağlayamayan bir ıslah yöntemi yetiştiricilere tavsiye edilemez. Islah masrafları, ancak ve ancak üretilecek ve hayvansal ürüne çevrilebilecek mera yemi ile amorti edileceğine göre her yöntemin bu amortismanı kısa süre içinde karşılayabilmesi gerekir. Yüksek kaliteli ve yeterli kaba yem üretiminin gerçekleştirilmesi ve devamlılığının sağlanması bir hayvancılık işletmesi için son derece önemlidir (Anonim, 2011).

Mera ıslah çalışmasının tamamlandığı köylerde bu çalışmaların hayvan sayısındaki artış miktarına, hayvansal ürünlerdeki (et ve süt üretimi) artışa, kaba yem verimindeki artışa ve hayvancılık yapan aile sayısındaki artış sayısına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çiftçilere “ıslah çalışmalarının işletmenizde meydana getirdiği değişiklikleri belirtmişsiniz?” sorusu kapalı uçlu olarak sorulmuştur. Çiftçilerden elde edilen yanıtlarla Çizelge 4.32 oluşturulmuştur.

Çizelge 4.32. Mera Islah Çalışması Sonucundaki Değişimin Bölgelere Göre Dağılımı

			1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Toplam	χ^2
Hayvan Sayısında Artış	Olmadı	Sayı	151	84	92	327	29.07**
		%	38.5	56.4	51.7	45.5	
	Az Oldu	Sayı	79	28	46	153	
		%	20.2	18.8	25.8	21.3	
	Çok Oldu	Sayı	162	37	40	239	
		%	41.3	24.8	22.5	33.2	
Toplam	Sayı	392	149	178	719		
Hayvansal Ürünlerde Artış	Olmadı	Sayı	63	36	67	166	37.46**
		%	16.1	24.2	37.6	23.1	
	Az Oldu	Sayı	95	41	24	160	
		%	24.2	27.5	13.5	22.3	
	Çok Oldu	Sayı	234	72	87	393	
		%	59.7	48.3	48.9	54.7	
Toplam	Sayı	392	149	178	719		
Kaba Ot Veriminde Artış	Olmadı	Sayı	48	10	61	119	81.59**
		%	12.2	6.7	34.3	16.6	
	Az Oldu	Sayı	62	50	16	128	
		%	15.8	33.6	9.0	17.8	
	Çok Oldu	Sayı	282	89	101	472	
		%	71.9	59.7	56.7	65.6	
Toplam	Sayı	392	149	178	719		
Çiftçi Sayısında Artış	Olmadı	Sayı	194	96	126	416	41.49**
		%	49.5	64.4	70.8	57.9	
	Az Oldu	Sayı	92	32	41	165	
		%	23.5	21.5	23.0	22.9	
	Çok Oldu	Sayı	106	21	11	138	
		%	27.0	14.1	6.2	19.2	
Toplam	Sayı	392	149	178	719		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Mera ıslah çalışması sonucunda ortaya çıkan değişim ile bölgeler arasında ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0.01$). Çizelge 4.32 incelendiğinde çiftçilerin %33.2'si mera ıslah çalışması sonrasında işletmemedeki hayvan sayısı miktarını çok arttırdım, %21.3'ü hayvan sayımda çok az artış yaptım ve %45.5'i ise ıslah çalışması öncesi ve sonrasına göre hayvan sayımda artış ve azalış olmadığını söylemişlerdir. Islah çalışmalarının hayvan sayısı artış miktarına en fazla katkı 1. bölge sağlanmıştır. Islah çalışmalarının hayvansal üretim miktarındaki artışa etkisinin çok olduğunu belirten çiftçilerin oranı %54.7, üretim miktarı artışına etkisi olmadı diyenlerin oranı ise %23.1 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre, “*mera ıslah çalışmalarının hayvan sayısı ve hayvansal üretim miktarı artışına pozitif yönde bir etkisinin olduğunu*” göstermektedir. Çiftçilerin tamamına yakını hayvan sayısı ve hayvansal üretim miktarındaki artışa mera ıslah çalışmaları ile birlikte mevcut hayvan ıslahının iyileştirilmesi, yem bitkisi üretim miktarındaki artış, hayvan sağlığının iyileştirilmesi ve diğer nedenlerinde katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

Mera ıslah çalışmalarından sonra mera alanlarında beklenen en önemli etki kaba yem miktarı artışıdır. Bu artışın sağlanması durumunda meralarda başarı sağlanmış olmaktadır. Araştırmada mera ıslah çalışmalarından sonra merada kaba yem artışının olup olmadığı çiftçilere sorulmuştur. Çiftçilerin

%65.6'sı kaba yem miktarındaki artışın çok olduğunu, %17.8'i kaba yem artış miktarının az olup istenen düzeye çıkmadığını ve %16.6'sinin ise ıslah çalışmalarından sonra mera alanlarında kaba yem artışının olmadığını belirtmişlerdir. Kaba yem miktarının çok olduğunu belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge 1. bölgedir (%71.9).

Mera ıslah çalışmalarından sonra meydana gelebilecek kaba yem artış miktarı, çiftçileri hayvancılık yapma kararını etkileyebilir. Bu kapsamda hayvancılık yapmayan ve ıslah çalışmasından sonra meraya dayalı hayvancılık yapmak isteyen çiftçilerin oranı belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilerin %57.9'u meralardaki kaba yem artış miktarından dolayı hayvancılığa başlayan çiftçilerin olmadığını, %22.9'nun az sayıda hayvancılık yapanların sayısında artış olduğunu ve %19.2'si ise hayvancılık yapanların sayısında çok artış olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, mera ıslah çalışmasından sonra hayvancılık yapanların sayısında artış olduğunun bir göstergesidir. Hayvancılık yapan aile sayısında artış olduğunu belirten çiftçilerin en fazla olduğu bölge 1. bölgedir (%27).

Mera ıslah çalışması sonucunda ortaya çıkan değişimin (hayvan sayısı ve üretimindeki artış, kaba ot veriminde artış ve hayvancılık yapan kişi sayısındaki artış) pozitif yönde en fazla olduğu bölge 1. bölgedir. Bu sonuca göre, mera ıslah çalışmalarındaki başarının en iyi bu bölgede olduğu belirtilebilir. Bundan dolayı, "mera ıslah çalışmalarının 1. bölgede yapılmasına öncelik verilmesi" kaynakların kullanımını bakımından önemlidir.

4.3.14. Mera üzerindeki ot veriminin aynı düzeyde kalması

Meraların içinde bulunduğu olumsuzluklar Türkiye'de hayvancılığı ve dolayısıyla doğal kaynakları etkilemektedir. Belirtilen olumsuzlukların ortadan kaldırılması açısından meralar ıslah edilerek bol ve kaliteli kaba yem üretim alanına dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Yapılan ıslah çalışmaları sonucunda elde edilen kaba yem üretiminin devamlılığı çalışmaların başarısı açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda Türkiye'nin değişik ekolojik bölgelerinde meraların özelliklerinin bilinmesi ve buna göre ıslah çalışmasının yapılması gerekmektedir. Yapılan ıslah çalışmalarının başarısı ise meraların uygun ve planlı otlatmasına bağlıdır. Araştırma alanında yapılan ıslah çalışmaları sonucunda meydana gelen kaba yem artışının her yıl aynı şekilde kalıp kalmayacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Çiftçilerden elde edilen veriler ile Çizelge 4.33 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.33. Meradaki Kaba Ot Veriminin Aynı Düzeyde Kalmasının Bölgelere Göre Dağılımı

Kaba Ot Veriminin Aynı Düzeyde Kalması					
Bölgeler		Evet	Hayır	Toplam	χ^2
1. Bölge	Sayı	130	262	392	39.90**
	%	33.2	66.8	100.0	
2. Bölge	Sayı	45	104	149	
	%	30.2	69.8	100.0	
3. Bölge	Sayı	15	163	178	
	%	8.4	91.6	100.0	
Toplam	Sayı	190	529	719	
	%	26.4	73.6	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.33'te görüleceği üzere çiftçilerin %26.4'ü mera alanları üzerindeki kaba yem veriminin her yıl aynı düzeyde kalacağını, %73.6'sı ise kaba yem veriminin aynı düzeyde kalmayacağını belirtmişlerdir. Kaba yem veriminin aynı düzeyde kalacağını belirten çiftçilerin en fazla 1. bölgededir (%33.2). Meralardaki kaba yemin her yıl aynı düzeyde kalmayacağını belirtenlerin oranı düşüktür. Bu durum yapılan ıslah çalışmalarında istenen verimin elde edilememesi ve çalışmaların çiftçiler

tarafından benimsenmemesini ortaya koymaktadır. Bu da meralardaki sürdürülebilirliğin mevcut ıslah yöntemleri ile mümkün olmayacağını göstermektedir.

4.3.15. Mera otlatma planına bilme

Meralarda sürdürülebilir verimliliğin sağlanması için uygun hayvan cinsiyle, uygun mevsimde, otlatma kapasitesine uygun, üniform otlatmanın yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda Mera Islah ve Amenajman Projeleri uygulanan köy ve belediyelerde bulunan tüm meralarda otlatma planı uygulanmak zorundadır. Otlatma planları mera ıslah ve amenajman projelerinin uygulanmasında görev alan üniversite veya araştırma kuruluşları ve MYB ile birlikte GTHB İl Müdürlüklerince tarafından hazırlanmaktadır. Hazırlanan otlatma planları her yıl en geç Şubat ayının son haftasına kadar kurulmuşsa MYB'ye, yoksa muhtarlıklara ve belediyelere teslim edilmektedir. Otlatma planının çiftçiler tarafından bilinmesi ve uyulması gerekmektedir. Dolayısıyla, çiftçilerin mera otlatma planı hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 4.34. Otlatma Planını Bilme Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

		Otlama Planını Bilme			χ^2
		Evet	Hayır	Toplam	
1. Bölge	Sayı	274	118	392	84.81**
	%	69.9	30.1	100.0	
2. Bölge	Sayı	56	93	149	
	%	37.6	62.4	100.0	
3. Bölge	Sayı	150	27	177	
	%	84.7	15.3	100.0	
Toplam	Sayı	480	238	718	
	%	66.9	33.1	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.34'e göre çiftçilerin otlatma planını bilme durumu ile bölgeler arasında ilişki olduğu söylenebilir ($p < 0.01$). yani otlatma planını bilme oranı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Çizelge 4.34 incelendiğinde çiftçilerin %66.9'nun otlatma planı hakkında bilgisi olduğu, %33.1'nin ise otlatma planı hakkında bilgisi olmadığı görülmektedir. Otlatma planını bilen çiftçilerin en fazla olduğu bölgenin %84.7 ile 3. bölge olduğu görülmektedir. Yasal olarak ilan edilen ve köyde yaşayan herkes tarafından bilinmesi gereken otlatma planını bilmeyen çiftçiler araştırma alanında mevcuttur. Bu durum meraların kullanımındaki olumsuzlukların devam edeceğini ve dolayısıyla sürdürülebilir mera kullanımının güç olacağını göstermektedir.

4.3.16. Mera otlatma planına uyma

Meralarda bulunan bitkilerin hayat devreleri her dönemde otlatmaya karşı aynı derecede duyarlı veya dayanıklı değildir. Bundan dolayı, bitki büyüme ve gelişmesi olgunlaşmaya doğru yavaşlattıkça otlatmanın bitkiler üzerindeki zararlı etkileri de azalır. Mera bitkilerinin otlatmaya karşı çok duyarlı oldukları ve bu nedenle otlatılmamaları gereken dönemlere "Kritik Periyotlar" denilmektedir. Bu periyotların her bölge için ayrı ayrı belirlenmesi ve bu dönemlerde otlatmaya ara verilmesi gerekir. Çok yıllık bir mera bitkisinin yıllık hayat devresi içerisinde başlıca 3 kritik periyot bulunmaktadır. Bunlar ilkbahar, yaz ve sonbahar kritik periyotlarıdır.

Otlama olgunluğu safhası, bitki hayatını tehlikeye sokmadan ve mera toprağının sıkışmasına neden olmadan ilkbaharda önemli mera bitkilerinin otlatılabileceği bir olgunluğa ilk defa geldikleri tarih olarak tanımlanır. İlkbaharda otlatmaya başlama tarihini bitkilerin yedek besin maddeleri ile

beslenmeye son vermeleri ve hızlı büyüme dönemine girmeleri gibi iki önemli husus belirler. Tarla ve bahçe ürünleri olgunlaşmadan hasat edilmediğine göre mera bitkileri de otlatma olgunluğuna gelmeden önce otlatılmamalıdır. Otlatma olgunluğu safhası bitki boylarına göre belirlenir. Kısa boylu mera bitkilerinin bulunduğu meralarda bitkiler 4-5 parmak olduğu zaman orta ve yüksek boylu bitkiler ise parmak ucundan bileğe kadar olan el yüksekliğine geldikleri zaman otlatılmaya başlatılmalıdırlar (Ekiz, 1999).

İlkbaharda otların büyüme başlangıcı ile otlatmaya başlama zamanı olan otlatma olgunluğu safhası arasında kalan ve bitkiler için çok zararlı olan döneme “İlkbahar Kritik Periyodu” denilmektedir. Yaz kritik periyodu ise bitkilerin tohum olgunlaştırma dönemlerine rastlar. Bitkiler bu dönemde de tohum olgunlaştırmak için yedek besin maddelerinin bir kısmını harcarlar. Bu devrede otlatılan bitkilerin yaprak alanları azaldığı için tohumlarının içerisinde yeter miktarda yedek besin maddesi depolayamazlar ve tohumları zayıf ve cılız olur. Bu ikinci kritik dönem üreme faaliyeti azalmış olan ve bitki örtüsü sıklaşması gereken meralar için önemlidir. Sonbahar kritik periyodu ise çok yıllık mera bitkilerinin kışa girmeden önceki dönemlerdir. Mera bitkileri bütün kış solunum için harcayacakları ve ilkbaharda ilk büyümeyi başlatıp bir süre sürdürmek için kullanacakları yedek besin maddelerini, kışa girmeden önceki bu dönemde depo ederler.

Mera alanlarında otlatma mevsiminin planlanması Mera Yönetmeliği'nin 12. maddesine göre, MYB kontrol edilmektedir. Çiftçilere “köyünüzdeki otlatma planına uyuyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve elde edilen yanıtlar kullanılarak Çizelge 4.35 düzenlenmiştir.

Çizelge 4.35. Otlatma Planına Uyuma Durumunun Bölgelere Göre Dağılımı

		Otlama Planına Uyuma			χ^2
		Evet	Hayır	Toplam	
1. Bölge	Sayı	258	134	392	73.73**
	%	65.8	34.2	100.0	
2. Bölge	Sayı	48	101	149	
	%	32.2	67.8	100.0	
3. Bölge	Sayı	136	42	178	
	%	76.4	23.6	100.0	
Toplam	Sayı	442	277	719	
	%	61.5	38.5	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.35'ten otlama planına uyumu durumu ile bölgeler arasında ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Çizelge 4.35 incelendiğinde çiftçilerin %61.5'inin mera alanlarındaki otlatma planına uydukları ve %38.5'inin ise otlatma planına uymadıkları görülmektedir. Otlatma planına uyan çiftçilerin en fazla olduğu bölge 3. bölgedir (%76.4). 3. bölgede bu oranın yüksek çıkması, geniş mera alanlarından kaynaklanmış olabilir. 2. bölgedeki otlatma planına uyma oranının düşük olması, mera alanlarındaki kaba ot veriminin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

4.3.17. Büyük ve küçükbaş hayvancılık yapanların otlatma konusundaki sorunları

Meralar belli bir sistem ve uygun hayvan cinsine göre otlatılmadıkları zaman erken bozulabilirler. Meradaki kaba yemlerin hayvan cinslerine göre otlatmaya karşı gösterdiği tepkiler farklıdır. Meralardan daha çok yararlanmak ve yüksek verim alabilmek için otlatma mevsiminde mera tipine uygun hayvan türü ile otlatması gerekmektedir. Zira her hayvan türünün otlama şekli farklıdır. Büyükbaş hayvanlar genellikle meradaki 1.5-2 cm yükseklikteki otlar ile beslenirken bitkilerin önce yaprak uçlarını kopardıklarından meraya fazla zarar vermezler. Diğer taraftan koyun ve keçi (küçükbaş) dişleri ve dudakları ile meradaki otları toprak yüzeyinde kopararak meraya fazla zarar

vermektedirler. Hayvanların bu özelliklerinden dolayı, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan çiftçilerin otlatma konusunda sorun yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Yaşanabilecek bu sorunların araştırma alanında mevcut olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 4.36. Otlatma Sorunlarının Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Otlatma sorunları				χ^2	
		Olmuyor	Ara Sıra	Çok Oluyor		Toplam
1. Bölge	Sayı	265	102	23	390	29.21**
	%	67.9	26.2	5.9	100.0	
2. Bölge	Sayı	116	27	6	149	
	%	77.9	18.1	4.0	100.0	
3. Bölge	Sayı	100	47	29	176	
	%	56.8	26.7	16.5	100.0	
Toplam	Sayı	481	176	58	715	
	%	67.3	24.6	8.1	100.0	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Çizelge 4.36'da görüleceği üzere hayvancılık yapan çiftçilerin %67.3'ü meradaki otlatma konusunda sorun yaşamadıklarını, %24.6'sı kısmen ve %8.1'i ise otlatma konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Otlatma konusunda sorun olmayan bölgeler 1. ve 2. bölgelerdir. 3. bölgede otlatma konusunda meydana gelen sorunların ana nedeni, bu bölgede meraya dayalı hayvancılığın en fazla bu bölgede olmasından kaynaklanmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma çalışması, mera ıslah çalışmalarının en fazla yapıldığı (Afyonkarahisar, Aksaray, Artvin, Bursa, Çorum, Erzurum, Edirne, Kars, Niğde, Uşak ve Ardahan) illerinde yürütülmüştür. Çalışmada, bu illerde mera alanlarından yararlanan çiftçilerin bireysel özelliklerinin, işletme özelliklerinin, mera alanları ve ıslah çalışmaları sonuçlarının ortaya konulması, çiftçilerin mera alanlarında kullanım sorunlarının belirlenmesi ve bunlara yönelik çözüm önerileri ve sürdürülebilir mera alanlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, çiftçilerin yaşları 23 ile 81 yaş arasında değişmekle birlikte ortalama yaş 50.4 olarak saptanmıştır. Yaş dağılımları açısından çiftçilerin çoğunluğu (%41.2) 51-65 yaş grubundaki çiftçilerden oluşmaktadır. Genç çiftçilerin en fazla (%9.7) bulunduğu bölge 1. bölgedir. 66 yaşın üstünde olan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %12.4 ile 3. bölge olarak tespit edilmiştir. **Yapılan istatistiki analizlerde yaş arttıkça sürdürülebilirlik düşüncesinin azaldığı saptanmıştır.**

Araştırma kapsamındaki illerde çiftçilerin %71.6'sı ilkokul mezunudur. Bu eğitim seviyesindeki çiftçilerin en fazla olduğu bölge ise %75.2 ile 2. bölgedir. Üniversite mezunu olan çiftçilerin toplam oranı %2.2 olarak saptanmıştır. **Eğitim durumu arttıkça genel olarak sürdürülebilirlik düşüncesinin de arttığı tespit edilmiştir.** Elde edilen verilerde sürdürülebilir mera kullanımının olacağını belirtenlerin %7.1'i okur-yazar düzeyinde olan çiftçilerden oluşurken bu oranın üniversite mezunu olan çiftçilerde %31.2'ye yükseldiği saptanmıştır. Bu veriler mera kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanması bakımından çiftçilerin daha fazla eğitilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Çalışma kapsamında, çiftçilerin ortalama arazi genişliği 99.2 da olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki illerin ortalama arazi genişliği (99.2 da) Türkiye ortalama arazi genişliğinden (61.1 da) daha büyük olduğu saptanmıştır. Arazisi olmayan çiftçilerin oranı %6.1 olarak tespit edilmiştir. **Yapılan istatistiki analiz sonucundan arazi genişliğinin meralarda sürdürülebilirlik düşüncesi üzerinde ayırt edici bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.**

Küçükbaş hayvanı olmayan çiftçilerin oranı %87.6 olarak tespit edilmiştir. Küçükbaş hayvanı olmayan çiftçiler en fazla (%92.1) 3. bölgededir. Büyükbaş hayvanı olmayan çiftçilerin oranı %43.8 olarak saptanmıştır. Büyükbaş hayvan bakımından en fazla hayvanı olan çiftçi grubu (%26.6) 15 BBHB sahip çiftçilerdir. Bu sonuç mera ıslah çalışmalarının yapıldığı köylerdeki hayvan sayısının fazla olduğu göstermektedir. Buradan yapılan mera ıslah çalışmalarının seçiminde uygun köylerin belirlendiği ifade edilebilir. **Yapılan istatistiki analiz sonucundan büyükbaş hayvan sayısının meralarda sürdürülebilirlik düşüncesi üzerinde ayırt edici bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.**

Çiftçilerin son 3 yılda (2010-2012) hayvanlarını sigorta güvencesine alıp almadıkları belirlenmiştir. Elde edilen verilerden çiftçilerin %14.6'sı hayvanlarını sigorta yaptırırken %85.4'ü sigorta yaptırmamış olduğu tespit edilmiştir. Hayvancılık yapma amacı bakımından, 1. bölgedeki çiftçilerin %89.3'ü pazar üretimi için hayvancılık yaparken, 2. ve 3. bölgelerdeki bu oran sırasıyla %59.6 ve %19'dur. 3. bölge daha çok çevresel faktörler nedeni ile hayvancılık yapmaktadır. **Sürdürülebilir mera kullanımı bakımından çevresel faktörler nedeni ile hayvancılık yapanlarda meraların kullanımı için sürdürülemez diyenlerin oranı %74.8 gibi büyük bir paya sahip olduğu saptanmıştır.** Pazar için hayvancılık yapan çiftçilerin yapanlarda meraların kullanımı için sürdürülemez demek yerine sürdürülebilir deme olasılığı çevresel faktörler için hayvancılık yapan çiftçilere göre 23,826 kat daha fazladır. **İşletme alt yapısı bakımından elde edilen veriler ve yapılan istatistiki analizler sonucunda, meralarda sürdürülebilirliğin sağlanmasının işletmelerdeki hayvan sayısının artması ve dolayısıyla pazar amaçlı üretim yapan çiftçilerin arttırılmasına bağlı olduğu tespit edilmiştir.**

MKY bilmeyenlerin oranı %70, bilenlerin oranı ise %30 olarak belirlenmiştir. MKY bilen çiftçilerin %24.1'i meralarda sürdürülebilirliğin olacağını belirtirken, MKY bilmeyenlerde bu oran %17.5 olarak saptanmıştır. Mera ıslah çalışması süresince MKY hakkında çiftçilere bilgi verildiği (GTHB İl Müdürlüğü kayıtları) saptanmıştır. Buna rağmen, MKY hakkında bilgisi olmayan çiftçilerin oranı

yüksek çıkmıştır. Bu sonuç, mera alalarının kullanımı ve korunması bakımından çiftçilerin Mera Kanunu hakkında daha fazla eğitim çalışması gerektiğini zorunlu kılmaktadır.

Araştırmada meranın verimliliğinin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için neler yapılması gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Meralardaki verimliliğin sağlanması bakımından Mera Kanunu uygulanmasının meranın verimliliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacağını belirten çiftçilerin oranı %71.4 olarak tespit edilmiştir. **Elde edilen bu sonuca göre MKY'nin uygulamada yerine getirilmesi durumunda meraların verimliliği üzerine olumlu yönde etkisinin olacağı söylenebilir.** Meralarda verimlilik üzerine etki yapacak diğer bir faktör de mera ıslah çalışmalarıdır. Bu faktörün yerine getirilmesi durumunda meraların verimliliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacağını belirten çiftçilerin oranı %87.8 olarak bulunmuştur. **Bu sonuç, meralarda uygulanmakta olan ıslah çalışmalarının verimlilik üzerine olumlu etki yaptığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak bu olumlu etkinin sürdürülebilir ve kalıcı olması gerekmektedir. Bundan dolayı, mera ıslah çalışmalarında bölgelere ve köylere uygun ıslah çalışmalarının devam ettirilmesi gerekmektedir.** Meralarda sürdürülebilir verimliliğin sağlanması bakımından uygun dönemlerde, uygun hayvanlarla otlatma ve otlatma planlarının uyulması gerekmektedir. Bu durumun sağlanması meranın verimliliği üzerine olumlu katkı sağlar diyen çiftçilerin oranı %84.9 olarak belirlenmiştir.

Islah edilmiş meralarda sürdürülebilirliğe etki eden faktörler belirlenmiştir. Sürdürülebilirliğe olumsuz yönde etki edecek faktörlerin başında eski alışkanlıklar gelmektedir. Eski alışkanlıkların sürdürülebilir mera kullanımında önemli bir faktör olduğunu belirten çiftçilerin oranı %56.4 olarak saptanmıştır. Eski alışkanlıkların sürdürülebilirlikte önemli olduğunu belirten çiftçiler en fazla 2. bölgededir (%58.4). **Bu sonuç, ıslah edilmiş mera alanlarının sürdürülebilirliği üzerine eski alışkanlıkların olumsuz yönde etki edeceğinin bir göstergesi olarak ele alınabilir.**

Sürdürülebilir mera kullanımında teknik desteğin olmasını önemli bulan çiftçilerin oranı %75.2 olarak belirlenmiştir. **Bu sonuç, meraların sürdürülebilir kullanımında teknik desteğin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Teknik desteğin zamanında sağlanması durumunda meralardaki sürdürülebilirliğin pozitif yönde artacağı elde edilen sonuçlardan anlaşılmıştır. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda sürdürülebilirlikte yeter düzeyde başarılı olunamamasının ıslah çalışmalarından değil, uygulanan ıslah yöntemlerinin bölgelere uygun yapılmamasından kaynaklandığı söylenebilir.**

Sürdürülebilir mera kullanımındaki önemli faktörlerden birisi de hayvancılık yapanların tamamının meralarda uyulması gereken kurallara uygun davranmasıdır. Mera kullanımında aynı kurallara uymanın sürdürülebilirlikte önemli olduğunu belirten çiftçilerin oranı %58.5, aynı kurallara uymanın sürdürülebilirlikte fark etmeyeceğini belirtenlerin oranı %31.7 ve sürdürülebilirlikte aynı kurallara uymanın önemli olmadığını belirtenlerin oranı ise %9.8 olarak tespit edilmiştir. Mera alanlarındaki olumsuzluklara etki eden faktörlerden bir diğeri kanun ve yönetmeliklerin zamanında uygulanmamasıdır. Araştırmadan elde edilen verilerden MKY'nin zamanında uygulanmasının meraların sürdürülebilirliğinde önemli olduğunu belirtenlerin oranı %52.7 olarak bulunmuştur.

Araştırma alanındaki çiftçilerin %54.4'ü mera ıslah çalışması için talepte bulduklarını, %45.6'sı ise bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Mera ıslah çalışmasına talepte bulunan çiftçilerin en fazla olduğu bölge 1. bölgedir (%72.7). 1. bölge hariç mera ıslah çalışmasına talepte bulunma oranı yeter düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu da araştırma alanındaki meralarda sürdürülebilirliğin güç olacağını bir göstergesi olarak ele alınabilir. Çünkü çiftçilerin ihtiyaç duydukları konulara sahip çıkma yönünden isteksiz oldukları söylenebilir. Yapılan mera ıslah çalışmalarına köyde yaşayan çiftçilerin belli bir oranda (%25) katılması gerekmektedir. Mera ıslah çalışması yapılmadan önce bu durum köy heyeti tarafından taahhüt edilmektedir. Çalışma alanında ıslah çalışmasına katılan çiftçilerin oranı %51.5 ve katılmayanların oranı ise %48.5 olarak gerçekleşmiştir. Mera ıslah çalışmasına katılan çiftçilerin en fazla olduğu bölge %61.2 ile 3. bölgedir. Çalışmalara katılan çiftçilerin vermiş olduğu destekler alet-ekipman ve iş gücü olarak gerçekleşmiştir. Sürdürülebilir mera kullanımı bakımından çiftçi katılımı yeter düzeyde gerçekleşmiştir. Diğer koşullar sağlandığı takdirde çalışmalara katılımın sürdürülebilir mera kullanımına olumlu yönde katkı sağlayacağı söylenebilir.

Mera ıslah çalışmalarının araştırma alanında meydana getirdiği değişiklikler belirlenmiştir. Çiftçiler ıslah çalışmalarından sonra hayvanların eski otlatmaya göre daha iyi beslendiğini (%79.7), toprak ve

su erozyonun önlenmesine katkısı olduğunu (%28.2), mera alanları ile ilgili teknik çalışmaları öğrendiklerini (%54.7), önceki çevre şartlarına göre daha güzel bir değişim meydana geldiğini (%35.5) ve %35.3'nün ise yem maliyetinde azalma meydana geldiğini belirtmişlerdir. Araştırmacının gözlemleri göre, bu soruda yanıtlar sıralı olarak değil açık uçlu verilmiş olsaydı, toprak ve su kaynakları korunmakta, deneyim sahibi olduk ve doğal çevre güzelleşti sorularına verilecek yanıtların oranı çok düşük olacağı yönündedir. Bu durum çiftçilerin mera alanları hakkındaki bilgi düzeyinin düşük olduğunu ve meraların sürdürülebilirliğine olumsuz yönde etki yapacağını bir gösterge olarak ele alınabilir. Bu sonuçlar, mera ıslah çalışmalarının çiftçilerin beklentilerini yeterli düzeyde karşılamadığı anlamına gelmektedir. Bu durum sürdürülebilir mera kullanımı olumsuz etkilemektedir.

Mera Kanunu'nun 19. maddesine göre, mera alanlarının yönetimi MYB tarafından yapılmaktadır. Kanun'a rağmen meraların yönetiminde birçok olumsuzluklar ile karşılaşmaktadır. Bu olumsuzlukların başında MYB'nin kurulamaması veya kurulsu bile işlevlerini tam olarak yerine getirememesi gelmektedir. Bundan dolayı mera yönetiminin en iyi kimler tarafından yapılacağı ve bu yönetimin sürdürülebilirliğe olumlu katkı yapacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Mera yönetiminin hayvancılık yapanlar tarafından daha iyi yapılacağına katıldığını belirten çiftçilerin oranı %38.9 olarak saptanmıştır. Mera alanlarının GTHB İl Müdürlükleri tarafından yönetilmesine katıldıklarını belirten çiftçilerin oranı %36.7 olarak tespit edilmiştir. Mera Kanunu'na göre meraların yönetimi MYB tarafında yapılmaktadır. Çiftçilerin %57.9'u meraların yönetiminin MYB tarafından yapılmasına katıldıklarını belirtmişlerdir. Mera yönetiminin köye heyeti tarafından yapılmasını isteyen (katılan) çiftçilerin oranı %70.9 olarak belirlenmiştir. Köy heyeti tarafından yapılmasını isteyen çiftçilerin en fazla olduğu 3. bölgedir. Meranın Sivil Toplum Kuruluşları (Ziraat Odaları, Hayvancılık Birlikleri vb.) tarafından yönetilmesini isteyen (katılan) çiftçilerin oranı %6.9 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar mera yönetiminin çiftçilerin kendileri tarafından yapılmasının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Ancak uygulamada bu yönetim isteğinin yeteri kadar başarılı olmadığı görülmüştür. Bundan dolayı, Mera Kanunu'nda belirtilmiş MYB'lerine hayvanı olmayan çiftçilerin katılması ve GTHB İl Müdürlükleri'ne daha fazla yetki verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunun gerçekleşmesi durumunda sürdürülebilir mera kullanımına katkı sağlayacağı belirtilebilir.

Sonuç olarak; araştırma alanında yapılan mera ıslah çalışmalarında istenen başarının sağlanamadığı, meralardaki kaba ot veriminin ıslah çalışmasından sonra devam ettirilemediği, mera ıslah çalışmalarının benimsenmediği, ıslah çalışmalarına çiftçi katılımın yüksek olduğu ancak mevcut mera ıslah çalışmaları ile sürdürülebilir mera kullanımının olamayacağı sonuçlarına varılmıştır. Bundan dolayı sürdürülebilir mera kullanımını sağlamak için MKY'nin uygulamada yerine getirilmesi, MYB'nin işlevlerini yapması, meranın önemi ve kullanılması konusunda eğitim çalışmalarına önem verilmesi, hayvancılık yapan işletmelerin hayvan sayısının artırılması ve meraların yapısına göre ıslah çalışmalarının belirlenmesi gerekmektedir. Elde edilen bu sonuçlara göre; meralarda sürdürülebilirliğin sadece mera ıslah çalışmaları ile yapılamayacağı, çiftçi koşullarına ve bölgelerin kendi özelliklerine göre mera ıslah çalışmalarının yapılmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

6. KAYNAKLAR

- AÇIKGÖZ, E., Hatipoğlu, R., Altınok, S., Sancak, C., Tan, A., Uraz, D., 2005, “Yem Bitkileri Üretimi ve Sorunları”, ZMO VI. Teknik Kongre Kitabı Bildirileri, sf: 503-518, Ankara.
- AKSOY, A. ve Yavuz, F., 2008, “Hayvancılık İşletmelerinin Avrupa Birliği’ne Uyumu ve Rekabet Edilebilirliği Doğu Anadolu Örneği”, Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt:14(1); sf:37-45. İzmir.
- AKSUNGUR, N. ve Firidun, Ş., 2008, “Su Kaynaklarının Kullanımı ve Sürdürülebilirlik”, Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü Yunus Dergisi, Cilt:1(2), sf: 9-11, Trabzon.
- ALAGÖZ, E., 2005, “Aşağı Seyhan Ovası’na, Adana Tarım İl Müdürlüğü Yayın Elemanlarınca Götürülen Yayın Hizmetlerinin Analizi”, Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- ANIK, C., Topbaş, H., Soncu, A., 2007, “Halkın Bilgi-Bilinç Düzeyi ve Sorunlar-Beklentileri Araştırma Raporu”, Tarım İl Müdürlüğü, Konya.
- ANONİM. 1991, “Doğu Bölgesi Hayvancılık ve Mera Geliştirme Projesi”, <http://www.ifad.org>, Erişim Tarihi: 20.06.2011
- ANONİM. 2012, “Mera Kanunu Kapsamında Yapılan Çalışmalar”, <http://www.bugem.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.02. 2012.
- ANONİM. 2015, “Mera Kanunu”, <http://www.tarim.gov.tr>, Erişim Tarihi:19.05.2015.
- ARNOUD, D., Leabon, T., 2000, “Towards Wise Decision Making: A Case Study”, www.decision-making.co.uk, Erişim Tarihi: 20.05.2011.
- ATEŞ, H., Terin, M., 2008, “Hayvancılığa Yönelik Yapılan Kalkınma ve Yayın Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirmesi Van İli Örneği”, Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:22(2); sf: 7-16. Bursa.
- AVCIĞLU, R., Soya, H., Kendir, H.,” 2010, “Meralarımızın Korunma ve Kullanımı”, Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, sf: 199-211, Ankara.
- BALABANLI, C., Albayrak, S., Türk, M., Yüksel, O., 2006, “4342 Sayılı Mera Kanunu Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları”, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A (1), sf: 75-81. Isparta.
- BALABANLI, C., 2008, “Halkın Bilgi-Bilinç Düzeyi ve Sorunlar-Beklentileri Araştırma Raporu”. Tarım İl Müdürlüğü, Burdur.
- BAŞPINAR, E., Mendeş, M., 2000, “İki Yönlü Tablolarda Uyum Analizi Tekniğinin Kullanımı”, Tarım Bilimleri Dergisi, Cilt:6(2), sf: 98-106. Ankara.
- BAYAZİT, H. A., 2009. “Sürdürülebilir Tüketim Davranışının Kazanılmasında Tüketici Eğitiminin Rolü”, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:10(3), sf: 143-151. Kırşehir.
- BOZ, İ., Akbay, C., 2005. “Factors Influencing The Adaptation of Maize in Kahramanmaraş Province of Turkey Agricultural Economics”, <http://ideas.repec.org>. Erişim Tarihi: 17.02. 2011.
- BURTON, M., 1997. “Why Do UK Organic Horticultural Producers Adopt Organic Techniques” NEN of (6) pp.7-10, UK.
- CEVHER, C., 2010. “Tarımsal Desteklerin Yem Bitkisi Üretimi ve Sürdürülebilirliğine Etkisi, Kayseri İli Örneği”, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Sonuç Raporu, Ankara.
- ÇETİN, M., 2006. “Teori ve Uygulamada Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma”, Ç.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:7(1), sf: 1-20. Adana.
- ÇUKUR, T., Işın, F., 2008. “İzmir İli Torbalı İlçesinde Sanayi Domatesi Üreticilerinin Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları”, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:45(1), sf: 27-36. İzmir.
- DEĞİRMENCİ, M., 2008. “Sulama Yönetimi ve Sorunları”, TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi Bildirileri, Cilt:2, sf: 197-203. Ankara.
- DEMİR, P., Aral, S., 2009, “Kars İlinde Faaliyet Gösteren Süt Sığırcılık İşletmelerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, Cilt:80(3), sf: 17-22. Ankara.

- DEMİR, N., Yavuz, F., 2010, "Hayvancılık Destekleme Politikalarına Çiftçilerin Yaklaşımlarının Bölgearası Karşılaştırmalı Analizi", Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:41(2), sf: 113-121.
- DENNERY, P., 1995, "Inside Urban Agriculture: An Exploration of Food Producer Decision Making in Nairobi Slum", M.Sc. Thesis. Wageningen Agricultural University, Nairobi Slum.
- DOĞANER, G. F., 2011, "Globalleşen Dünyada (Nasıl Bir) Sürdürülebilir Kalkınma", <http://www.yildiz.edu.tr/gonel/akademikdosyaları>. Erişim Tarihi: 22.02. 2011.
- EKİZ, H., 1991, "Meralarımız İlgi Bekliyor", Pankobirlik Dergisi, Sayı:12, sf: 5-6. Ankara.
- EKİZ, H., 1999a, "Yeni Mera Yasası ve Türkiye Açısından Önemi", Ormancılık Bilimleri Konferansları, Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi, Çankırı.
- EKİZ, H., 1999b, "Çayır-Mera Amenajmanı ve Islahı (Mera Amenajmanı Teknikleri Bölümü)", Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çayır-Mera Yem Bitkileri Havza Geliştirme Daire Başkanlığı, Mera Kanunu Eğitim ve Uygulama El Kitabı, sf: 173-179, Ankara.
- EKİZ, H., Yıldız, G., Sancak, C., Yılmaz, A., Eraç, A., Çolpan, İ., Fıncıoğlu H.K., Sevimay, C.S., Altınok, S., Kendir, H., Şehu, A., Hakyemez, B.H., Gürsoy, Ü., Gök, F.M., Ünal, S., Uluç, F., Çimen, N., 2001, "Çayır-Mera Ve Yem Bitkileri Kültürünü Geliştirme", T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 8. Bölüm, sf: 123-133, Ankara.
- EREN, E., 2006, "Kahramanmaraş İli Göksun İlçesinde Sığır Besiciliği Yapan İşletmelerin Yapısı ve Sorunları". Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- GEASON, L. A., Haris, C. K., Vanderpool, C. K., 2003, "Social Psychological Model of Farmer Decision Making Process", <http://lter.kbs.msu.edu>. Erişim Tarihi: 02.03. 2011.
- GÜLER, C., Çobanoğlu, Z., 1997, "Toprak Kirliliği". TC Sağlık Bakanlığı Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi No: 40, Ankara.
- GÜN, S., 1998, "Yeni Mera Yasasına İlişkin Bazı Görüşler", Türk-Koop. Ekin Dergisi, Cilt:1(2), sf: 57-61. Ankara.
- KARAMAN, Y., Aygün, C., Demir, B., Erdoğan, İ., 2007, "Halkın Bilgi-Bilinç Düzeyi ve Sorunlar-Beklentileri Araştırma Raporu", Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Eskişehir.
- KARLI, B., Çelik, Y., 2003, "GAP Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği", Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayını, No:97, Ankara.
- KONYAR, K., Osborn, T., 1990, "A National Level Economic Analysis of Conservation Reserve Program Participation: A Discrete Choice Approach", The Journal of Economics Research, Vol:2(2), Washington.
- KOPPELMAN, R., French, J. H., 1996, "A Framework for Understanding Agroforestry Decision Making at The Farm Household Level", Regional Wood Energy Development Programme in Asia, Printed by FAO, Bangkok.
- KÖKSAL, Ö., 2009, "Organik Zeytin Yetiştiriciliğine Karar Verme Davranışı Üzerine Etkili Olan Faktörlerin Analizi", Doktora Tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- O'MALLEY, C., 2003, "An Analysis of The Relationship Between Municipal Agricultural Land Use Planning Policies and Farm Diversification: Case Study in Kings County, Nova Scotia", The Faculty of Graduate Studies of the University of Guelph, For the Degree of Master Science, Ontario.
- ÖREN, M. N., Yurdakul, O., Çevik, B., Dinç, U., 2000, "Türkiye'de Ulusal Entegre Projeler ve Tarımsal Kalkınma", Ziraat Mühendisleri Odası, Kongre 2000 Bildiriler Kitabı, Ankara.
- ÖZTÜRK, T., Megüloğlu, M., 2008, "Sürdürülebilir Kalkınmada Fiziksel Kırsal Alan Planlaması", OMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:23(3), sf: 209-215. Samsun.
- PADEL, S., 2001, "Conversion to organic farming: A Typical Example of The Diffusion of and Innovation", Sociologia Ruralis. Published by Blackwell Publishers, Vol:41(1); pp. 40-61.
- PUNYAGARD, A., 1998, "Factors Influencing Decision Making in Expanding Area for Onion Growing of Onion Cooperatives Members", M.Sc. Thesis. Mae Wang District, Chiang Mai Province, Graduate School of Chaing Mai University, Chiang Mai.

- ROGERS, E. M., 1983, "Diffusion of Innovation", The Free Press, New York
- SAYGI, Y. D., Alarşlan Ö. F., 2012, "Kaba Yem Destekleme Uygulamalarının Yozgat Yöresi Süt Sığırı Yetiştiriciliğine Etkileri", Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, Cilt:83(2), sf:25-35, Ankara.
- SELİMOğLU, E., Yılmaz, H., 2009, "Hizmet İçi Eğitimin Kurum ve Çalışanlar Üzerine Etkileri", <http://www.paradoks.org>, Erişim Tarihi: 06.03.2011
- SEZGİN, A., Yurttaş, Z., Yavuz, F., 2008, "Erzurum İlinde Uygulanan Hayvancılığa Yönelik Çiftçi Eğitimi Projelerinin Karşılaştırılmalı Analizi", Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt:14(2), sf: 75-85. İzmir.
- SRIPAKDEE, L. A., 2000, "Farmers' Decision Making Process on The Participation İn Subsistence Agriculture Project in San Sai District", M.Sc. Thesis. Graduate School of Chaing Mai University, Chaing Mai.
- STORSTAD, O., Bjorkhavg, H., 2003, "Foundations of Production And Consumption of Organic Food in Norway: Common Attitudes Among Farmers and Consumers", Agriculture and Human Values. Kluwer Academic Publishers, Vol:20, pp. 151-163, Norway.
- SUNER, A., Çelikoğlu, C. C., 2008, "Uygunluk Analizinin Benzer Çok Değişkenli Analiz Yöntemleri İle Karşılaştırılması", İstatistikçiler Dergisi, Cilt:1(1), sf: 9-15. Ankara.
- SÜRMEŒ, M., Yavuz, T., Töngel, Ö., Çankaya, N., 2007, "Halkın Bilgi-Bilinç Düzeyi ve Sorunlar-Beklentileri Araştırma Raporu", Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun.
- ŞAHİN, K., Yılmaz, İ. H., 2008a, "Van İli Gürpınar İlçesinde Yem Bitkileri Üretimi ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma", Tarım Bilimleri Dergisi, Cilt:14(1), sf: 16-21. Ankara.
- ŞAHİN, K., Yılmaz, İ. H. 2008b, "Van İlinde Yem Bitkileri Tarımı, Mera Kullanımı ve Sosyo-Ekonomik Yapı Üzerine Bir Araştırma", Tarım Bilimleri Dergisi, Cilt:14(4), sf: 414-419. Ankara.
- TATLIDIL, F., Boz, İ., Tatlıdil, H., 2009, "Farmers' Perception of Sustainable Agriculture and its Determinants: A Case Study İn Kahramanmaraş Province of Turkey", Journal of Environment, Development and Sustainability, Vol:11(6)
- TALUğ, C., Tatlıdil, H., 1993, "Tarımsal Yayım ve Haberleşme", Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, Yayın No: 143, Ankara.
- THUNGWA, S., 2000, "The Decision Making on Mixed Farming Practices of Farmers in Sathing Phra", The National Research Council of Thailand, Thailand.
- VOLKAN, Ç., 2011, "Geleceğimiz; Çayır ve Meralarımız", <http://www.internethaber.com>. Erişim Tarihi: 25.03.2011.
- YAŞAR, B., Seçer, A., Davran, M., 2008, "Tarımsal Su Kullanımı ve Yönetiminde Ekonomik Sosyal ve Çevresel Sürdürülebilirlik", TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi Bildirileri, Cilt:1(2), sf: 205-213. Ankara.
- YAVUZ, G., 2010, "Polatlı İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi", Doktora Tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YIKMAZ, R. F., 2011, "Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi", Uzmanlık Tezi. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayını, Yayın No: 2820, Ankara.

7. EKLER

7.1. EK-1 Proje Anketi

I- SOSYO-EKONOMİK NİTELİKLER

1. Çiftçinin yaşı.....
2. Eğitim Seviyesi Okur-yazar değil Okur- yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
3. Nereden ikamet ediyorsunuz Kırsal Kent
4. Tarımsal faaliyet dışında geliriniz var mı? Evet Hayır
5. Sosyal güvenceniz var mı? SSK Bağ-Kur Emekli sandığı Yeşil kart Yok Özel Diğer...
6. Hane halkının yıllık geliri ne kadardır?TL
7. Tarımsal kooperatif ya da demeklerden (Sivil Toplum Kuruluşu) hangisi ya da hangilerine üyesiniz?
 Üye değilim

II- İŞLETME YAPISI

2.1. Arazi miktarı (dekar)

Arazi Nevi	Kendi Arazisi	Kiralanan Arazi	Ortak Arazi	Toplam	Arazi parça sayısı
Kuru					
Sulu					

2.2. İşletmenin Sahip Olduğu Hayvan Varlığı (baş)

	Büyükbaş (adet)	Manda (adet)	Küçükbaş (adet)
Yerli			
Melez			
Kültür			
Toplam			

2.3. Son 3 yıl içinde hayvanlarınızı sigorta yaptırdınız mı? Evet Hayır

2.4. Hayvanlarınızın ırkını biliyor musunuz? Evet Hayır

Cevap evet ise, ırkın adlarını söyleyebilir misiniz? Sığır.....
Koyun..... Keçi..... Diğer.....

2.5. İşletmeniz kaç kişi bulunuyor..... Hayvancılık ile uğraşan kişi sayısı.....

2.6. Hayvancılık yapma amacınız nedir (hayvancılığı niçin yapıyorsunuz?)

	Hiç yok	Çok Azını	Birazını	Yarısını	Hepsini
Aile tüketimi					
Pazar Yönelik					
Çevresel şartlar					

2.7. Üretim Deseni (2012 yılı)

Ürünler	Ekilen Alan (da)		Üretim (kg)		Tohum miktarı (kg/da)	Üretim Yılı
	Kuru	Sulu	Kuru	Sulu		

2.8. Son 3 yıl içinde bitkisel üretimini sigorta yaptırdınız mı? Evet Hayır

3. MERA ALANLARI VE ISLAH ÇALIŞMASI

3.1. Mera Kanunu hakkında bilginiz var mı? Evet Hayır

Cevap evet ise; Mera Kanunu hakkında bildikleriniz nelerdir?

....

3.2. Köyünüzdeki meradan yararlanıyor musunuz? Evet Hayır

3.3. Meraların önemine yönelik düşünceler (Meralar ne işe yarar, önemini belirtiniz)

	Hiç önemli değil	Önemli değil	Yeterli düzeyde	Önemli	Çok önemli
Hayvanların otlatılması için önemlidir					
Erozyonu önlemek için önemlidir					
Hayvansal üreme açısından önemlidir					
Hayvanlar mera bitkisini sevmektedir					

3.4. Mera verimliliğini arttırmak için yapılması gerekli faaliyetler

	Hiç önemli değil	Önemli değil	Yeterli düzeyde	Önemli	Çok önemli
Mera Kanunu eksiksiz uygulanmalı					
Mera ıslahı yapılmalı					
Mera usulüne uygun otlatılmalı					
Yayım faaliyetleri arttırılmalı					
Sulama imkânları arttırılmalı					

3.5. Köy yönetimi olarak mera ıslah çalışması için bir talepte buldunuz mu? Evet Hayır

3.6. Islah çalışmasından önce mera alanları ile ilgili bilgi verildi mi? Evet Hayır

Cevap evet ise; bilgi nasıl verildi?.....

3.7. Mera alanları ile ilgili verilen bilgilerden tatmin oldunuz mu? Evet Hayır Kısmen

3.8. Mera ıslah çalışmasından önce yem bitkisi üretimi yapıyor muydunuz? Evet Hayır

3.9. Yem bitkisi üretmeye başladıktan sonra merada hayvan otlatmada değişiklik oldu mu?

Otlatmayı azalttım Değişiklik yapmadım Otlatmayı arttırdım

3.10. Köyünüzde yapılan mera çalışmasına katıldınız mı? Evet Hayır

Cevap evet ise; nasıl destek oldunuz?

3.11. İslah çalışmasının başarısı ve ot verimliliğinin devamı hakkındaki düşünceler

	Hiçbir Zaman	Biraz	Orta	Çok	Tamamen
Mera ıslah çalışması başarılı olmuştur					
Meralarda ot verimliliği devam ettirilebilir					

3.12. Meralarda verimliliğin devamı hakkındaki düşünceler

Meradaki verimlilik devam eder mi?	Hiç önemli değil	Önemli değil	Fark etmez	Önemli	Çok önemli
Eski alışkanlıklardan vazgeçmek zor					
Her zaman teknik destek bulmak güç					
Herkesin aynı kurallara uyması zor					
Kanunları uygulamak zor					

3.13. Meralarda ıslah çalışması hakkındaki düşünceler (ıslah çalışmasından sonra mera alanında neler değişti)

İslah çalışmasından sonra	Hiç önemli değil	Önemli değil	Fark etmez	Önemli	Çok önemli
Hayvanlar daha iyi besleniyor					
Toprak erozyonunu önledi					
Deneyim sahibi olduk					
Doğal çevre güzelleşti					
Yem maliyeti azaldı					

3.14. Meraların amaç dışı kullanımına yönelik görüşler (meraları amacı dışında kullanmak ister misiniz)

Amaç dışı kullanım	Hiçbir Zaman	Biraz	Orta	Çok	Tamamen
Konut alanı					
Tarla tarımı					
Ahır-Ağıl					
Köyün diğer ihtiyaçları					
Mera olarak kalsın					

3.15. Merayı kiralamak ister misiniz? Evet Hayır

3.16. Mera alanları Sivil Toplum Kuruluşlarına devir edilsin mi? Evet Hayır

3.17. Mera Yönetim Birliği (MYB) var mı? Evet Hayır

Mera Yönetim Birliği'nin görevinden memnun musunuz? Evet Hayır

3.18. MYB görevinde memnun değil ise nedenleri

3.19. Mera yönetim birliklerine katılır mısınız? Evet Hayır

3.20. Mera Yönetim Birliğine katılmama nedenleri

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Sorumluluk almak istemiyorum					
Yasaları uygulamak zor					
Hayvan sahipleri katılmalı					

3.21. Mera Yönetim Birliğinin görevleri neler olmalı

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Otlatma planını uygulamak					
Meraların korunmasını sağlamak					
Mera bakım işlerini yaptırmak					

3.22. İslah çalışmasının sağlamış olduğu yararlar (Mera ıslah çalışmasının size ne faydası oldu)

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
İslah çalışmasından sonra	Katılmıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum
Hayvan sayısında artış oldu					
Et ve süt veriminde artış oldu					
Otl veriminde artış oldu					
Hayvanların yem tüketiminde azalma oldu					
Besi süresi azaldı					
Köyde hayvancılık yapan aile sayısı arttı					

3.23. Mera üzerindeki bitki kalitesi aynı düzeyde kalıyor mu? Evet Hayır

3.24. Köyünüzde otlatma planı var mı? Evet Hayır

3.25. Köyünüzdeki otlatma planını biliyor musunuz? Evet Hayır

Cevap evet ise; İlk otlatma tarihi..... Son otlatma tarihi.....

3.26. Köyünüzdeki otlatma planına uyuyor musunuz? Evet Hayır

3.27. Otlatma planına uymuyorsanız nedenleri nelerdir.

3.28. Otlatma planı konusunda, çobanlara bilgi veriyor musunuz? Evet Hayır

3.29. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan işletmeler arasında otlatma konusunda sorun oluyor mu?

	Hiç olmuyor	Çok az	Orta	Çok	Çok fazla
Sorun oluyor mu?					

3.30. Meralar kimler tarafından yönetilmelidir?

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Hayvancılık yapanlar					
İlçe tarım müdürlüğü					
Mera yönetim birliği					
Muhtar ve Azalar					
Sivil toplum kuruluşları					

3.31. İslah edilen mera alanı doğru seçilmiş midir? Evet Hayır Kısmen

3.32. İslah edilen alan sizce yanlış seçildi ise nedenleri nelerdir?

3.33. Tarım Müdürlüğü mera konusunda görevini yapmakta mıdır? Evet Hayır Kısmen

3.34. Tarım Müdürlüğü mera ıslah çalışması konusunda görevini yapmıyor ise size neler yapmalıdırlar.

.....

3.35. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından beklentileriniz var mı?

.....

3.36. Tarımsal becerilerinizi ve bilgilerinizi arttırmak için hangi araçları kullanıyorsunuz?

Bilgi ve Beceri Kaynakları	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Çoğu zaman	Her zaman
Televizyon					
Radyo					
Gazete ve Dergi					
İnternet					
İl/İlçe Tarım Müdürlüğü					

Tarım Danışmanları					
Dernek veya Kooperatifleri					
Önder Çiftçiler					
Tohum-İlaç Bayileri					

7.1. EK-2 Mera Kanunu

Kanun Numarası : 4342

Kabul Tarihi : 25/2/1998

Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 28/2/1998 Sayı : 23272

Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 38

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; daha önce çeşitli kanunlarla tahsis edilmiş veya kadimden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullandırılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamaktır.

Kapsam

Madde2–Bu Kanun, mera, yaylak ve kışlak alanları ile umuma ait çayır ve otlak alanları kapsar.

Tanımlar

Madde 3 – Bu Kanunda geçen;

- a) Mera Vasıf ve Kapasitesi: Meraların verimliliklerine göre sınıflandırılmasını,
- b) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,
- c) Çayır: Taban suyunun yüksek bulunduğu veya sulanabilen yerlerde biçilmeye elverişli, yem üretilen ve genellikle kuru ot üretimi için kullanılan yeri,
- d) Mera: Hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri,
- e) Yaylak: Çiftçilerin hayvanları ile birlikte yaz mevsimini geçirmeleri, hayvanlarını otlatmaları ve otundan yararlanmaları için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri,
- f) Kışlak: Hayvanların kış mevsiminde barındırılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri,
- g) Otlatma Hakkı: Bir veya birden fazla köy veya belediyeye tahsis edilmiş olan mera, yaylak ve kışlaklarda, çiftçilerin her birinin müşterek otlatabileceği büyükbaş hayvan birimi sayısını,
- h) Otlatma Kapasitesi: Belli bir alanda ve eşit zaman aralıkları ile uzun yıllar bitki örtüsüne, toprak, su ve diğer tabii kaynaklara zarar vermeden otlatılabilecek büyükbaş hayvan birimi miktarını,
- ı) Tahsis: Çayır, mera, yaylak ve kışlakların kullanımlarının verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde düzenlenerek, münferiden ya da müştereken yararlanılmak üzere bir veya birkaç köy ya da belediyeye bırakılmasını,
- i) Tahdit: Çayır, mera, yaylak ve kışlak arazisi olduğuna karar verilen yerlerin sınırlarının usulüne uygun olarak ülke nirengi sistemine dayalı 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde belirtilmesini ve bu sınırların arazi üzerinde kalıcı işaretlerle işaretlenmesini,
- j) Tespit: Bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesini,
- k) Komisyon: Mera komisyonunu,
- l) Teknik Ekip: Komisyona bağlı olarak görev yapacak ekipleri,

m) Otlak: Mera ile aynı niteliklere sahip yeri,

n) Büyükbaş Hayvan Birimi: Hayvan sayısının, bir büyükbaş hayvan birimi olan 500 kg canlı ağırlığa çevrilerek ifade edilen şeklini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama

Mera, Yaylak ve Kışlakların Hukuki Durumu

Madde 4 – Mera, yaylak ve kışlakların kullanma hakkı bir veya birden çok köy veya belediyeye aittir. Bu yerler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Komisyonun henüz görevine başlamadığı yerlerde, evvelce çeşitli kanunlar uyarınca yapılmış olan tahsislere ve teessüs etmiş teamüllere göre; mera, yaylak ve kışlakların köy veya belediye halkı tarafından kullanılmasına devam olunur. Mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir.

(Değişik dördüncü fıkra: 27/2/2013-6443/1 md.) Amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumuna getirmek amacı ile yapılan veya yapılacak olan masraflar sebebiyet verenlerden tahsil edilir. Yapılan masraflar karşılığı tahsil edilen tutarlar genel bütçeye, yapılacak olan masraflar karşılığı tahsil edilen tutarlar ise il müdürlüklerince hazırlanan ıslah projelerine uygun olarak o yerin ıslah çalışmalarında kullanılmak üzere köy sandığında veya belediye bütçesinde açılacak hesaba gelir kaydedilir. Umuma ait çayır ve otlak yerlerinin kullanılmasında ve bunlardan faydanılmasında mera yaylak ve kışlaklara ilişkin hükümler uygulanır.

Mera, Yaylak ve Kışlak Olarak Tahsis Edilecek Yerler

Madde 5 – Komisyonca tespit edilecek ihtiyaca göre aşağıda belirtilen yerler mera, yaylak ve kışlak olarak, köylere veya belediyelere tahsis edilir.

- Kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere tahsis ya da terk edilen yerler,
- Devletin hüküm ve tasarrufunda veya Hazinesinin mülkiyetinde bulunan arazilerden etüt sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler,
- Mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılmak amacıyla kamulaştırılacak yerler,
- Tapu kayıtlarında mera, yaylak ve kışlak olarak görülen ve halen işgal edilen yerler.

Komisyon ve Teknik Ekipler

Madde 6 – Mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca yapılır. Bu amaçla valinin görevlendireceği bir vali yardımcısı başkanlığında; Bakanlık il müdürü, Bakanlık il müdürlüğünden konu uzmanı bir

ziraat mühendisi, Köy Hizmetleri il müdürlüğünden bir ziraat mühendisi, defterdarlıktan veya bulunamaması halinde vali tarafından görevlendirilecek bir hukukçu, Milli Emlak Müdürlüğünden bir temsilci, Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman, Ziraat Odası Başkanlığından bir temsilci olmak üzere sekiz kişiden oluşan bir komisyon kurulur. Ayrıca orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırında bulunan mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi çalışmalarında, ilgili orman teşkilatından bir orman mühendisi, 3083 sayılı Sulama

Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu uyarınca reform bölgesi ilan edilen alanlarda bulunan mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi çalışmalarında Tarım Reformu Teşkilatından bir ziraat mühendisi bu komisyonlarda üye olarak görevlendirilir.

Komisyonlar valilik onayı ile oluşturulur. Vali yardımcısının bulunmadığı durumlarda komisyona Bakanlık il müdürü veya görevlendireceği konu uzmanı bir ziraat mühendisi başkanlık eder. Mera, yaylak ve kışlak varlığı ile hayvancılık potansiyeli dikkate alınarak ihtiyaç duyulan il merkezi ve

ilçelerde komisyona bağlı olarak çalışacak ve tespit, ölçme, harita yapma ve yer gösterme çalışmalarını yapmak üzere "Teknik Ekipler" oluşturulur.

(Değişik dördüncü fıkra: 27/5/2004-5178/1 md.) Bu ekipler; Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünden bir ziraat mühendisi, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünden bir ziraat mühendisi veya teknik eleman, Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman, Millî Emlak Müdürlüğünden bir temsilci, orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırı meraları ile ilgili olarak bir orman mühendisi, 22.11.1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununun uygulama alanlarında Tarım Reformu Teşkilatından bir ziraat mühendisi ile meradan yararlanan köy ise köyün muhtarı, belediye ise belediye temsilcisi ile komisyonun teklifi ve valinin onayı ile seçilen iki mahallî bilirkişiden oluşur. Teknik ekipler ilçelerde kaymakamın, illerde komisyonun teklifi ve valinin onayı ile oluşturulur. Komisyon ve teknik ekiplerin çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

Duyuru

Madde 7 – Komisyon çalışma alanına giren köy ve belediyeler ile inceleme gün ve yerini, 9 uncu maddeye göre yapılacak tespit çalışmalarından en az otuz gün önce bu köy ve belediyelerde, ayrıca bunların bağlı oldukları ilçelerde, alışılmış araçlarla duyurulur. Ayrıca, durum ilgili orman teşkilatı müdürlüklerine, köy muhtarlıklarına ve belediye başkanlıklarına tebliğ edilir. 3402 sayılı Kadastro Kanunu uyarınca programa alınan yerler, çalışmaların başlamasından en az 4 ay önce, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce, Bakanlığa bildirilir. Bu süre içinde ilgili komisyonlar tarafından mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdidi yapılarak, durum Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne intikal ettirilir. Komisyonlar, yukarıda belirlenen süre içinde mera tespit ve tahdit işlemlerini yapmadığı takdirde, bu işlemler, 3402 sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre kadastro komisyonlarınca gerçekleştirilir.

Tespit ve Tahsisten Önce Yapılacak İşler

Madde 8 – İlgili köylerin muhtarları veya belediyelerin başkanları, yapılan tebliğden itibaren otuz gün içinde mera, yaylak ve kışlakların tamamen veya kısmen kendi köy veya belediyelerine ait olduğunu ispata yarayan bütün bilgileri ve varsa belge örneklerini komisyona vermeye mecburdurlar. Muhtarlar veya belediye başkanları, köy veya belediye sınırları içindeki ailelerin sayısını ve bunlara ait hayvanların cins ve miktarları ile mera, yaylak ve kışlaklardan kimlerin ne şekilde ve ne miktarda yararlandıklarını da, aynı süre içinde yazılı olarak komisyona bildirmekle yükümlüdürler. İlgili orman teşkilatı müdürlükleri, yapılan tebliğden itibaren otuz gün içinde kendi bölgelerinde orman sınırları içinde bulunan mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili bilgileri ve belgeleri komisyona vermekle yükümlüdür. Tapu sicil müdürlüğü ve ilgili diğer kuruluşlar mera, yaylak ve kışlak olarak tespit edilecek yerlerin 5 inci maddede belirtilen şartları taşıdığını gösteren bilgi ve belge örneklerini, en kısa sürede komisyona vermekle yükümlüdürler.

Tespit ve Tahdit Çalışmaları

Madde 9 – Komisyonca görevlendirilen teknik ekipler mevcut mera, yaylak ve kışlaklar ile bu Kanun gereğince mera, yaylak ve kışlak kapsamına alınacak alanları tespit ederek bu alanların sınırlarının belirlenmesi ve işaret konulması işlemlerini yapar, 1/5000 ölçekli haritalarını tanzim ederek bu yerleri sınırlandırır. Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit edilen yerlerin, bu Kanunda gösterildiği şekilde sınırlandırılmasına esas olmak üzere, yapılması gereken arazide sınır belirlemesi ve işaret konulması işlemleri, ilgili köy muhtarları ile belediye başkanlarının veya görevlendirecekleri temsilcilerinin de hazır bulunması kaydıyla gerçekleştirilir. Teknik ekiplerce, bu Kanunun uygulandığı köy veya belediyelerin ekolojik, tarımsal ve ekonomik özellikleriyle mevcut hayvan varlıkları ve bunların gelecekteki muhtemel gelişmeleri dikkate alınarak, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikteki normlara göre mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçları tespit edilir. Bu işlemlerin sonunda bir tutanak düzenlenir ve hazır bulunanlarca imzalanır. **(Değişik beşinci fıkra : 27/5/2004-5178/2 md.)** Çalışma alanları içinde orman tahdidi yapılmamış orman içi mera, yaylak ve kışlaklar, Çevre ve Orman Bakanlığınca illerde görevlendirilen iki üyeden oluşan komisyonun görüşü alınarak tespit edilir. Mahkeme kararı ile kesin hükme bağlanan, orman tahdidi kesinleşen ve kadastro yapılan yerlerde mera, yaylak ve

kışlakların kesinleşmiş sınırları esas alınır. **(Ek fıkra: 3/7/2003-4916/27 md.)** Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde bulunan, Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya Hazinesinin özel

mülkiyetindeki arazilerin mera, yaylak ve kışlak olarak tespit ve tahdit çalışmalarından önce Maliye Bakanlığından izin alınır. Bu Kanun uygulamalarında kullanılacak haritalar, Bakanlıkça gerektiğinde gerçek veya tüzel kişilere ihale yolu ile yaptırılabilir. **(Ek cümle: 27/5/2004-5178/2 md.)** Bakanlık bu ihaleler ile bu Kanun kapsamında uygulamaya konulan projelerde gelecek yıllara yaygın yüklenmeye girişebilir.

Özel Sicile Kayıt

Madde 10 – Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit ve tahdit edilen yerlerin haritalarının birer örneği, ilgili Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilir. Kadastro gören yerler, 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16 ncı maddesinin (B) bendine göre düzenlenen özel siciline kaydedilir. Birden fazla il veya ilçenin sınırları içinde kalan mera, yaylak ve kışlaklar, idari sınırlar içerisinde kaldığı yerin Tapu Sicil Müdürlüğündeki özel sicile kaydedilir. Komisyonlarca, kadastro görmeyen yerlerde tespit, tahdit ve tahsisi yapılan mera, yaylak ve kışlaklar Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce özel sicile kaydedilmek üzere Tapu Sicil Müdürlüklerine bildirilir. Komisyon ve Kadastroca tespit, tahdit ve tahsisi yapılan mera, yaylak ve kışlakların ayrıca Bakanlık il müdürlüğünce envanteri tutulur.

Tahsis İçin İhtiyaç Tespiti

Madde 11 – Komisyon; bölgenin ekonomik durumunu, iklim özelliklerini, toprak işleme esaslarını, arazi kullanma şekillerini ve kullanma kabiliyet sınıflarını dikkate alarak mevcut mera, yaylak ve kışlaklar ile bu amaçla kullanılabilecek diğer alanları, sulama ve geçit yerlerini tespit eder ve haritaları üzerinde belirler. Köy veya belediyenin münferiden veya müştereken yararlanacağı mera, yaylak ve kışlak ihtiyacının belirlenmesinde, bu alanların karakter ve otlatma kapasitesi, bitkisel ve hayvansal gelişme ve otlatılacak hayvan miktarı dikkate alınır. Hesaplama, bir büyükbaş hayvan birimi için verilmesi gerekli olan mera, yaylak ve kışlak alanı üzerinden o yerlerdeki çiftçi ailelerinin otlatma hakkı bulunur.

Tahsis Kararı

Madde 12 – Komisyon, 11 inci maddeye göre belirlenen ihtiyacı karşılayacak miktarda mera, yaylak ve kışlaklar ile bunlarla ilgili sulama ve geçit yeri olarak tespit edilen alanları halkın ortak olarak yararlanmaları amacıyla, o köy veya belediye tüzel kişiliğine tahsis eder ve tahsis kararı valiliğin onayına sunulur. Bu kararda, tahsis edilen yerin niteliği, miktarı, sınırları, hayvan sulama ve geçit yerleri, tahsis amacı, otlatma kapasitesi, aile işletmelerinin büyükbaş hayvan birimi üzerinden otlatma hakkı ve otlatabilecekleri hayvan sayısı da belirtilir. İhtiyaçtan fazla çıkan kısım ise, ihtiyaç içinde bulunan çevre köy veya belediyelerle hayvancılık yapan özel veya tüzel kişilere kiralanabilir. Ancak kiralama durumu tahsis edilen köy ve belediyelerin hayvan sayısına göre her 5 yılda yeniden değerlendirilir. Ayrıca bu Kanun kapsamına alınmakla birlikte, ancak ıslah edilmek suretiyle mera olarak kullanılabilecek alanlar, gerekli ıslah işlemlerini taahhüt eden özel ve tüzel kişilere kiralanabilir. Kiralama usul ve esasları yönetmelikle belirlenir. **(Ek fıkra: 27/2/2013-6443/2 md.)** Kiralanacak alanda hayvancılık için gerekli bakım, barınma ve su ihtiyaçlarını karşılayacak zorunlu hayvancılık tesisleri kurulabilir. Bu tesislerin taban alanı, kiralanacak alanın yüzölçümünün yüzde birini geçemez. Bu oranı bir katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu tesislerin yapılması ve kullanılması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Tahsis Kararının Tebliği, İlanı, İtirazı ve Kütüğe Kayıt

Madde 13 – Teknik ekiplerce yapılan çalışmaların sonuçları komisyonca ilgili köy ve belediyelerin ilan yerlerinde 30 gün süre ile askıda kalır. Teknik ekiplerin tespit ve tahdit sonuçlarına karşı askı ilanı süresi içinde komisyona itiraz edilebilir. Komisyon yapılan itirazları 60 gün içinde karara bağlar. Komisyonun itirazları inceleyerek aldığı kararlar ile tahsis kararları, o yerin köy muhtarlığı ile belediye başkanlığına, defterdarlık veya mal müdürlüğüne, ilgili orman müdürlüğüne ve Tarım Reformu Teşkilatına tebliğ edilir. Ayrıca köy ve belediyelerde ve bunların bağlı olduğu ilçelerde alışılmış araçlarla ilan edilir ve bu konuda tutanaklar ve haritalar eklenecek 30 gün süre ile askıya çıkartılır. Komisyon kararlarına karşı 30 günlük askı ilan süresi ve tebligatı gerektiren hallerde tebliğden itibaren 30 günlük süre içinde asliye hukuk mahkemesine, kadastro yapılan yerlerde ise kadastro mahkemesine dava açılabilir. Dava konusu mera, yaylak ve kışlakların kadastro çalışma alanı dışında kalması halinde kadastro mahkemelerinin yetkisi bu alanlarla ilgili davaları da kapsar. 30

günlük ilan süresi içinde haklarında dava açılmayan kararlar kesinleşir ve tapu sicil müdürlüğüne gönderilerek özel sicile kaydedilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tahsis Amacının Değiştirilmesi

Madde 14 – (Değişik: 27/5/2004-5178/3 md.) Tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlakta bu Kanunda gösterilenden başka şekilde yararlanılamaz. Ancak, bu Kanuna veya daha önceki kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden;

a) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının talebi üzerine, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyeti için zaruri olan,

b) Kültür ve Turizm Bakanlığının talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan,

c) Kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan,

d) **(Değişik: 3/7/2005 - 5403/27 md.)** Köy yerleşim yeri ile uygulama imar plânı veya uygulama plânlarına ilave imar plânlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi, bu kaynaklarda yapılması gereken su ürünleri üretimi ve termale dayalı tarımsal üretim faaliyetleri için ihtiyaç duyulan,

e) 442 sayılı Köy Kanununun 13 ve 14 üncü maddeleri kapsamında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan,

f) Ülke güvenliği ve olağanüstü hal durumlarında ihtiyaç duyulan,

g) Doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan,

ğ) **(Ek: 26/3/2008-5751/3 md.; Değişik: 9/7/2008-5784/26 md.)** Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun talebi üzerine, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümlerine göre, petrol iletim faaliyetleri ile elektrik ve doğal gaz piyasası faaliyetleri için gerekli bulunan,

h) **(Ek: 26/3/2008-5751/3 md.)** Jeotermal kaynaklı teknolojik seralar için ihtiyaç duyulan,

ı) **(Ek: 10/9/2014-6552/112 md.)** Bakanlar Kurulunca kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilen, (1) Yerlerin, ilgili müdürlüğün talebi, komisyonun ve defterdarlığın uygun görüşü üzerine, valilikçe tahsis amacı değiştirilebilir ve söz konusu yerlerin tescilleri Hazine adına, vakıf meralarının tescilleri ise vakıf adına yaptırılır. **(Değişik ikinci fıkra: 9/7/2008-5784/26 md.)** Bu madde kapsamında başvuruda bulunan kamu kurumları ile işletmeciler, faaliyetlerini çevreye ve kalan mera alanlarına zarar vermeyecek şekilde yürütmek ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler. Bu yerler, tahsis süresi bitiminde özel sicile kaydedilir.

(1) 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanunun 145 inci maddesiyle bu bendin 31/1/2015 tarihinde yürürlüğe girmesi hüküm

altına alınmıştır.

Komisyon gerektiğinde; 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununun uygulanmasını Bakanlıktan talep edebilir ve köy veya belediyelerde toplulaştırma projeleri uygulatabilir. **(Değişik dördüncü fıkra: 26/3/2008-5751/3 md.)** Durumu ve sınıfı çok iyi veya iyi olan mera, yaylak ve kışlaklarda birinci fıkranın (a), (f), (g), (ğ) ve (h) bentleri hariç, tahsis amacı değişikliği yapılamaz. (1) Bu Kanun kapsamında, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre arama ve işletme faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkartılacak bir yönetmelikle düzenlenir. Harman yeri, panayır, sıvat ve eyrek yerleri gibi kamu orta mallarının tahsis amacı değişikliğinde bu madde hükümleri uygulanır.

(Ek fıkra: 3/7/2005 - 5403/27 md.) Bakanlık tarafından uygulanacak mera veya arazi toplulaştırma projeleri kapsamında; arazinin niteliği ve kullanım bütünlüğü dikkate alınarak işlenen tarım arazilerinden mera kullanımına mera olarak kullanılan alanlardan arazi plânlaması yapılabilir. Tarımsal kullanım veya mera bütünlüğü sağlamak için, nitelikleri itibarıyla değişim yapılacak arazi bulunamaması durumunda bu fıkra hükümlerine göre değerlendirmek, değiştirmek veya satın almak sureti ile kamulaştırma yapılabilir. Kamulaştırılan bu araziler değişim veya doğrudan satış ile değerlendirilir. Yapılan kamulaştırma ve değişim ile ilgili işlemler ve düzenlenen kâğıtlar Katma Değer Vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç ve katkı payından müstesnadır.

Tahsis Kararında Değişiklik

Madde 15 – Köy veya belediyelerin mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçlarındaki değişme ve gelişmeler göz önünde tutularak, tahsis kararının değiştirilmesi komisyonun teklifi üzerine valiliğin onayı yapılır. Ancak bu değişikliğin yapılabilmesi için, son tahsis kararından itibaren beş yıl geçmiş olması gerekir. Bu süre, 14 üncü maddede öngörülen tahsis amacının değiştirilmesi bakımından uygulanmaz. Tahsis kararındaki değişiklikler mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili özel sicile işlenir.

(1) 26/3/2008 tarihli ve 5751 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinde hernekadar beşinci fıkranın değiştirilmesi hüküm altına alınmışsada; Kanununun gerekçesi ve meclis tutanaklarının incelenmesinden kanun koyucunun iradesinin dördüncü fıkrayı kastettiği anlaşıldığından

düzenleme bu doğrultuda yapılmıştır.

Zilyedlik Yoluyla Yapılmış Olan Tesciller

Madde 16 – Komisyonlar, köy ve belediyelere tahsisli veya kadimden beri bu amaçla kullanılan mera, yaylak ve kışlaklar üzerinde zilyedlik yoluyla hasım gösterilmeksizin yapılmış bulunan tescillerin iptalini sağlamak üzere, durumu Hazineye ihbar etmekle yükümlüdürler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mera, Yaylak ve Kışlakların Korunma, Bakım ve Islahı

Sınırların İşaretlenmesi

Madde 17 – Tespit, tahdit ve tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların çevreleri, teknik esaslara uygun olarak sınır işaretleriyle belirlenir.

Mera Araştırma Bölümlerinin Kurulması

Madde 18 – Mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah, koruma, kontrol ve uygun kullanımını sağlamak için, araştırma, planlama, ıslah projeleri, otlatma zamanı, kullanma sistemi, koruma ve kontrol tedbirlerini tespit etmek üzere; Bakanlıkça uygun görülen yerlerde, mevcut zirai araştırma enstitüleri ve üniversiteler bünyesinde mevzuat çerçevesinde mera araştırma bölümleri kurulur ve mevcut bulunanlar yukarıdaki amaca hizmet edebilecek şekilde yeniden düzenlenebilir.

Mera, Yaylak ve Kışlakların Korunması

Madde 19 – Muhtarlar ve belediye başkanları; mera, yaylak ve kışlakların ve sınır işaretlerinin korunmasından ve ayrıca tahsis amacına göre en iyi şekilde kullanılmasının sağlanmasından sorumludur. Muhtarlar ve belediye başkanları ayrıca, geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinde, kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar.

Bu amaçla ilgili köy ve belediyelerde "Mera Yönetim Birlikleri" kurulur. Mera Yönetim Birliklerinin kuruluş ve çalışma esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir. Muhtarlar ve belediye başkanları, mera, yaylak ve kışlaklara tecavüz olduğu takdirde durumu derhal Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne, il ve ilçe müdürlükleri de valilik veya kaymakamlığa bildirmekle yükümlüdürler. Bu makamlarca 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun veya 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi uyarınca gerekli işlemler yapılır.

İnşaat Yasağı

Madde 20 – Yaylak ve kışlaklarda, 442 sayılı Köy Kanununda öngörülen inşaatlar ile valiliklerden izin alınmak suretiyle imar mevzuatına göre yapılacak kullanma amacına uygun mandıra, suluk, sundurma ve süreklilik göstermeyen barınak ve ağıllar ile Turizm Bakanlığının talebi üzerine turizme açılması uygun görülen bölgelerde ahşap yapılar dışında, ev, ahır ve benzeri inşaatlar yapılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Mera, Yaylak ve Kışlak İddiasının İspatı

Madde 21 – Bu Kanuna göre tahsis yapılmış olan köy veya belediyelerde, mera, yaylak ve kışlak alanları ile ilgili iddialar, ilgili tapu sicil müdürlüğünde tutulan özel sicillerin tanziminden sonra, ancak bu sicildeki kayda dayanılarak ispat edilir. Tahsis kararlarında belirtilen haklara tahsislerin kesinleştiği tarihten itibaren 5 yıl geçtikten sonra tespitlerden önceki hukuki sebeplere dayanılarak itiraz edilemez ve bunlara karşı dava açılmaz.

Yararlanma Hakkı ve Kapsamı

Madde 22 – Çiftçi ailelerinin bir mera, yaylak ve kışlaktan yararlanabilmeleri için, bu yerin bulunduğu köy veya belediye sınırları içinde, tahsisin yapıldığı tarihte en az altı aydan beri ikamet ediyor olmaları gerekir. Ancak, Devletçe naklen yerleştirilenler için bu şart aranmaz. Köy ve belediye sınırları içinde arazisi olmakla birlikte tahsis kararı kapsamına girmeyen çiftçi aileleri, o köy veya belediyeye tahsis edilen mera, yaylak ve kışlaktan yararlanamazlar. Başka yere yerleşme amacı ile buldukları yeri terkeden çiftçi aileleri, yararlanma hakkını kaybeder. Ancak, bunların sürekli ikamet amacıyla geri dönmeleri halinde, bu hak komisyon kararı ile tanınabilir. Göçerlerin mera, yaylak ve kışlaklardan yararlandırılmalarında bu Kanun hükümleri uygulanır. Göçerlerle ilgili uygulama usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Aşırı Otlatmanın Önlenmesi

Madde 23 – Mera, yaylak ve kışlağa, komisyonun tahsis kararında belirtilen miktardan fazla hayvan sokulamaz. Ancak, daha sonra bakım, koruma ve ıslah sonucu mera, yaylak ve kışlağın otlatma ve barındırma kapasitesinde bir artışın olması halinde, köy veya belediyelerin teklifi üzerine veya doğrudan doğruya komisyonca yeniden tespit yapılarak otlatılacak hayvan miktarı artırılabilir.

Sonradan Yerleşenlerle Yeni Ailelerin Yararlanma Hakkı

Madde 24 – Köy veya belediye sınırları içinde çiftçilikle geçinmek üzere yerleşenlerle bu yerleşim yerinde oturup yeni aile kuranlara; mera, yaylak ve kışlağın o tarihteki yeterlilik durumu dikkate alınarak, komisyon tarafından yararlanma hakkı tanınabilir.

İhtiyaç Fazlası Ürünlerin Satılması

Madde 25 – Mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilen ürünlerin ihtiyaç fazlası, Mera Yönetim Birlikleri kararı ile satılabilir. Bu satıştan elde edilen gelir, mera alanlarının geliştirilmesi amacı ile köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba gelir kaydedilir ve amacı dışında kullanılmaz.

Mera, Yaylak ve Kışlaklardan Yararlananların Yükümlülükleri

Madde 26 – Mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanan çiftçi aileleri, yapılacak bakım ve ıslah çalışmalarına ait giderlere, komisyonca gerekli görülmesi halinde, valiliğin onayı ile belirlenecek süre ve miktarlarda katılmakla yükümlüdürler. Bu katılma şekli nakdi olabileceği gibi, işçilik, araç, makina veya bunların işletme giderleri şeklinde de olabilir. Mera, yaylak ve kışlaklardan komisyonca tespit edilecek otlatma haklarına göre yararlanacak hak sahipleri bölgenin ekonomik durumu, otlatma kapasitesi ve otlatma süresi dikkate alınarak, komisyonca her yıl tespit edilecek belli bir ücreti ödemekle yükümlüdürler. Bu alanlarda otlatma hakkının üstünde hayvan otlatılmaz, otlatma haklarından fazla hayvan otlatanlardan bu ücret, fazla her hayvan sayısı için üç katı olarak tahsil edilir. Muhtarlık veya belediyeler tarafından bu amaçla yapılacak tahsilat, o yerin mera alanlarının ıslah ve

geliştirilmesi amacı ile köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba gelir kaydedilir ve amacı dışında kullanılamaz. Komisyonca tespit edilen ücret ve para cezalarının takip ve tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Yükümlülükleri Yerine Getirmeyenler

Madde 27 – 26 ncı maddede öngörülen hususlara riayet etmeyen ve yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanma hakları, Bakanlık taşra teşkilatının teklifi ve valilik onayı ile en az 7 gün, en çok 30 gün süre ile geçici olarak, aynı fiilin tekrarı halinde ise yararlanma hakkı bir otlatma dönemi için iptal edilir. Yasaklanmış yerlerde hayvanlarını otlatmaya devam edenlerle mera, yaylak ve kışlak arazisini sürmek sureti ile tahrip edenler ve izinsiz inşaat yapanlar hakkında, valilik tarafından 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun ile Türk Ceza Kanununun 513 üncü ve devamı maddelerine göre gerekli kanuni işlem yapılır. Birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen fiilleri işleyenleri zamanında duyurmayan muhtar, belediye başkanı gibi bu Kanunun uygulanmasında görev ve sorumluluk verilen kişiler hakkında, genel hükümlere göre işlem yapılır.

Orman Bölgelerinden Yararlanma

Madde 28 – Orman bölgelerindeki köy ve belediyelere tahsis edilen mera, yaylak ve kışlaklardan o köy veya belediye halkı, bu Kanun ve 6831 sayılı Orman Kanunu gereğince konulan kayıtlara uymak şartı ile yararlanırlar. Orman Bakanlığı, orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırı mera, yaylak, kışlak ve otlakların koruma, bakım ve ıslahı konusunda kanunlar ile verilen görevi yapmaya devam eder.

Sınır Değişikliği

Madde 29 – Özel kanunları gereğince köy ve belediye veya diğer mülki idare sınırlarında yapılacak değişiklikler, mera, yaylak ve kışlaklara ilişkin tahsis kararlarını etkilemez.

Mali Hükümler

Madde 30 – (Değişik : 20/6/2001 - 4684/13 md.)

a) (Mülga: 6/6/2002-4760/18 md.)

b) Bu Kanuna göre otlatma amacıyla kiraya verilen mera, yaylak ve kışlaklardan yönetmelikte belirtilen usule göre alınacak ücretler,

c) Üreticilerden satın alınan sütün satın alma bedelinin binde 1’i oranında, süt işleyen kuruluşlarca yapılacak kesinti,

d) Yurt içinde yetiştirilen ve satışı yapılan büyük ve küçükbaş canlı hayvanların satış bedellerinin binde 1’i oranında satıcılarından alınacak pay,

e) (**Değişik: 27/5/2004-5178/4 md.**) Tahsis amacı değişikliği talebinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerden, 14 üncü maddenin birinci fıkrasının (e), (f), (g) bentleri ve vakıf meraları ile toprak muhafaza, sel ve taşkın kontrolü amacıyla yapılacak her türlü ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları ilgili tahsis amacı değişiklikleri hariç, tahsis amacı değiştirilen mera, yaylak ve kışlaklardan elde olunacak yirmi yıllık ot geliri esas alınarak, komisyonca tespit edilerek alınacak ücret,

f)Yayla turizmi amacıyla 20 nci madde çerçevesinde verilecek yapı izinlerinden valiliklerce tespit edilecek miktarda alınan yapı ruhsat ücretleri ile bu yerlerin yıllık kira bedelleri,

g)Her türlü bağış ve yardımlar,

(1) Bu arada yer alan “Bu Kanunla Bakanlığa verilen görevlerin gerçekleştirilmesi amacıyla personel giderleri hariç her türlü cari, yatırım ve transfer giderleri ile huzur haklarının ödenmesinde kullanılmak üzere;” ibaresi, 14/7/2004 tarihli ve 5217 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle madde metninden çıkarılmıştır.

(Değişik son paragraf: 14/7/2004-5217/10 md.) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılır. Yatırılan bu tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Bu maddede belirtilen

gelirler, tahsilatın yapıldığı tarihi takip eden ayın 15'ine kadar saymanlık hesabına yatırılır ve gelirlerin tahsilatında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. **(Değişik son fıkra: 14/7/2004-5217/10 md.)** Bu madde uyarınca yapılacak tahsilata ilişkin usul ve esaslar ile ödenecek huzur hakları Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. *Yönetmelik*

Madde 31 – Bu Kanunun uygulanması ile ilgili hususlar; ilgili bakanlıklar ve kuruluşların da görüşleri alınarak Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI BÖLÜM

Değiştirilen ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 32 – (9/5/1985 tarih ve 3202 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (f) bendinin değiştirilmesi ile ilgili olup, yerine işlenmiştir.)

Madde 33 – (3/4/1930 tarih ve 1580 sayılı Kanunun 159 uncu maddesinin değiştirilmesi ile ilgili olup, yerine işlenmiştir.)

Madde 34 – (18/3/1924 tarih ve 442 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin değiştirilmesi ile ilgili olup, yerine işlenmiştir.)

Madde 35 – (3/5/1985 tarih ve 3194 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin dördüncü fıkrasının değiştirilmesi ile ilgili olup, yerine işlenmiştir.)

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 36 – 1) 17.10.1983 tarih ve 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanunun 10 uncu maddesi,

2) 22.11.1984 tarih ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun 15 inci maddesi,

3) 26.2.1985 tarih ve 3155 sayılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin (d) bendi ve 10 uncu maddesinin (c) bendi,

4) 9.5.1985 tarih ve 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinin (d) bendi,

5) 7 Ramazan 1274 tarihli Kanunname-i Arazinin 97, 98, 99, 100, 101, 102 ve 105 inci maddeleri, Yürürlükten kaldırılmıştır.(1)

YEDİNCİ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili olarak adli yargıda görülmekte olan davalara devam olunur. Komisyonlar, bu davaların sonuçlanmasını bekler.

Geçici Madde 2 – (Ek: 11/6/1998 - 4368/3 md.)

1998 Mali Yılına münhasır ve 30 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin 1 numaralı alt bendindeki gelire karşılık olmak üzere, bütçe kapsamındaki fonlara ait çiftçilerin yüzde biri tutarındaki miktar, 1998 yılı için bütçe kapsamına alınan Mera Fonuna aktarılır.

Geçici Madde 3- (Ek: 27/5/2004-5178/5 md.; Değişik: 20/4/2005 – 5334/1 md.)(1)

Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kalan ve 1.1.2003 tarihinden önce kesinleşen imar plânları içerisinde yerleşim yeri olarak işgal edilerek mera, yaylak ve kışlak olarak kullanımı teknik açıdan mümkün olmayan yerlerin ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek Hazine adına tescilleri yapılır. Ancak, bu nitelikteki taşınmazlardan ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları

adına tescil edilmiş olanların tescilleri bedel talep edilmeksizin aynen devam eder. Bunlar hakkında Hazinece dava açılmaz, açılmış davalardan vazgeçilir. Hazinece bu nitelikteki taşınmazlar hakkında ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları aleyhine açılan davalar sonucunda Hazine adına tesciline veya mera, yaylak ve kışlak olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilen, kesinleşen ve henüz tapuda işlemleri yapılmamış olan taşınmazlar hakkında da aynı hüküm uygulanır. Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen taşınmazlardan Hazine adına tescil edilmesi gerekirken gerçek ya da özel hukuk tüzel kişileri adına tescil edilmiş taşınmazlara ilişkin Hazinece açılan davalardan, taşınmazların emlak ve rayiç bedellerinin toplamının yarısı üzerinden hesaplanacak bedelin ilgililerce Hazineye ödenmesi kaydıyla vazgeçilir. Bu hüküm, henüz dava açılmamış taşınmazlar hakkında da uygulanır. Evvelce açılan davalarda Hazine adına tesciline veya mera, yaylak ve kışlak olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilen ve kesinleşen kararlara konu olan bu nitelikteki taşınmazların tapuları da talep etmeleri halinde aynı esaslara göre önceki kayıt maliklerine veya kanuni mirasçılara devredilir. **(Ek fıkra: 3/6/2007-5685/1 md.; Değişik: 26/2/2014 – 6527/25 md.)** Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen taşınmazlardan Hazine adına tescil edilmesi gerekirken belediyeler adına tescil edilen ve belediyelerce konut veya iş yeri yapılmak üzere bedelsiz olarak veya bedeli karşılığında gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine tahsis edilen ancak, Hazinece ilgili belediye aleyhine açılan davalar sonucunda mera olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilmesi

üzerine mera özel siciline yazılan fakat daha sonra bu Kanun hükümlerine göre meralık vasfı değiştirilerek Hazine adına tescil edilen taşınmazlar ile doğrudan Hazine adına tesciline karar verilen taşınmazlardan; herhangi bir kamu hizmeti için gerekli olmayan, Hazinece herhangi bir tasarrufa konu edilmeyen ve hâlen tapuda Hazine adına kayıtlı olan taşınmazlar, tahsis tarihindeki arsa değerine devir tarihine kadar geçen süre için yasal faiz eklenerek belirlenecek bedelin ilgililerce Hazineye ödenmesi kaydıyla adlarına tahsis yapılanlara veya bunların haleflerine devredilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Yürürlük

Madde 37 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 38 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

7.2. Ek-3. Mera Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak, Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, 25/02/1998 ve 4342 sayılı Mera Kanunu ile 11/06/1998 tarihli ve 4368 sayılı Mera Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un uygulanmasının usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, mera, yaylak ve kışlak alanları ile umuma ait çayır ve otlak alanlarını kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 25/02/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu'nun; 31 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Amenajman planı: Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlaklardan en elverişli bir şekilde yararlanmanın sağlanması için, bakım, ıslah, otlatma, dinlendirme, tohumlama, ilave yemleme ve yapılması gereken benzeri işleri sıralayan uygulama planını,
- b) Otlatma planı: Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlakların düzenli bir şekilde otlatılması ile ilgili olarak otlatma mevsimini, otlatma kapasitesini, otlatma sistemini, otlatılacak hayvan cins ve miktarını, otlamaya başlama ve son verme tarihleri gibi ayrıntıları belirleyen uygulama planını,
- c) Islah: Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlakların yem verimini ve kalite yönünden yükseltmek için sulama, gübreleme, zararlı ot mücadelesi, tohumlama ve benzeri biyolojik tekniklerle birlikte, otlatmayı ve kolaylaştırıcı tesislerin yapılması, toprak ve su muhafaza gibi çeşitli fiziksel ve teknik tedbirlerin alınarak uygulanmasını,
- d) Göçer: Belirli bir otlatma alanına sahip olmayan, yılın her mevsiminde aile bireyleri ve hayvanları ile birlikte başka yerlere geçici olarak konaklayarak hayvancılık yapan insanları,
- e) Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait otlak ve çayır durum ve sınıfları: Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlaklarda üzerinde bulunan iyi cins mera bitkilerinin ağırlık olarak bitki örtüsündeki yüzde miktarlarına dayanan bir sınıflandırma sistemini,
- f) Çiftçi ailesi: Çiftçilik işlerini sürekli ve doğrudan doğruya yapan aileyi,
- g) Aile: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında karı-koca ve varsa reşit olmayan çocuklar ile reşit olup evli olmayan ve aile reisi ile birlikte oturan çocukları,
- h) Kanun: 4342 sayılı Mera Kanunu'nu,
- i) Fon: Mera Fonu'nu,
- j) Komisyon ve Teknik Ekipler: Mera Kanunu'nun 6 nci maddesi uyarınca oluşturulan Komisyon ve Teknik Ekipleri,
- k) **(Ek:RG-25/2/2011-27857)** Jeotermal kaynaklı teknolojik sera: Jeolojik yapıya bağlı olarak yerkabuğu ısısının etkisiyle sıcaklığı sürekli olarak bölgesel atmosferik yıllık ortalama sıcaklığın üzerinde olan, çevresindeki sulara göre daha fazla miktarda erimiş madde ve gaz içerebilen, doğal olarak çıkan veya çıkarılan su, buhar ve gazlar ile yeraltına insan düzenlemeleri vasıtasıyla gönderilerek yerkabuğu veya kızgın kuru kayaların ısısı ile ısıtılarak elde edilen su, buhar ve gazları kullanarak sulama, gübreleme, iklimlendirme ve bakım gibi faaliyetlerini sürdüren seraları, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama Esasları

Komisyon ve Teknik Ekiplerin Çalışma Esas ve Usulleri

Madde 5 - Kanun'un 6 nci maddesi uyarınca oluşturulan Komisyon ve Teknik Ekiplerde görev yapmak üzere kurumlarınca bir asil ve bir yedeği olmak üzere iki üye ismi bildirilir. **(Değişik fıkra: RG-25/04/2001-24383)** Komisyon, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile, Teknik Ekipler ise üye tam sayısının salt çoğunluğundan az olmamak kaydıyla yapılan işin niteliğine göre mesaisine ihtiyaç duyulan üyelerle toplanır. Yapılacak çalışmanın niteliğine göre teknik ekip başkanı tarafından çalışmaya katılacak kuruluş temsilcileri belirlenir. Toplantıya katılması mutlak gereken ancak katılmayan üyenin yerine kurumunca teklif edilen yedek üye katılır. Komisyon ve Teknik Ekipler kararları toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alır. Komisyon ve Teknik Ekipler açık oylama usulü ile karar alırlar. Her üye bir oy hakkına sahip olup, oyların eşitliği durumunda başkanın tarafı üstün sayılır. Konu uzmanı ziraat mühendisinin Komisyona başkanlık ettiği toplantılarda, yerine Komisyona üye olarak yedeği olan ziraat mühendisi katılır. Teknik Ekiplere, il veya ilçe müdürlüğünde görev yapan ve mera konusunda Bakanlıkça yetiştirilmiş ziraat mühendisleri başkanlık eder. (Değişik fıkra: 25/04/2001 - 24383 S. R.G. Yön./1. md.) Komisyonlar, her haftanın son çalışma gününde toplanarak, Kanunla öngörülen görevlerle, tespit, tahdit ve tahsisle ilgili işlemleri görüşür ve gerekli kararları alır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra veya iklim şartlarının çalışma imkanı vermediği dönemlerde komisyon, Kanunla verilen görevler çerçevesinde kararlar almak ve gerekli çalışmalar yapmak amacıyla, her ayın ortasında ve sonunda olmak üzere iki kez toplanır. Komisyon Başkanı gerekli durumlarda Komisyonu ayrıca toplantıya çağırabilir. Alınan kararlar, sürekli olarak tutulan bir karar defterine işlenir. Teknik Ekipler tespit, tahdit ve tahsis işlemleri tamamlanincaya kadar her gün; işlemlerin tamamlanmasından sonra, komisyonun belirleyeceği gün ve sürelerde çalışmalarına devam ederler.

Uygulama Normları

Madde 6 - Bu Yönetmeliğe göre yapılacak uygulamalarda dikkate alınacak normlar aşağıda gösterilmiştir.

a) **(Değişik: RG-25/04/2001-24383)** Büyük baş hayvan birimi;

1 – Bir kültür ırkı süt ineği	1 Büyük Baş Hayvan Birimidir
2 – Kültür melezi	0.75 Büyük Baş Hayvan Birimidir
3 – Yerli inek	0.50 Büyük Baş Hayvan Birimidir
4 – Dana-düve (kültür ırkı)	0.60 Büyük Baş Hayvan Birimidir
5 – Dana-düve (kültür melezi)	0.45 Büyük Baş Hayvan Birimidir
6 – Dana-düve (yerli)	0.30 Büyük Baş Hayvan Birimidir
7 – Koyun	0.10 Büyük Baş Hayvan Birimidir
8 – Keçi	0.08 Büyük Baş Hayvan Birimidir
9 – Manda (erkek)	0.90 Büyük Baş Hayvan Birimidir
10 – Manda (dişi)	0.75 Büyük Baş Hayvan Birimidir
11 – Öküz	0.60 Büyük Baş Hayvan Birimidir
12 – Kuzu-Oğlak	0.04 Büyük Baş Hayvan Birimidir
13 – Boğa	1.50 Büyük Baş Hayvan Birimidir
14 – At	0.50 Büyük Baş Hayvan Birimidir
15 – Katır	0.40 Büyük Baş Hayvan Birimidir
16 – Eşek	0.30 Büyük Baş Hayvan Birimidir

ile çarpılarak belirlenir.

b) Günlük yedirilecek ot miktarı

Hayvanlara günlük, canlı ağırlığının %2.5'i kuru ot veya %10'u kadar yeşil ot yedirileceği esas alınır.

c) Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlak durumu ve sınıfları;

1 - Çok iyi; Bitki örtüsünün ağırlık olarak %76-100'ü kaliteli bitkilerden oluşan mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlakları,

2 - İyi; Bitki örtüsünün ağırlık olarak %51-75'i kaliteli bitkilerden oluşan mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlakları,

3 - Orta; Bitki örtüsünün ağırlık olarak %26-51'i kaliteli bitkilerden oluşan mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlakları,

4 - Zayıf; Bitki örtüsünün ağırlık olarak %0-25'i kaliteli bitkilerden oluşan mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlakları, ifade eder.

d) **(Değişik: RG-25/04/2001-24383)** Mera, yaylak, kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların otlatma kapasitelerinin belirlenmesi :

1 – Mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların otlatma kapasiteleri İl Müdürlüğünce görevlendirilen en az iki ziraat mühendisi tarafından belirlenir.

2 – Mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların otlatma kapasitelerinin belirlenmesinde, Komisyon ve Teknik Ekiplerde görev alan ziraat mühendisleri ile daha önce bu konu ile ilgili olarak Bakanlıkça yapılan eğitimlere katılmış ziraat mühendislerinin görevlendirilmesine öncelik verilir.

3 – Otlatma kapasitesinin belirlenmesi için, Komisyonun ihtiyaç duyması halinde, konu uzmanı veya Bakanlıkça yetiştirilmiş diğer ziraat mühendislerinden faydalanılır.

4 – Otlatma kapasitesini saptamak için uygulanacak objektif ölçme yöntemleri Bakanlıkça hazırlanacak talimatlarla belirlenir.

5 – Tespit, tahdidi ve tahsisi yapılan mera, yaylak ve kışlağın belirli bir otlatma mevsimi içerisinde ne kadar büyük baş hayvan birimini otatabilecek güçte olduğu, otlatma kapasitesini bu konuda görevli kişilerce hazırlanacak olan müşterek bir raporla Komisyona iletilir.

Mera, yaylak ve kışlakların kiralınması

Madde 7 – (Değişik: RG-29/11/2013-28836)

Mera, yaylak ve kışlakların kiralınmalarında uyulması gereken usul ve esaslar şunlardır:

a) Kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere tahsis ya da terk edilen yerler, Devletin hüküm ve tasarrufunda veya hazinenin mülkiyetinde bulunan arazilerden etüt sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler, mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılmak amacıyla kamulaştırılacak yerlerden çalışmalar sonucu ihtiyaç fazlası olarak belirlenen mera, yaylak, kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlak alanları, öncelikle en yakın köy veya belediyeye, o köy veya belediyede oturan ve hayvancılık yapan çiftçilere veya bu amaçlı kuruluşlara, bunun mümkün olmaması halinde hayvancılık yapan veya hayvancılık işletmesi kurmak isteyenlere ıslah etmek koşulu ile yirmi beş yıla kadar ihale ile kiralınabilir. Ancak kiralama köy ve belediyelerin hayvan varlığındaki değişim dikkate alınarak her beş yılda bir, Komisyon tarafından yeniden değerlendirilir.

b) Komisyon, kayıtlarda mera, yaylak ve kışlak ile umuma ait çayır ve otlak olarak görülen, ancak ıslah etmek koşulu ile mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlak olarak kullanılacak yerleri, öncelikle o köy veya belediyede oturanlar ile bunların kurdukları kooperatif, birlik veya tüzel kişiliklere, bunun mümkün olmaması halinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan veya yapmak isteyen gerçek ve tüzel kişilere uygun görülecek proje ile yirmi beş yıla kadar ihale ile kiralayabilir. Kiralama durumu sözleşme hükümlerine uygunluğu yönünden her beş yılda bir, Komisyon tarafından yeniden değerlendirilir. Uygulamaya yönelik usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

c) Mera, yaylak ve kışlakların kiralanması, Bakanlıkça hazırlanacak tip sözleşme esaslarına göre yapılır. Kira süresi, sözleşmenin imzalandığı tarihte başlar. İslah projesi kapsamında yapılacak işlerin yıllara göre dağılımı ve tahmini giderler sözleşmede özel hükümler bölümünde yer alır. Kiralanan alan, üzerindeki bina, koruyucu çit, duvar ve buna benzer tesislerin fiili durumları hazırlanan bir tutanakla kiralayana Komisyonca teslim edilir. Bu alanları kiralayanlar, Komisyonlarca uygun bulunan ıslah projesine uymakla yükümlüdürler. Komisyonlar, yükümlülüklerine uymayanlar hakkında Kanunun ilgili maddelerini uygulamakla görevli ve yükümlüdürler. Kira artışları, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 344 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde belirlenir.

d) Kiralama ücreti her yıl kiralama dönemi başlamadan önce peşin olarak, ıslah faaliyetlerinde bulunanlardan ise masraflar çıktıktan sonra kalan tutar, tahsil edilerek mera gelirleri olarak genel bütçeye gelir kaydedilir. Yaptıkları masrafların miktarı aynı yılın kiralama ücretini geçtiği takdirde, kiralama ücretinin yapılan masrafları karşılama süresine kadar kira ücreti tahsil edilmez.

e) Kiracı tarafından kira bedelinin yapılan ihtara rağmen süresinde ödenmemesi ya da sözleşmede belirtilen diğer hususlara uyulmaması halinde, sözleşme tek taraflı olarak fesh edilir ve kiracı tarafından kiralanılan alanlara ve teslim tutanağı ile teslim edilen tesislere zarar verilmiş ise kiracıdan bu zarar tahsil edilir. Ayrıca 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi uyarınca Komisyonun talebi üzerine bulunduğu yer mülki amirince taşınmaz mal en geç on beş gün içinde tahliye ettirilerek Komisyona teslim edilir. Bunun mümkün olmaması halinde genel hükümlere göre tahliyesi sağlanır. Köy veya belediyede ikamet eden ve mera, yaylak ve kışlaklardan otlatma hakkına sahip olan çiftçiler veya çiftçi aileleri bu hakkını başka birine devredemez. Ancak Komisyon bu hakları, başka bir çiftçi ailesi veya çiftçilere bedeli karşılığı devredebilir. Kiracı tarafından ödenmeyen kira bedeli, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

f) Kiralanacak alanda hayvancılık için gerekli bakım, barınma ve su ihtiyaçlarını karşılayacak zorunlu hayvancılık tesisleri kurulması durumunda;

Bu alana, hayvancılık faaliyetlerinde kullanılmak üzere ahır, ağıl, kaba ve kesif yem depo ve siloları, yem hazırlama üniteleri, sağım ünitesi, silaj ve gübre çukurları, alet ve ekipman deposu, su deposu ile bakıcı evi gibi birincil üretimde ihtiyaç duyulan ve projede yer alan zorunlu tesisler kurulabilir. Kiralanacak alanda entegre ve endüstriyel tesisler kurulamaz.

Kiralanan mera, yaylak ve kışlaklar üzerine kurulacak tesis ve yapıların yerleri bu alanın kullanım bütünlüğü, bitki örtüsü, topografyası, konumu, taban suyu seviyesi, ulaşım durumu, alanın büyüklüğü gibi unsurlar dikkate alınarak belirlenir.

Kiracı sözleşmenin imzalandığı tarihten itibaren bu alanda kurmak istediği tesisler için konu uzmanına hazırlattığı projeyi Komisyona sunar.

Komisyonca projenin uygun bulunması halinde kira sözleşme süresi sonunda bu alanın tekrar mera vasfına getirilmesi amacıyla, Komisyonca belirlenecek teminata esas olmak üzere kiracı mera geri dönüşüm projesini Komisyona sunar.

Kiracı tarafından teminatın yatırılması veya banka teminat mektubu verilmesi ile bu tesislerin kurulması ve kullanılmasına ilişkin sözleşme hazırlanır ve imzalanır.

Kiracı hayvancılık için gerekli bakım, barınma ve su ihtiyaçlarını karşılayacak zorunlu tesislerin kurulması için gerekli izinleri ilgili kuruluşlardan almakla yükümlüdür.

Kiralanan alan üzerinde kamu yatırımı yapılmasının zaruri olduğu hallerde, Komisyon tarafından zaruret durumuna göre kira sözleşmesi yeniden değerlendirilir.

Tahsis Amacının Değiştirilmesi

Madde 8 — (Değişik: RG-12/04/2005-25784)

Mera, yaylak ve kışlak alanları ile umuma ait çayır, otlak ve kamu orta mallarının tahsis amacı; zaruri olan hallerde ilgili müdürlüğün Bakanlık İl Müdürlüğüne talebi, Komisyonun ve defterdarlığın uygun görüşü üzerine, talep edilen alanın tamamının veya bir kısmının tahsis amacı valilikçe değiştirilebilir.

Tahsis amacı değiştirilen alanların tescilleri Hazine adına, vakıf meralarının tescilleri ise vakıf adına yaptırılır.

İlgili müdürlüğün tahsis amacı değişikliği başvurularında, talebin amacını ve büyüklüğünü belirten belgelerle birlikte, istenen diğer belgelerin, asılları veya onaylı suretleri eklenir. Komisyon ilgili müdürlükten, gerekli gördüğü hallerde ek bilgi ve belge isteyebilir. Valiliğin kararına esas olacak rapor Komisyonca hazırlanarak, karar defterine geçirilir ve üyelerce imzalanır. İnceleme raporları Komisyona sunulmak üzere teknik ekipler vasıtasıyla hazırlanır. Tahsis amacı değişikliği talep edilen alan için teknik ekip tarafından hazırlanan rapor olumlu ise yirmi yıllık ot geliri de bir raporla tespit edilerek Komisyona teslim edilir.

Teknik Ekip; inceleme raporunu istenen bilgi ve belgelere göre hazırlar, talep ile ilgili kesin görüşünü de belirterek raporu imzalar ve Mera Komisyonuna teslim eder.

Teknik ekipçe hazırlanacak inceleme raporu; bölgedeki hayvan sayısı, hayvanın cinsi, kaba yem kaynakları, kaba yem üretimi, kaba yem açığı, üretilen kaba yemin ihtiyacı karşılama oranı ile tahsis amacının değiştirilmesi halinde kaba yem ihtiyacının nereden karşılanacağı, meranın vasfı, topografyası, toprak yapısı, vejetasyonun yapısı, otlatma kapasitesi, yatırım için talep edilen alanın dışında başka uygun alan olup olmadığı, yatırımın hangi parasal kaynaktan yapılacağı, köyün toplam merası, teknik ekibin kesin görüşü, çiftçi hane sayısı, çiftçi görüşü gibi bilgileri içerir.

Teknik ekip Komisyona sunmak üzere, gerekli gördüğü hallerde ilgili kurum veya kuruluştan ek bilgi ve belge isteyebilir, inceleme raporuna bulunmasını istediği ek bilgi ve belgeleri ekler. Raporun sonuç bölümünde yapılacak yatırımın mera bütünlüğünü bozup bozmadığı, köyün kaba yem açığının mevcut olup olmadığı ve miktarı, açık var ise nasıl karşılanacağı, alternatif alanın olup olmadığı ile birlikte teknik ekibin kesin görüşü yer alır.

a) Tahsis amacı değişikliğinde istenecek bilgi ve belgeler:

1) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının talebi üzerine, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyeti için zaruri olan alanların tahsis amacı aşağıdaki şekilde değiştirilir;

Arama ruhsatı alınan alanlar için, 6326 sayılı Petrol Kanunu ve 3213 sayılı Maden Kanununa göre arama ruhsatı verilen yerlerin tamamı veya bir kısmının mera, yaylak, kışlak alanları içerisinde kalması halinde, bu alanlarda arama yapılabilmesi için ilgili müdürlük veya Genel Müdürlük, Bakanlık İl Müdürlüğünden koordinat değerleri belli; varsa 1/5000, yoksa 1/25000 ölçekli harita, vaziyet planı, arama ruhsatının onaylı örneği ile Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeleri ekleyerek talep eder.

(Değişik paragraf: RG-29/11/2013-28836) Bu talepler Bakanlık İl Müdürlüğünce, Komisyona gönderilir. Ruhsat sahibince yönetmelik kapsamında istenen bilgi ve belgeler Bakanlık İl Müdürlüğüne sunulur, Komisyonca teknik ekip görevlendirmesi yapılır ve konu ile ilgili Defterdarlık görüşü istenir. Teknik ekibin görevlendirilmesi, teknik ekipçe mera inceleme raporunun tanzimi ve bu raporun Komisyona sunulması en geç 30 gün içinde tamamlanır. Bu sürede çalışmaların tamamlanamaması halinde; sebebi ve çalışmalara başlanacağı tarih bir yazı ile ruhsat sahibi ve ilgili müdürlük veya genel müdürlüğe bildirilir. Defterdarlık görüşü Bakanlık İl Müdürlüğüne ulaştıktan sonra Komisyon 15 gün içerisinde inceleme raporu ve Defterdarlık görüşü ile birlikte kararını oluşturur ve kararı Valilik onayına sunar. Vali, Komisyonun görüşünü esas alarak talebi değerlendirir; izin verir veya red eder.

Arama ruhsatı süresi Petrol Kanunu ile Maden Kanununa göre belirlenen süredir. Arama ruhsatı süresi bitiminde, ruhsat sahibi aradığı yeri terk edecekse, arama yapılan alanları eski vasıf ve kapasitesine getirmekle yükümlüdür. Ruhsat sahibi çalışmalara başlayabilmek için Komisyonca öngörülen teminatı yatırmış ve sözleşmeyi imzalamış olmalıdır.

Arama ruhsat sahibi bir yıl içerisinde söz konusu alanları eski vasıf ve kapasitesine getirmediği takdirde, Komisyon alınan teminatı kullanarak bu görevi yerine getirir. Yapılan tüm masraflarla birlikte, geçen sürede meydana gelen ot kaybının değerini de tahsil eder.

Arama ruhsatı süresi içerisinde üretim yapılmasının planlanması halinde, işletme ruhsatı alınan alanlar için uygulanan tahsis amacı değişikliği işlemi gerçekleştirilir. Arama ruhsatı için alınan izin süresince

gerekli prosedür uygulanmaksızın üretim yapıldığının tespiti halinde verilen izinler iptal edilerek, zarar verilen alanların eski vasıf ve kapasitesine getirilmesi için 4342 sayılı Mera Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

İşletme ruhsatı alınan alanlar için, 6326 sayılı Petrol Kanunu ve 3213 sayılı Maden Kanunu hükümlerine göre işletme ruhsatı alınan yerlerin, mera, yaylak, kışlaklar içinde kalması halinde ilgili müdürlük veya Genel Müdürlük tarafından; onaylı işletme projesi, işletme ruhsatı, işletme izin alanlarını gösterir 1/1000 veya 1/2000 ölçekli imalat haritaları, rezerv durumu, vaziyet planı ile Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler eklenerek Bakanlık İl Müdürlüğüne başvuru yapılır.

Ruhsat sahibi, tahsis amacı değiştirilen alanın Hazine adına tescil edilmesi için ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) olumlu belgesini faaliyete başlamadan vermelidir.

İşletme süresi 6326 sayılı Petrol Kanunu ve 3213 sayılı Maden Kanununda öngörülen süre ile sınırlıdır. Ruhsat sahibi işletme süresi bitiminde, çalışma yapılan alanlar ile zarar verdiği alanları eski vasıf ve kapasitesine getirmekle yükümlüdür. Ruhsat sahibi çalışmalara başlayabilmek için Komisyonca öngörülen teminatı yatırmış ve sözleşmeyi imzalamış olmalıdır. Arama ruhsatı aşamasında üretim yapılması amacıyla tahsis amacı değiştirilmişse işletme ruhsatı alınması halinde aynı alan için tahsis amacı değişikliği işlemi uygulanmaz, ancak eksik olan bilgi ve belgeler tamamlanarak sözleşme Komisyonca yenilenir.

İşletme ruhsatı sahibi üç yıl içerisinde söz konusu alanları eski vasıf ve kapasitesine getirmediği takdirde, Komisyon alınan teminatı kullanarak bu görevi yerine getirir, yapılan tüm masraflarla birlikte, geçen sürede meydana gelen ot kaybının değerini de tahsil eder.

2) **(Değişik: RG-12/04/2007-26491)** Kültür ve Turizm Bakanlığının talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde istenecek bilgi ve belgeler;

Kültür ve Turizm Bakanlığınca turizm bölgesi ilan edilen yerlerdeki tahsis amacı değişikliğinde ilgili müdürlük tarafından, tahsis amacının değiştirilmesi talep edilen yerin turizm alanı olarak ilan edildiğine dair bilgi ve belgeler, yatırım alanına ait 1/5000 veya 1/25000 ölçekli haritası ile birlikte Bakanlık il müdürlüğüne başvurulması gerekmektedir.

Söz konusu talebin Mera Kanununun 14 üncü maddesi hükümleri gereği tahsis amacı değişikliği işlemleri sonucu uygun görülmesi halinde, yirmi yıllık ot gelirinin yatırılması sağlanır. Ayrıca, Çevresel Etki Değerlendirme olumlu belgesi, yatırımın onaylı projesi, fizibilite raporu, 1/5000 ölçekli haritası üzerinde vaziyet planı ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler iki yıl içerisinde Komisyonuna getirildiği takdirde, mera alanının Hazine adına tescili yapılır. Aksi takdirde tahsis amacı değişikliği iptal edilir.

3) Kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde istenecek bilgi ve belgeler;

Kamu yatırımı olduğunu belirten belgeler, yatırımın projesi ve Komisyonun gerekli gördüğü hallerde fizibilite raporu, finansman kaynağı, ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) raporu gerektiren yatırımlar için ÇED olumlu belgesi, yatırım için gerekiyorsa çevreye zarar verilmeyeceğine dair taahhütname, kadastro tekniğine uygun harita, yatırımın vaziyet planı, Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

4) Köy yerleşim yeri ile uygulama imar planı veya uygulama planlarına ilave imar planlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde istenecek bilgi ve belgeler;

Köy yerleşim yerleri yapılması için gerekli bulunan yerlerin tahsis amacı değişikliği taleplerinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanmış olan köy yerleşim planı ve gerekçeli kararı, Valilik oluru ile Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

Uygulama imar planı veya uygulama planlarına ilave imar plânlarının hazırlanması için gerekli bulunan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde, 3194 sayılı İmar Kanununa göre hazırlanmış olan

uygulama imar planları, belediye meclis kararları, askı ilan tutanakları, itiraz olmadığına dair tutanak, ilave imar planı ise mevcut planla bağlantısını gösterir pafta ile Komisyonca gerekli görülen diğer bilgi ve belgeler istenir.

İmar planları yeni hazırlanacaksa; söz konusu yer için işaretli kadastro tekniğine uygun harita, belediye meclis kararları, ilave imar planı ise mevcut planla bağlantısını gösterir pafta ile Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgelerle başvuru yapılır. Tahsis amacı uygun görüldüğü takdirde, yirmi yıllık ot geliri yatırıldıktan sonra ilgili müdürlüğe yeni imar planı hazırlanması için iki yıl süre verilir. Ancak süre sonunda imar planları hazırlanarak gönderilmezse tahsis amacı değişikliği işlemi iptal edilir. İmar planları tahsis amacı değişikliğine uygun olarak kesinleşmiş ise Hazine adına tescil işlemi gerçekleştirilir.

Toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması için gerekli bulunan yerlerin tahsis amacı değişikliği taleplerinde, toprak muhafazası için gerekçeli rapor, kadastro tekniğine uygun harita, vaziyet planı, gen kaynaklarının korunması için Üniversite veya Araştırma Kuruluşlarınca hazırlanacak ve gen kaynağının korunmasının mutlak gerekli olduğunu belirtir rapor ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

Milli park ve muhafaza ormanı kurulması istenilen yerlerin tahsis amacı değişikliği taleplerinde, söz konusu yerin milli park ilan edildiğine dair belgeler, muhafaza ormanı kurulması için 17/8/1984 tarihli ve 18492 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Muhafaza Ormanlarının Ayrılması ve İdaresi Hakkında Yönetmelik uyarınca gerekli belgeler, kadastro tekniğine uygun harita, vaziyet planı ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

Doğal, tarihi ve kültürel varlıkların korunması kapsamında gerekli yerlerin tahsis amacı değişikliği taleplerinde, söz konusu yerlerin nitelikleri hakkında, Üniversite veya Araştırma Kuruluşlarınca hazırlanacak rapor ve belgelerle birlikte bu alanların sit alanı ilan edilip edilmediğini gösteren belgeler, vaziyet planı, kadastro tekniğine uygun harita, Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

Sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan yerlerin tahsis amacı değişikliği taleplerinde, ilgilileri tarafından hazırlanacak olan rapor ve proje, kadastro tekniğine uygun harita, finansman kaynağı ile ilgili belgeler, vaziyet planı ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

(Ek paragraf: RG-29/11/2013-28836) Kanun kapsamındaki alanlarda su ürünleri yetiştiriciliği tesisi kurulması amacıyla alanın tamamının veya bir kısmının talep edilmesi durumunda ilgili müdürlük veya genel müdürlük tarafından; 1/25000 ölçekli koordinat değerleri belirli harita ve 1/1000 ölçekli haritası üzerinde vaziyet planı ile birlikte Bakanlık İl Müdürlüğüne başvurulması gerekmektedir. Söz konusu talebin Kanununun 14 üncü maddesi hükümleri gereği uygun görülmesi halinde yirmi yıllık ot geliri yatırıldıktan sonra yatırımın onaylı projesi ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler iki yıl içerisinde Komisyona getirildiği takdirde, mera alanının Hazine adına tescili yapılır. Aksi takdirde tahsis amacı değişikliği iptal edilir.

(Ek paragraf: RG-29/11/2013-28836) Ayrıca başvuru sahibi, tahsis amacı değiştirilen alanın Hazine adına tescil edilmesi için çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararı, çevresel etki değerlendirmesi gerekli değildir kararı veya 3/10/2013 tarihli ve 28784 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine göre muafiyet yazısını faaliyete başlamadan verir.

(Ek paragraf: RG-29/11/2013-28836) Geri dönüşümlü yatırımlarda çalışmalara başlayabilmek için Komisyonca öngörülen teminatın yatırılması ve sözleşmenin imzalanmış olması gerekir.

5) 442 sayılı Köy Kanununun 13 ve 14 üncü maddeleri kapsamında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde istenecek bilgi ve belgeler;

Konu ile ilgili alınan Köy İhtiyar Heyeti kararı, mülki idare amiri onayı, finansman kaynağı ile ilgili belgeler, kadastro tekniğine uygun harita, vaziyet planı ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

6) **(Değişik:RG-25/2/2011-27857)** Doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde, söz konusu yerin afet bölgesi ilan edildiğine ve Doğal Afet

Sigortaları kapsamında olduğuna dair belge, vaziyet planı ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

7) **(Ek:RG-25/2/2011-27857)** Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun talebi üzerine, 20/2/2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 18/4/2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümlerine göre, petrol iletim faaliyetleri ile elektrik ve doğal gaz piyasası faaliyetleri için gerekli bulunan mera, yaylak ve kışlakların zorunlu hallerde, ilgili müdürlük veya Genel Müdürlükten yatırım projesi, gerekçeli rapor, lisans, talep edilen alanın 1/5000 ölçekli harita üzerine işlenmiş vaziyet planı, ÇED raporu gerektiren yatırımlar için ÇED raporu, komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler ile tahsis amacı değişikliği yapılabilir.

Geri dönüşümlü yatırımlarda çalışmalara başlayabilmek için Komisyonca öngörülen teminatın yatırılması ve sözleşmenin imzalanmış olması gerekir.

8) **(Ek:RG-25/2/2011-27857)** Jeotermal kaynaklı teknolojik seralar için ihtiyaç duyulan yerlerin tahsis amacı değişikliği taleplerinde mera, yaylak ve kışlaklarda bulunan jeotermal kaynakların ve jeotermal kaynakların bulunduğu aynı parselde bu kaynakların kullanılacağı teknolojik seralar ile bu alanların dışında bulunan jeotermal kaynağın, teknolojik seralara taşınması veya iletilmesi için ihtiyaç duyulan yerlerin, zorunlu hallerde, ilgili müdürlük veya Genel Müdürlükten gerekçeli rapor, jeotermal kaynak kullanım izni veya ruhsat, talep edilen alanın 1/5000 ölçekli harita üzerine işlenmiş vaziyet planı, ÇED raporu, koruma alanları etüt raporu, jeotermal akışkanın kullanım sonrası nasıl uzaklaştırılacağına ilişkin belge, fizibilite raporu ile komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler ile tahsis amacı değişikliği yapılabilir.

Geri dönüşümlü yatırımlarda çalışmalara başlayabilmek için Komisyonca öngörülen teminatın yatırılması ve sözleşmenin imzalanmış olması gerekir.

9) **(Ek:RG-25/2/2011-27857)** Komisyon, köy ve belediyelerde küçük parçalı meraların toplulaştırma projelerini yaptırabilir veya uygulatabilir.

Toplulaştırma projeleri, 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu, 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve 9/5/1985 tarihli ve 3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun kapsamında yapılacak toplulaştırma için ihtiyaç duyulan yerlerde Bakanlar Kurulu kararı, 1/5000 ölçekli harita veya bu haritanın olmadığı durumlarda 1/25000 ölçekli harita, toplulaştırma yapılacak alanların eski ve yeni durumlarını gösterir paftalar ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler ile birlikte toplulaştırma Bakanlıktan talep edilir. Bakanlıkça uygun görülen talepler, uygulanmak üzere valiliğe gönderilir.

b) Geri dönüşüm sözleşmesi:

Talep uygun görüldüğü takdirde arama, işletme ruhsat sahipleri ve geri dönüşümü olan kamu yatırımı kapsamında başvuranlarla, bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde sözleşme yapılır.

Arama ve işletme ruhsat sahipleri ile kamu yatırımı kapsamındaki geri dönüşümü olan yatırımlarda yatırımı yapan kişi ve kurumlar, zarar verdiği alanları eski vasıf ve kapasitesine getirmek için Komisyonca belirlenecek teminatı yatırır ve sözleşmeyi imzalar.

Yatırımı yapan kişi ve kuruluşlar yirmi yıllık ot geliri ile öngörülen teminatları yatırmadan ve hazırlanan sözleşmeyi imzalamadan çalışmalara başlayamaz, başladığı takdirde verilen izinler veya tahsis amacı değişikliği iptal edilerek verdiği zararlar tazmin edilir. Tespit edilen ücretler yatırımı yapan kişi ve kuruluşlar tarafından Mera Gelirleri hesabına yatırılarak dekont Komisyona ibraz edilir. Söz konusu işlemler Hazine adına tescil işlemi gerçekleşmeden yerine getirilir. Ayrıca tahsis amacı değiştirilen yerlerin Hazine adına tescilleri şerhli olarak ruhsat süresince gerçekleştirilir. Komisyon yatırım süresi sonunda daha önce tahsis amacı değiştirilen yerlerle birlikte söz konusu yerlerin de yeniden mera özel siciline kaydının yapılmasını sağlar.

Yatırımı yapan kişi ve kuruluşlar tarafından belirtilen süre sonunda Komisyona bilgi verilir. Ruhsatın yenilenmesi talebinde aynı işlemler uygulanır.

Yatırımı yapan kişi ve kuruluşlar, talep edilen amaç için tahsis amacı değiştirilen yeri valiliğin bilgisi olmadan başka birine devredemez. Devrettiği zaman söz konusu alan özel sicile kaydedilmiş sayılır. Ancak devir alan kişi ve kurumlar noterde düzenlenecek taahhütname ve teminatlarını yatırmaları halinde devir alabilirler. Devir alan kişi ve kuruluşlar için ruhsat süresi aynı kalır.

Süresi biten teminat mektubu veya alınan teminat her yıl yenilenir. Alınan teminatın nakit olması durumunda teminat defterdarlıkta açılan emanet hesabına yatırılır.

Yatırımı yapan kişi ve kuruluşlar, sözleşmede belirtilen süre içinde işe başlar, aksi takdirde geçen süre ruhsat süresinden sayılır.

c) Tahsis amacının değiştirilmesi süresinin sona ermesi:

Tahsis amacı değişikliği arama izinleri, işletme ruhsatı ile kamu yatırımı kapsamında tahsis amacı değişikliği sonunda verilen iznin iptali ve bir ay içerisinde yenilenmemesi, sözleşme süresinin dolması, hak sahibinin vazgeçmesi veya hak sahibinin taahhütname veya sözleşme, Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uymadığının tespiti halinde Komisyonun uygun görüşü ile valilikçe iptal edilir.

Ayrıca belirlenen yirmi yıllık ot geliri ve teminat altı ay içerisinde yatırılarak Hazine adına tescil gerçekleştirilir. Yirmi yıllık ot geliri ve teminat altı ay içerisinde yatırılmadığı takdirde söz konusu gelir güncelleştirilerek ek altı aylık süre verilir. Bu süre sonunda da yatırılmadığı takdirde tahsis amacı değişikliği iptal edilir.

Tahsis amacı değişikliği talebine yönelik kullanılmayan yerlerle birlikte iki yıl içerisinde yatırım yapılmayan yerler özel sicile kaydedilir ve yirmi yıllık ot geliri özel gelir hesabına irat kaydedilir.

d)Yapılacak yapılar:

Ruhsat sahibi, arama ruhsatı süresince ruhsat aldığı alan içinde kalıcı yapı yapamaz. İşletme ruhsatı alan ruhsat sahibi ile geri dönüşümü olan kamu yatırımı kapsamında tahsis amacı değişikliği uygun görülen alanlarda, kurum ve kuruluşlar yapılacak işin gereği olan, geçici tesis yapılarını ancak Komisyonun uygun görüşü doğrultusunda Valilikten izin almak suretiyle yapabilir.

e)Tahsil edilecek bedeller:

Tahsis amacı değişikliği talebinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerden, 4342 sayılı Mera Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e), (f), (g) bentleri ve vakıf meraları ile toprak muhafaza, sel ve taşkın kontrolü amacıyla yapılacak her türlü ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları ile ilgili tahsis amacı değişiklikleri hariç, tahsis amacı değiştirilen mera, yaylak ve kışlaklardan elde olunacak yirmi yıllık ot geliri esas alınarak, Komisyonca tespit edilecek miktarda alınacak ücret, tahsis amacının değiştirilmesinden sonra peşin olarak tahsil edilir.

Arazide inceleme yapacak Komisyon ve teknik ekip üyelerinin 6245 sayılı Harcırah Kanunu gereği her türlü yol gideri ve gündelikleri ile Komisyonca uygun görülen diğer giderler talep sahiplerince karşılanır. Tahsis amacı değişikliği işlemlerinin başlatılabilmesi için sayılan giderler tahsil edilmelidir.

f) (Ek:RG-25/2/2011-27857) Denetim

Yatırım yapan kişi ve kuruluşlar, tahsis amacı değişikliği talebine uygun olarak yatırım yaptığını Komisyonuna bildirir. Teknik ekip, yatırımın amaca uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetler. Geri dönüşüm sözleşmesi imzalanan yatırımlar, yatırımcının bu Yönetmelik ve sözleşme hükümlerine uygun çalışıp çalışmadığını tespit etmek amacıyla yılda bir kere teminatın yenilenmesinden bir ay önce il müdürlüklerince denetlenir.

Sınırların İşletilmesi

Madde 9 - Tespit, tahdit ve tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların çevrelerine teknik esaslara uygun olarak, değiştirilmeyecek bir şekilde belirlenecek sınır işaretleri konulur. Bu sınır işaretlerinin yeri 1/5000 ölçekli haritalarda gösterilir.

Mera Araştırma Bölümlerinin Kurulması

Madde 10 - Mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah, koruma, kontrol ve uygun kullanımını sağlamak için araştırma, planlama, ıslah projeleri, otlatma zamanı, kullanma sistemi, koruma ve kontrol tedbirlerini tespit etmek ve yem bitkileri tarımı ile diğer yem kaynaklarını geliştirmek üzere; Üniversitelerde, Bakanlıkça uygun görülen yerlerde veya mevcut zirai araştırma enstitüleri bünyelerinde mera araştırma bölümleri kurulur ve mevcut bulunanlar yukarıdaki amaçlara hizmet edebilecek şekilde yeniden düzenlenebilir.

Mera Yönetim Birliklerinin Kuruluş, Çalışma Usul ve Esasları

Madde 11 - (Değişik birinci fıkrâ: RG-25/04/2001-24383) Mera Yönetim Birlikleri köy veya belediyede oturan hayvancılıkla uğraşan çiftçiler arasından, mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemleri tamamlandıktan sonra, seçimle belirlenen beş asil ve beş yedek üyeden oluşur. Ayrıca, köylerde muhtar, ziraat odası temsilcisi, belediyelerde çiftçi mallarını koruma başkanları ve ziraat odası başkanları, köy veya belediyede bulunan tarımsal ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütü temsilcilerinden en fazla üyeye sahip ilk ikisinin göstereceği iki üye Mera Yönetim Birlikleri'nin doğal üyesidir. Üç yılda bir yapılacak olan genel kurul ile asil ve yedek üyeler yeniden belirlenir. Seçilen beş asil üye ile doğal üyeler kendi aralarında başkanlarını seçer. Oyların eşit olması halinde başkan kura ile belirlenir. Mazeretsiz olarak üst üste iki kez toplantıya katılmayan seçilmiş üyelerin üyelikleri düşer. Boşalan üyenin yerine, seçimle gelen ilk sıradaki yedek üye görev yapar. Ekonomik arazi büyüklüğü mevcut olmayan mera, yaylak, kışlak ve umuma ait otlak ve çayır alanları için Mera Yönetim Birlikleri kurulması zorunlu değildir.

Mera Yönetim Birlikleri her ay sonu çoğunlukla toplanır, yapılan çalışmaları değerlendirir. İhtiyaç duyulduğu zamanlarda üç üyenin talebi veya başkanın çağırısı ile Mera Yönetim Birlikleri olağanüstü toplanabilir. Mera Yönetim Birlikleri salt çoğunlukla toplanır ve katılımların salt çoğunluğu ile karar alır. Alınan kararlar, karar defterine islenir ve üyelerce imzalanır.

Mera Yönetim Birliklerinin Görevleri

Madde 12 - Mera Yönetim Birliklerinin görevleri aşağıda gösterilmiştir.

- a) Mera Yönetim Birlikleri, Komisyon tarafından saptanan otlatma mevsiminin başlamasından en az on beş gün önce toplanır. Komisyonca belirlenen otlatma planlarının uygulanması ve verilen diğer görevleri görüşerek gerekli kararları alır ve bu kararları alışılmış araçlarla, yazılı ve sözlü olarak ilgililere duyurulur.
- b) çayır, mera, yaylak ve kışlaklar için Komisyonca yapılan otlatma planlarının en iyi şekilde uygulanmasını sağlar.
- c) çayır, mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah çalışmalarını organize eder, bu alanların otlatma planlarına uygun otlatılmalarını kontrol eder.
- d) çayır, mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilecek ihtiyaç fazlası ürünlerin satılmasını, gelirlerinin köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba yatırılmasını sağlar.
- e) Otlatma hakkında doğan gelirlerin yani otlatma ücretlerinin toplanması, köy sandığına veya belediye bütçesine ayrı bir hesaba yatırılmasını ve bunların mevzuata uygun olarak harcanmasını sağlar. Komisyonca belirlenecek aynı ve nakdi katkıların toplanarak mera ıslah ve geliştirme işlerinde kullanımını gerçekleştirir.
- f) Köy veya belediyeye tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde belirtilen işaretlenmiş sınırların korunması, tecavüzlerin önlenmesi, bu tecavüzlerin ilgililere bildirilmesi ile yükümlüdür.
- g) Mera, yaylak ve kışlakların, sınırlarının muhafazası, korunması, tecavüzlerin önlenmesi, ve benzeri hizmetler için görevlendirilen korucuları denetler.
- h) Komisyonlarca Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine göre verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlar.

Göçlerin Mera Yaylak ve Kışlaklardan Yararlanma Usul ve Esasları

Madde 13 – (Değişik: RG-29/11/2013-28836)

Göçerlerin mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanmalarının esasları aşağıda belirtilmiştir:

- a) Komisyon, göçerlerin talepleri ile mera, yaylak ve kışlakların tahsisleri ve mevcut durumlarını dikkate alarak kiralanacak mera, yaylak ve kışlakları belirler. Kiralamalardan yararlanma şartları ve başvuru zamanı gibi hususlar Bakanlıkça belirlenir.
- b) Mera, yaylak ve kışlaklar otlatma mevsimi dikkate alınarak ihale ile göçerlere kiralanır. Kiralamada öncelik aynı il nüfusuna kayıtlı göçerlere verilir. Onların talepleri karşılandıktan sonra, başka il nüfusuna kayıtlı göçerlerin talepleri karşılanır.
- c) Göçerler, kendilerine tahsis edilen alanlarda Komisyonca belirlenen otlatma planına uymakla yükümlüdürler.
- d) Otlatma bedellerinin % 25'i köy sandığına veya belediyede açılacak hesaba gelir olarak kaydedilir. Kalan kısmı ise otlatma izni verildiğini belirten sözleşmenin yapılması sırasında mera gelirleri olarak genel bütçeye gelir kaydedilir. Otlatma bedelinden köy sandığına veya belediyede açılacak hesaba gelir olarak kaydedilen tutarlar mera ıslah ve geliştirme işleri haricinde kullanılamaz.
- e) Göçerler kendi aralarında birlik, kooperatif veya ortaklık şeklinde örgütlenmiş ise, kiralama talebi yönetim kurullarınca yapılır. Sözleşme yine aynı yönetim kurullarınca gerçekleştirilir. Ancak yönetim kurulları, bu konuda yetkili olduklarını belirtir belgeleri Komisyona sunmakla yükümlüdürler.
- f) Göçerler tarafından kira bedelinin yapılan ihtira rağmen süresinde ödenmemesi ya da sözleşmede belirtilen diğer hususlara uyulmaması halinde, sözleşme tek taraflı olarak iptal edilir ve kiralanın alanlara ve teslim tutanağı ile teslim edilen tesislere zarar verilmiş ise, bu zarar kiracıdan tahsil edilir. Ayrıca Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi uyarınca Komisyonun talebi üzerine bulunduğu yer mülki amirince taşınmaz mal en geç on beş gün içinde tahliye ettirilerek Komisyona teslim edilir.

Kiracı tarafından ödenmeyen kira bedeli Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Aşırı Otlatmanın Önlenmesi

Madde 14 - Mera, yaylak ve kışlağa, Komisyonca tahsis kararında belirtilen miktardan fazla hayvan sokulamaz. Köy ve belediyede bu miktardan fazla hayvan varsa, bu hayvanların yem ihtiyacı hayvan sahiplerince karşılanır, ayrıca Bakanlıkça, çiftçi katılımları temin edilerek, Yem Bitkileri Üretimini Geliştirme Projeleri hazırlanarak kaba yem üretimi teşvik edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Devlet İhale Kanununun Uygulanacağı Haller

Madde 15 - Bu yönetmelik hükümlerine göre yapılacak, her türlü alım satım, kiralama, hizmet, mülkiyetin gayri ayni hak tesis ve taşıma işleri ile ihaleler 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre gerçekleştirilir.

Talimat hazırlanması

Madde 16 - Bakanlık, bu Yönetmeliğin uygulanmasını sağlamak, kolaylaştırmak, tamamlamak ya da açıklamak amacıyla talimat çıkarmaya yetkilidir.

Dönem raporları

Madde 17— (Ek: RG-12/04/2005-25784) Bakanlık tarafından gönderilecek olan cetveller, belirlenecek tarihlerde İl Müdürlüklerince doldurularak istatistik amaçlı olarak Bakanlığa gönderilir.

Tahsis amacıyla değişiklik

EK MADDE 1 – (Ek:RG-25/2/2011-27857)

4342 sayılı Mera Kanununun geçici 3 üncü maddesine göre yapılacak olan tahsis amacı değişikliği talepleri, il müdürlüklerine yapılır.

Geçici Madde 1— (Ek: RG-12/04/2005-25784) 4342 sayılı Mera Kanununun geçici 3 üncü maddesinde belirtilen yerlerin tahsis amacı değişikliği talepleri, bu Yönetmeliğin Resmî Gazete’de yayımı tarihinden itibaren en geç iki yıl içerisinde il müdürlüklerine yapılır.

Yürürlük

Madde 18⁽¹⁾ - Sayıştay ve Maliye Bakanlığının görüşleri alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 19⁽¹⁾ - (Değişik: RG-29/11/2013-28836)

Bu Yönetmelik hükümlerini Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı yürütür.

⁽¹⁾ 12/04/2005 tarihli ve 25784 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yönetmelikle bu Yönetmeliğin 16 ncı maddesinden sonra gelmek üzere 17 nci madde eklenmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

8. YÜRÜTÜCÜLERİN ÖZ GEÇMİŞİ

Proje Lideri : Dr. Celal CEVHER

1996 yılından 2014 yılına kadar Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü'nde ve uluslararası projelerde yürütücü ve yardımcı araştırmacı olarak görev almıştır. Yüksek Lisans, Doktora tezlerini ve projelerini “*tarımsal sürdürülebilirlik, doğal kaynak kullanımı, etki değerlendirme, tarımsal yayım ve üreticilerin davranış değişikliği*” konularında yapmıştır. Tarımsal alanda anket çalışmasına dayalı araştırma projelerinde anket soruları hazırlama, veri toplama, veri kaydı ve verilerin istatistiksel analizi konularında deneyimi bulunmaktadır. Sonuçlanan 16 adet projede yer almıştır, devam eden 4 adet projede yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası hakemli dergi, kongre-sempozyum bildirisi şeklinde 19 adet yayını bulunmaktadır. Uluslararası 2 dergide hakemlik yapmaktadır. 2012 yılından beri bitki ıslahı konusunda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü'nde ikinci doktorasını yapmaktadır.

Proje Yürütücüsü : Doç. Dr. Yener ATASEVEN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nde 2002-2010 yılları arasında Araştırma Görevlisi olarak görev yapmıştır. Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını aynı Bölüm'de tamamlamıştır. 2010-2015 yılları arasında aynı Bölüm'de Dr. olarak çalışmıştır. 2015 yılında “Tarım Ekonomisi” bilim alanında Doçentlik unvan ve yetkisini almıştır. Temel çalışma konuları “*Tarım Politikası, Tarımsal Çevre Politikaları ve Organik Tarım*” alanlarındadır. Tarımsal alanda anket çalışmasına dayalı araştırma projelerinde soru hazırlama, veri toplama, girişi ve kaydı ve verilerin istatistiksel analizi konularında deneyimi bulunmaktadır. Alanı ile ilgili olarak SCI, SSCI, ulusal ve uluslararası hakemli dergi, kongre-sempozyum bildirisi, ulusal ve uluslararası kitapta bölüm yazarlığı şeklinde 37 adet yayını bulunmaktadır. Uluslararası 1 dergide süreli olarak yayın hakemliği yapmaktadır. Çalışma alanı ile ilgili ayrıca, sonuçlanan 7 projede yer almıştır.

Proje Yürütücüsü : Dr. Özdal KÖKSAL

2003 yılından 2014 yılına kadar Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nde öğretim elemanı olarak görev almıştır. Yüksek Lisans, Doktora tezlerini ve görev aldığı araştırma projelerini “*tarımsal yayım, tarımsal yayımda değerlendirme ve üreticilerin davranış değişikliği*” konularında yapmıştır. Tarımsal alanda anket çalışmasına dayalı araştırma projelerinde anket soruları hazırlama, veri toplama, veri kaydı ve verilerin istatistiksel analizi konularında deneyimi bulunmaktadır. Sonuçlanan 3 adet projede yer almıştır, devam eden 2 adet projede yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası hakemli dergi, kongre-sempozyum bildirisi şeklinde 25 adet yayını ve 2 kitapta bölüm yazarlığı bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası 2 dergide hakemlik yapmaktadır.

Proje Yürütücüsü : Dr. Gonca GÜL YAVUZ

2002-2007 yılları arasında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nde öğretim elemanı olarak görev almıştır. 2007 yılından itibaren Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsünde çalışmakta olup şu an teknik koordinatör olarak görev yapmaktadır. Yüksek Lisans ve Doktorasını Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Tarımsal Yayım üzerine yapmıştır. Tarımsal alanda anket çalışmasına dayalı araştırma ve projelerde anket soruları hazırlama, veri toplama, veri kaydı, verilerin istatistiksel analizi ve rapor hazırlama konularında deneyimi bulunmaktadır. Sonuçlanan 4 adet ulusal ve 1 adet uluslararası projede yer almıştır. Hakemli dergilerde basılmış, kongre-sempozyum vb. bilimsel toplantılarda sunulmuş ayrıca süreli yayın şeklinde hazırlanmış olmak üzere toplam 17 adet yayını bulunmaktadır. Ayrıca Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi'nde editörlük yapmaktadır.

Proje Yürütücüsü**: Dr. Umut GÜL**

2002 yılından 2015 yılına kadar Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü'nde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Doktora tezini yayım ve eğitim faaliyetlerinin yetiştiriciler üzerindeki etkilerine yönelik yapmıştır. Tarımsal alanda anket çalışmasına dayalı araştırma projelerinde anket soruları hazırlama, veri toplama, veri kaydı ve verilerin istatistiksel analizi konularında deneyimi bulunmaktadır. Sonuçlanan 8 adet projede yer almıştır, devam eden 2 projede yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası hakemli dergi, kongre-sempozyum bildirisi şeklinde 26 adet yayını bulunmaktadır. Ayrıca Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi'nin Yayın Kurulu'nda görev almaktadır.

Proje Yürütücüsü**: Zeliha YASAN ATASEVEN**

2006-2015 yılına kadar Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü'nde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Yüksek Lisans tezini Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Çevre Bilimleri Anabilim dalında yapmıştır. Halen Doktora eğitimine Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda devam etmektedir. Tarımsal alanda anket çalışmasına dayalı araştırma projelerinde anket soruları hazırlama, veri toplama, veri kaydı ve verilerin istatistiksel analizi konularında deneyimi bulunmaktadır. Sonuçlanan 6 adet projede yer almıştır, devam eden 2 projede yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası hakemli dergi, kongre-sempozyum bildirisi şeklinde 16 adet yayını bulunmaktadır.

Proje Danışmanı**: Doç. Dr. Bülent ALTUNKAYNAK**

Gazi Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik Bölümü'nde 2000-2007 yılları arasında Araştırma Görevlisi olarak görev yapmıştır. Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını aynı Bölüm'de tamamlamıştır. 2007-2012 yılları arasında aynı Bölüm'de Yardımcı Doçent olarak çalışmıştır. 2012 yılında Doçentlik unvan ve yetkisini almıştır. Temel çalışma konuları "*Veri Madenciliği, Genetik Algoritmalar, Bilgisayar Programlama, Yöneylem Araştırması, Panel Veri Analizi, İstatistiksel Kalite Kontrolü*" alanlarındadır. Birçok alanda araştırma projelerinde soru hazırlama, veri toplama, girişi ve kaydı ve verilerin istatistiksel analizi konularında deneyimi bulunmaktadır. Alanı ile ilgili olarak SCI, SSCI, ulusal ve uluslararası hakemli dergi, kongre-sempozyum bildirisi, ulusal ve uluslararası kitapta bölüm yazarlığı şeklinde çok sayıda yayını bulunmaktadır. Uluslararası 4 dergide süreli olarak yayın hakemliği yapmaktadır. Çalışma alanı ile ilgili ayrıca 5 kitabı bulunmaktadır.

9. EL BROŞÜR (LİFLET) ÖRNEĞİ

Araştırmadan elde edilen bulguların kullanıcılara tanıtılması ve uygulanma usullerini gösteren, yalın, anlaşılması kolay, resim ve şekillerle desteklenen bir el broşür örneği sonuç raporuna ilave edilecektir.

Proje Sonuçlarının Uygulamaya Aktarılması

Proje tamamlandıktan sonra elde edilen çıktıların uygulamaya aktarılması ve yaygınlaştırılması proje lideri tarafından hazırlanır ve imzalanır.

Proje Adı	Türkiye’de İslah Edilmiş Meraların Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Araştırma: Edirne, Afyonkarahisar, Aksaray, Niğde ve Uşak, Ardahan, Artvin, Çorum, Erzurum ve Kars İlleri Örneği	
PROJENİN AMACI		
Projenin genel amaçları değil, çıktılara yönelik amaçlar kısaca yazılır.		
<ul style="list-style-type: none">• Yapılan mera ıslah çalışmalarının çiftçiler üzerindeki etkilerini saptanmıştır.• Çiftçi katılımlı çalışmaların sürdürülebilir mera kullanımı üzerine etkisi tespit edilmiştir.• İslah edilmiş meralarda karşılaşılan sorunları belirlenmiştir.• Meraların amaç dışı kullanımına etki eden faktörleri tespit edilmiştir.• Meralarda kaba yemin sürdürülebilirliğine etki eden faktörler belirlenmiştir.		
ÇIKTILARIN UYGULAMAYA AKTARILMASI VE YAYGINLAŞTIRILMASI		
Proje tamamlandıktan sonra, sadece bu çıktıların uygulamaya aktarılması ve yaygınlaştırma adım ve mekanizmaları somut olarak ve kısaca belirtilmelidir.		
Sıra	Proje Çıktıları:	Çıktıların Uygulamaya Aktarılma Mekanizmaları:
1	Merada yararlanan çiftçilerin %75.5’nin ilkökul ve okur-yazar eğitim düzeyinde oldukları belirlenmiştir.	Yapılan istatistik analizde eğitim düzeyi sürdürülebilirlik görüşü üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Ancak eğitim düzeyinin düşük olması, çiftçilerin mera alanları konusunda eğitilmesini önemli kılmaktadır. Eğitimin verilmesi, sürdürülebilir mera kullanımına katkı sağlayabilir.
2	Mera Kanunu ve Yönetmeliği’ni bilmeyen çiftçilerin oranı %70.5 olarak belirlenmiştir.	Mera ıslah çalışmalarına başlanılmadan önce mera kanunu hakkında çiftçilerin yeterli düzeyde eğitilmesi, mera ıslah çalışmalarının başarısına ve sürdürülebilirliğine yardımcı olacaktır.
3	Meraların birçok önemli fonksiyonu olmasına rağmen çiftçilerin %96’sı meraları sadece hayvanların otlatma alanı olarak görmektedirler.	Meraların sadece otlatma alanı olarak görülmesi, meralardaki otlatma baskısının devam edeceği anlamına gelmektedir. Bu konuda kitapçık ve broşürler hazırlanarak düzenli bir yayım çalışması yapılmalıdır.
4	Çiftçilerin mera alanlarındaki verimliliğin artırılmasında en önemli gördükleri faktörler, ıslah çalışması (%97.8) ve	Yapılan ıslah çalışmalarının mera verimliliğine sağladığı faydalar çiftçiler tarafından görülmüştür. Bu bakımdan mera ıslah çalışmalarında beklenen

	otlatma planını uygulamasıdır (%84.9).	faydanın en üst düzeye çıkarılması için uygun ıslah yöntemlerinin devam ettirilmesinde yarar görülmektedir.
5	Mera ıslah çalışmasına katılan çiftçilerin oranı %51.5 olarak belirlenmiştir.	Mera ıslah çalışmasına katılım düzeyinin yüksek olması mera ıslah çalışmasının başarısını ve sürdürülebilirliğe olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Islah çalışmaları yapılırken katılımın yüksek olacağı mera alanları seçilmelidir. Ayrıca, hayvanı olmayan çiftçilerin katılımını sağlamaya yönelik çalışmalara önem verilmelidir.
6	Mera ıslah çalışmalarının başarısına ve sürdürülebilir mera kullanımına etki eden en önemli faktörler, teknik destek bulma gücü (%75.2) ve meranın kullanımı konusundaki uyumsuz çiftçi davranışları (%58.5)'dir.	Mera ıslah çalışmalarının tamamlanmasından sonra, ıslah yapılan alan ile ilgili yayım, teknik destek ve hukuki süreçlerin başlatılması meralardaki sürdürülebilirliğe önemli katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte köydeki tüm çiftçilerin mera alanı üzerinde aynı kurallara uyması konusunda yaptırımlar uygulanmalıdır.
7	Mera ıslah çalışmasından sonra meydana gelen en önemli faktörün, hayvanların eski mera durumuna göre daha iyi beslendiği (%79.7) olarak belirlenmiştir. Çiftçilerin %9.3'ü ıslah çalışması öncesi ve sonrası arasında bir fark olmadığını belirtmiştir.	Mera ıslah çalışmasından sonra mera alanlarında önemli değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler çiftçiler tarafından yeteri kadar görülmemiş veya farkında olunamamıştır. Çiftçiler sadece otlatma bakımından olan değişikliğin farkındadır. Bundan dolayı, diğer değişiklikler konusunda farkındalık yaratılmalıdır.
8	Mera kullanıcılarının %94.4'ü meraların amaç dışı kullanımını istememektedir. Sadece %6'sı meraların konut alanı, ahır-ağıl ve köyün diğer ihtiyaçları için kullanılmasını istemiştir.	Mera alanları ile ilgili tahsis değişikliğinde bu durumun dikkate alınmasında yarar görülmektedir.
9	Çiftçilerin %33.5'i köydeki ihtiyaç fazlası merayı kiralamak istemektedir. Ayrıca, çiftçilerin %97.5'i meranın köy dışından herhangi bir kurum veya kuruluşa kiraya verilmesini istemediklerini belirtmişlerdir.	İhtiyaç fazlası meraların kiraya verilmesi durumunda bu sonuçların değerlendirilmesi, kiralama konusunda daha sağlıklı sonuçların elde edilmesine katkı sağlayabilir.
10	Mera ıslah çalışmalarından sonra kurulması gereken Mera Yönetim Birlikleri araştırma alanının büyük bir bölümünde kurulmamış ve kurulan Mera Yönetim Birlikleri ise faaliyetlerini gerçekleştirememiştir.	Mera Yönetim Birliğinin kurulması ve faaliyetlerinin devam ettirilmesi konusunda yeni bir yönetmeliğin çıkarılması gerekmektedir. Sürdürülebilir mera kullanımının sağlanması bakımında MYB'leri mutlaka kurulmalı ve yasadaki yetkilerini kullanmalıdır. Bu konuda mera yönetmeliğine ek geçici maddeler konmalıdır.
11	Araştırma alanında mera yönetim birliğine katılmak isteyen çiftçilerin oranı %41.6	MYB'ye kamu kurum ve kuruluşlarından daha fazla üyenin olması, meraların

	olarak belirlenmiştir. MYB'ne katılmak istemeyen çiftçilerin %50.8'i mera konusunda sorumluluk almak istemediklerini, %48.2'si MKY'nin uyguladının güçlüğünden dolayı ve %70.3'nün ise MYB'ne hayvan sahiplerinin katılmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir.	kullanımı ve sürdürülebilirliğine daha fazla katkı sağlayabilir. Ayrıca, hayvan sahibi olmayan köy halkında da MYB'ne katılım sağlanabilir. Bu durum mera alanları ile ilgili kararların alınmasında olumlu etki yapabilir.
12	Yapılan mera ıslah çalışmalarının tamamına yakını suni gübreleme yapılarak tamamlanmıştır. Gübreleme yöntemi ile yapılan ıslah çalışmalarının birçoğunda başarı sağlanamamıştır.	Yağışı bol olan bölgelerdeki çiftçiler gübreleme yöntemi ile ıslah çalışması yapılmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Bu bölgelerde uygun ıslah yönteminin seçilmesi, mera ıslah çalışmalarının benimsenmesine ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.
13	Sonuç olarak, araştırma alanında yapılan mera ıslah çalışmalarında istenen başarının sağlanamadığı, başarı sağlanan meralarda sürdürülebilirliğin devam ettirilemediği, mera ıslah çalışmalarının benimsenmediği, ıslah çalışmalarına çiftçi katılımının yüksek olduğu ve mevcut mera ıslah çalışmaları ile sürdürülebilir mera kullanımının olamayacağı sonucuna varılmıştır.	Bu sonuçlar doğrultusunda, sürdürülebilir mera kullanımının sağlanabilmesi için çiftçinin benimseyebileceği ıslah ve amenajman çalışmalarına ihtiyaç vardır. Ayrıca, çiftçi katılımının fazla olacağı köylerin seçilmesi, çiftçi tarafından talep edilen ve uygun görülen alanlarda ıslah çalışmasının yapılması, yapılan her ıslah çalışmasından sonra mutlaka mera yönetim birliklerinin aktif olarak görev yapması ve merada otlatma bedelinin alınması gerekmektedir. Belirtilen nedenlerin uygulamada yerine getirilmesi ve uygun ıslah yöntemlerinin seçilmesi durumunda merada sürdürülebilirliğin sağlanması mümkün olacaktır.
<p>Adı Soyadı: Dr. Celal CEVHER</p> <p>Görevi: Proje Koordinatörü</p> <p>Tarih: 23/10/2015</p> <p>İMZA:</p>		